

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER TEZLİ YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI

GEÇİCİ KORUMA ALTINDA BULUNAN SURİYELİ KADINLARIN DEĞİŞEN
TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNİN ANALİZİ: ADANA İLİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
FİLİZ BULUT ÖZBEK

GAZİANTEP – 2021

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER TEZLİ YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI

GEÇİÇİ KORUMA ALTINDA BULUNAN SURİYELİ KADINLARIN DEĞİŞEN
TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNİN ANALİZİ: ADANA İLİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
FİLİZ BULUT ÖZBEK

TEZ DANIŞMANI
DR. ÖĞR. ÜYESİ BİLAL ULUSOY

GAZİANTEP – 2021

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Geçici Koruma Altında Bulunan Suriyeli Kadınların Değişen Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Analizi: Adana İli Örneği” başlıklı çalışmanın tarafımda, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve onurumla doğrularım.

...../...../.....

Filiz BULUT ÖZBEK

ÖNSÖZ

Bu çalışma Adana ilinde, geçici koruma adı altında yaşayan Suriyeli kadınların Suriye'den Türkiye'ye göç etmeden önce ve göç ettikten sonra yaşamış oldukları deneyimler ele alınarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmada kadınların demografik bilgilerine ek olarak göç öncesi hayatları, göçe karar verme süreçleri, bu karar da etkili olup olmadıkları, göç sırasından yaşadıkları zorluklar özellikle kadın olmanın getirdiği zorluklar ve göç edilen ülkedeki yaşadıkları zorluklar ve alışma süreçlerinin getirdiği değişimler ele alınmıştır. Çalışma göç olgusu noktasında göçün sadece eril olarak algılanmaması yönündeki algıyı kırarak göçün kadınlaştığı faktöründe bir ışık olması planlanmıştır. Ayrıca değişen toplumsal cinsiyet rollerini de katılımcılar ışığında gösterilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışma kapsamında danışmanlığımı benden esirgemeyen, çıktığım bu yolda bana rehberlik ederek yol gösteren çok kıymetli hocam Dr. Öğr. Üyesi Bilal ULUSOY'a, ayrıca her aşamada yanımda olan, beni her süreçte destekleyen, motivasyonumun düştüğü zamanlarda büyük bir sabırla yeniden ayağa kaldıran doktora öğrencisi biricik eşim Cumali ÖZBEK'e ve son olarak bu çalışmaya katılan ve yaşadıkları tüm deneyimleri paylaşan, bu kadar zorluğa katlanarak değişim yolunda ilerleyen tüm kadınlara teşekkürü borç bilirim.

ÖZET

Göç her ne amaçla yapılmış olursa olsun insanlarda ve toplumlarda derinden izler bırakmaktadır. Bu izler de göçe konu olan insanların yaşam tarzları ve rollerinde farklılıkları da beraberinde getirmiştir. Bu farklılıklar göçün konusuna göre değişiklikler göstermiş ve özellikle zorunlu göçlerde bireyler arasındaki toplumsal rollerde anlamlı değişimlerin gerçekleştiği gözlemlenmiştir. Toplumsal cinsiyet rollerinde yaşanan değişim ve dönüşümlerden çoğunlukla dezavantajlı grup olarak tanımlanan kadın ve çocukların etkilendiği ve yeni hayat koşullarına adaptasyonlarında zorluklar çektikleri görülmüştür. Bu nedenle göçe karar verilmeden önce göç yolları, gidilen ülkelerin politikaları, varış noktalarının bilinmesi de önem arz etmektedir. Ancak bu durum çoğunlukla zorunlu göçlerde çok ihmal edildiğinde göçe konu olan bireylerin yeni coğrafya ve toplumlara adapte olmalarında rol çatışmalarını daha keskin bir şekilde yaşamalarına sebep olmaktadır.

2011 yılında başlayan Suriye iç savaşından sonra yeni bir hayat inşası için göçmenlerin zorunlu koşullarda yeni bir ülke olan Türkiye'ye göçü bu bağlamda sancılı olmuştur. Göçmenler bu bilinmez yolda çeşitli sorunlar ile karşılaşmışlardır. Bu zorluklar ve sorunlarda kadın ve çocukların daha savunmasız ve hassas grupları oluşturmalarından dolayı göç yolculuğu kadınların hayatlarına çok ciddi sorunlara neden olmuştur. Kadınlar göçün getirdiği zorlu süreci atlatabilmek ve savaşın psikolojik kalıntılarını geride bırakabilmek adına yerleştikleri bölgelere adaptasyonları zorunlu bir süreç ile erkeklere oranla daha hızlı bir süreçte gelişim göstermiştir. Bu çabaların sonunda kadınlar göçün getirdiği etkiler için büyük değişimler yaşamışlardır.

Bu çalışmada da Suriye'den Türkiye'ye göç eden kadınların yaşadıkları yaşam pratikleri ele alınmıştır. Göç sürecinin tamamında yaşadıkları sorunlar karşılaştıkları zorluklar ve bu zorlukların üstünden nasıl gelmeye çalıştıkları incelenmiştir. Bu zorluklar sonucunda kadınların yaşamış oldukları değişimler toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde ele alınmıştır. Çalışma kapsamında incelenen kadınların yıllarca yaşadıkları eski hayatlarını geride bırakarak yeni yaşam pratikleri ile toplumsal cinsiyet eşitliği yolunda ciddi bir değişim gösterdikleri görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet, Göç, Göç ve Kadın, Göçmen Kadınlar

ABSTRAC

Migration, for whatever purpose, leaves deep traces in people and societies. These traces have also led to differences in the lifestyles and roles of people subject to migration. These differences varied according to the subject of migration, and it was observed that significant changes occurred in social roles among individuals, especially in forced migration. It also has been observed that women and children, mostly identified as disadvantaged groups, have been affected by changes and transformations in gender roles and have difficulties in adapting to new life conditions. For this reason, it is important to know the migration routes, the policies of the destination countries, and the destinations before the decision to migrate. However, when this situation is mostly neglected during forced migration, it causes individuals subject to migration to experience role conflicts more sharply in their adaptation to new geographies and societies.

After the Syrian civil war that started in 2011, the migration of immigrants to a new country, Turkey, under compulsory conditions in order to build a new life, has been painful in this context. Immigrants also have faced various problems on this unknown journey. Due to these challenges and problems, women and children form more vulnerable and vulnerable groups, the migration journey has caused very serious problems to women's lives. In order to overcome the difficult process of migration and to leave behind the psychological remnants of war, women have developed a faster process than men through a mandatory process of adaptation to the regions in which they have settled. As a result of these efforts, women have experienced great changes for the effects of migration.

In this study, the life practices of women who immigrated from Syria to Turkey were discussed. The problems they have experienced throughout the migration process have been addressed, the challenges they face and how they have overcome these challenges. As a result of these challenges, the changes that women have experienced have been addressed within the framework of gender roles. It has been observed that the women examined within the scope of the study have left behind the old lives they have lived for years and have shown a serious change in the way of gender equality with their new life practices.

Key Words: Gender, Social Gender, Migration, Migration and Women, Migrant Women

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	vii
KISALTMALAR.....	viii
BİRİNCİ BÖLÜM	
1.1. Araştırmada Problemin Durumu	3
1.1.1. Araştırmada Problemin Cümlesi	3
1.1.2. Alt Problemler	5
1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	5
İKİNCİ BÖLÜM	
KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE	9
2.1. Küreselleşme ve Göç Olgusu	9
2.1.1. Göç Üzerine Kavramlar	11
2.1.2. Uluslararası Göç Türleri.....	15
2.1.3. Suriye Göç Hareketleri Bağlamında Göç Kuramları	17
2.2. Ataerkillik, Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet Kavramları ve Rollerini	19
2.2.1. Cinsiyet Kavramı.....	20
2.2.2. Bir Kavram Olarak: Toplumsal Cinsiyet (Gender)	20
2.2.3. Toplumsal Cinsiyet Rollerini	20
2.2.4. Ataerkillik (Patriarchy) Kavramı	21
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
YÖNTEM.....	23
3.1. Evren ve Örneklem	23
3.2. Veri Toplama Araçları.....	24
3.3. Verilerin Analizi	27
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
ULUSLARARASI ALANDA KADININ STATÜSÜ	28
4.1. Tarihsel Sürede Kadının Yeri ve Gelişmeler.....	28
4.1.1. Uluslararası Alanda Kadın Haklarının Gelişim Süreci	30
4.1.2. Suriye Savaşı Öncesi Suriye’de Kadının Yeri	32

4.1.3. Suriye İç Savaşı Sürecinde Kadın Olmak	35
4.2. Katılımcıların Genel Özellikleri	38
4.2.1. Geline Ülke: Suriye	40
4.2.2. Aile Yapıları	42
4.3. Suriye'deki Kadınların Göç Etme Sebepleri ve Göçe Karar Verme Süreçleri.....	43
4.4. Suriyeli Kadınların Göç Sırasında Yaşadıkları Zorluklar	48
4.5. Göç Edilen Ülkedeki İstatistiksel Veriler ve Göçmenlerin Yaşamları.....	52
4.5.1. Ev Sahibi Ülkede Yaşanılan Zorluklar.....	54
4.5.2. Göç Edilen Ülkeye Uyum Sağlama ve Öğrenilen Yeni Roller	66
BEŞİNCİ BÖLÜM	
GÖÇ İLE GELEN DEĞİŞİM VE GELECEKTEN BEKLENTİLER	71
5.1. Göç İle Gelen Değişim	71
5.2. Değişen Toplumsal Cinsiyet Roller.....	75
5.3. Kadınların Gelecekte Beklentileri	79
ALTINCI BÖLÜM	
TARTIŞMA VE BULGULAR	82
YEDİNCİ BÖLÜM	
SONUÇ	
KAYNAKÇA	97

TABLULAR LİSTESİ

	Sayfa No.
Tablo 1. Katılımcıların Genel Özellikleri.	40
Tablo 2. Uluslararası Göçmenlerin Sayısı (1970-2019).....	50
Tablo 3. Geçici Koruma Altındaki Suiyeli Göçmenlerin Sayısı (03.02.2021).....	55
Tablo 4. Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Göçmenlerin Yaş ve Cinsiyet Dağılımları.....	55
Tablo 5. Kadınların Yaşadıkları Deneyimler ve Değişimler.....	85

GRAFİKLER LİSTESİ

	Sayfa No.
Grafik 1. Görüşülen Katılımcıların Aile Yapıları.....	45
Grafik 2. Kadınların Ev Sahibi Ülkede Yaşadıkları Zorluklar.....	67

KISALTMALAR LİSTESİ

GK	:	Geçici Koruma
BM	:	Birleşmiş Milletler
IOM	:	International Organization for Migration
AÇSP	:	Aile, Çalışma ve Sosyal Politikalar
BMMYK	:	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
SCPR	:	Syrian Center for Policy Research (Suriye Siyasi Araştırma Merkezi)
GİGM	:	Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
OHCHR	:	Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights
YUKK	:	Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu
AFAD	:	Afet ve Acil Durum
CEDAW	:	Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi)
UNDP	:	United Nations Development Programme
SOHR	:	Syrian Observatory for Human Rights (Suriye İnsan Hakları Gözlemevi)

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Küreselleşen dünyada göç konusu, hayatımızın bir parçası haline gelmeye başlamıştır. Artan teknolojik gelişmeler, tarımda makineleşme, haberleşme ve iletişim ağlarının gelişmesi, dünyanın küresel köy haline gelmesi gibi nedenler ve bu nedenlerin yanında savaş, yoksulluk, terör olayları göç olgusunu son yıllarda daha görünür hale getirmeye başlamıştır. Elbette devletlerin sınırları var olmaya başladığından beri hayatımızda varlığını sürdüren göç olgusu son yıllarda sürekli adından söz ettirir duruma gelmiştir. Özellikle Türkiye için de son yıllarda en yakın örneği olarak Suriye göçü odak noktalardan biri haline gelmiştir.

Suriye'nin coğrafi konumuna bakıldığında Türkiye ile sınır komşusu olması 2011 yılında ortaya çıkan Arap Baharı ve Suriye savaşından sonra sınırlarımıza doğru yoğun bir kitlesel göçü de beraberinde getirmiştir. Ortadoğu'nun karışık durumundan dolayı Suriye'den gelen göç dalgasının büyük bir çoğunluğu ülkemiz sınırlarına gelmiştir. Türkiye'ye gelen bu kitlesel göç ile birlikte yeni bir yapılanmayı ve literatüre yeni kavramları da beraberinde getirmiştir. Bunlardan biri de geçici koruma politikalarının yaygınlaşması şeklinde ortaya çıkmıştır. Suriyeli göçmenlerin cinsiyet dağılımına bakıldığında ise demografik açıdan nüfusu daha çok kadın ve çocukların oluşturduğu görülmüştür. Kadınlar kaynak ülkede kimliklerini bırakarak sığınma talebinde buldukları ülkesinde zorunlu olarak yeni bir kimlik arayışı içerisine girmişlerdir.

Bu çalışmada Adana ilinde yaşayan Geçici Koruma (GK) altındaki Suriyeli kadınları temel alınarak göçün kadınlaşması konusu ele alınmıştır. Ayrıca kadın göçmenlerin göç sırasında ve sonrasında yaşadıkları zorlukların araştırılması, zorluklar ile gelen yeni hayat değişiminin, toplumsal cinsiyet rollerine bağlı olarak yeni bir kimlik inşasının incelenmesi hedeflenmiştir.

Çalışma toplam beş bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde araştırmanın problemi ve alt problemleri, araştırmanın amacı ve önemi üzerinde durulmuştur. Çalışmanın ikinci bölümünde ise küreselleşme ile birlikte gelen ve yaygınlaşan göç olgusu ele alınmıştır. Küreselleşme ile birlikte göçmen profilinde var olan değişiklik, göç yolları ve amaçları da değişime uğramıştır. Bu var olan değişimin cinsiyet dağılımı üzerinde yarattığı olumsuz koşullar tartışılmış, toplumsal cinsiyet kavramının ne olduğu üzerinde durulmuş ve özellikle kadın figürü ön plana çıkarılmıştır. Kadın göçmenlerin sahip oldukları konum ve göç ile gelen değişimleri ele alınmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise; çalışmanın dayandığı kaynaklar ve kaynakların toplanma biçimleri ve son olarak toplanılan verilerin analiz yöntemleri açıklanmaya

çalışılmıştır. Araştırmanın veri analizinde nitel ve nicel yöntemlerin birlikte kullanılması uygun görülmüştür. Özellikle yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile araştırmacı araştırmaya bizzat katılma fırsatı yakalayarak daha şeffaf olmaktadır. Ayrıca görüşmeler Arapça dilinde gerçekleştirilmiştir. Yazarın Arapça diline hakim olmasından dolayı görüşmelerin çevirisi de yazar tarafından yapılmıştır.

Çalışmanın dördüncü bölümünde ise araştırmanın kapsamı genişletilmiş olup çalışmalara katılan kadın göçmenlerin genel özellikleri, hangi ülkeden geldikleri ve aile yapıları ile ilgili demografik bilgilere ulaşılmaya çalışılmıştır. Ardından tarihsel süreç dikkate alınarak Suriye’de kadının statüsü önemi ve toplumsal hayattaki yeri incelenmiştir. Göç bağlamında toplumsal hayatta değişim gösteren kadının statüsü iş bu çalışma ile yakından incelenmiş ve savaş ortamında kadın olmanın ne anlama geldiği açıklanmaya çalışılmıştır. Ayrıca birebir yapılan görüşmelerde Suriye savaşından sonra kadınların savaş ortamında yaşadıkları sıkıntılar ele alınarak göçe karar verme süreçleri incelenmiştir. Göç ile birlikte kaynak ülkesini terk etmek zorunda kalan göçmenler birçok sorun ile karşı karşıya kalırken kadınlar bu noktada daha fazla sorun ile yüzleşmek zorunda kaldıkları gözlemlenmiştir. Göçe konu olan kadınların ifadelerinden edinilen bilgilere göre kadınların büyük bir çoğunluğunun sadece göç sırasında olmamakla birlikte sığınılan ülkede de bu zorlukları yaşamaya devam ettikleri gözlemlenmiştir. Sığınılan ülkede kazandıkları yeni roller ile sosyal uyum sağlama konusunda oldukça zorlanmışlardır. Bu konular da çalışmanın bu kısmında ele alınırken elbette göç ile gelen değişimleri de göz ardı etmemek gerekir. Bütün hayatlarını terk etmek zorunda kalan göçmen kadınlar sığındıkları ülkede yeni bir kimlik inşa etme yoluna girmişlerdir.

Çalışmanın son kısmında ise toplanılan tüm veriler tartışma ve bulgular kısmında analiz edilerek sonuç ve öneriler kısmında göçmen kadınların toplum ile sosyal uyumunun sağlanabilmesi için neler yapılması gerektiğine dair saptamalar yapılarak sorunların çözümüne yönelik öneriler sunulmuştur.

1.1.Araştırmada Problemin Durumu

1.1.1. Araştırmada Problemin Cümlesi

Cinsiyet kavramı doğumla birlikte kazanılmış, biyolojik ve en doğal unsurlardan biri olarak tanımlanmaktadır (Vatandaş, 2011, s. 30-33). Fakat birçok toplumda cinsiyet üzerinden kadın ve erkeğe atfedilen çeşitli roller bulunmaktadır (Ersoy, 2009, s. 210). Oysa insanlığın geneline bakıldığında cinsiyet ile ilgili statülerin ya kadınlar ya da erkekler olarak tanımlandığı görülmektedir. Cinsiyetlere verilmiş olan toplumsal roller ve davranış kalıpları kadın ve erkeği belli kalıplar içerisinde sıkıştırmakta ve hayatları boyunca devam ederek tüm hayatlarını, karar alma süreçlerini, yapacakları meslekleri etkilemektedir. Örneğin; toplumların çoğunda kadına ev işlerine dair roller atfedilirken erkek ev dışında çalışıp para kazanan ve reis gibi roller ile tanımlanmaktadır. Bu kalıpların her iki tarafı da zorlamakta olduğu ve çoğu zaman problemlere neden olmaktadır. Erkek için de kadın için de bu roller çoğu zaman ağır gelmekte ve rollerin ağırlığı altında ezilebilmektedirler. Bu durumun yansımaları kadının rolleri üzerinden tarihsel süreçteki gelişimi dikkate alınarak incelenmelidir. Kadın ve erkek arasındaki keskin rol dağılımları her iki cinsiyetin birbirleri arasındaki mesafeyi de açarak toplumsal alanda farklı konumlanmalara ve statü çatışmalarına sebep olabilmektedir (Biehl & Danış, 2020).

Göç sürecinde erkeklere atfedilen roller gereği göçün erkekler öncülüğünde gerçekleştiği düşünülse de uluslararası göç istatistiklerinde göçmenlerin demografik dağılımında kadınların oranında artışların gerçekleştiği bilinmektedir (Şeker & Gülten, 2016, s. 201-203). Zaman içerisinde kadınlar göç sürecinde daha etkin bir konuma gelmiş ve erkekler ile birlikte göç etmeye başlamışlardır. Gittikleri yerlerde kendi isteklerini ya da mesleklerini icra etmişlerdir (Lecaj, 2019, s. 49). Örneğin; 1970'li yıllar itibariyle küreselleşmenin getirdiği yeni olgular neticesinde göçün önceki dönemlere göre nispeten daha kolay hale gelmesi ve yoksulluk, toplumsal adaletsizlikler, gelir dağılımındaki adaletin bozulması, şiddet ve neo-liberal politikalarındaki yükseliş nedeniyle buldukları bölgelerde güvensizlik nedeniyle kadınların göç etme isteğini ve talebini artırdığı söylenebilir (Ünlütürk Ulutaş & Kalfa, 2009, s. 13). Bu artışın gelişmemiş ülkelere doğru yoğunlukta olduğu bilinmektedir. Örneğin; 2000'li yıllarda meydana gelen göç hareketleri incelendiğinde özellikle Avrupa ve Kuzey Amerika'ya gelen nüfusun yarısının kadınlardan oluştuğu bilinmektedir. Ayrıca Uluslararası Göç Örgütü'nün (IOM) her yıl düzenli olarak yayımladığı Dünya Göç Raporu'nda (World Migration Report) 2000-2020 yılları arasında yapılan cinsiyet temelli kıyaslamada 2000 yılında göçe konu olan yaklaşık 150 milyonluk

nüfusun %47,5'ini kadınların oluşturduğu ve 2020 yılına gelindiğinde ise göçe konu olan nüfusta ciddi bir artışın yaşanarak toplam nüfusun 272 milyona yükseldiği raporlanmıştır. Rapora göre bu nüfustaki kadın göçmen oranı ise tahmini 47.9% olarak ifade edilmiştir(International Organization for Migration, 2020, s. 10). Sayısal verilerden de anlaşılacağı gibi uluslararası göçte insan popülasyonu artmakta ve kadınların bu nüfus içerisindeki oranında da artışların yaşandığı görülmektedir.

Şubat 2020 tarihinde Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan ve Türkiye'de ise geçici koruma altındaki Suriyeliler üzerinden yapılan çalışmalarda erkek nüfusun 1,963.593'e karşılık kadın nüfusun ise 1,686903 olarak raporlanmıştır. Buradaki kadın ve erkek nüfus oranındaki farkın en temel nedeni göçe konu olan etmenlerin ve koşulların zorunlu göç kapsamında gerçekleşmiş olmasıdır. Göçe maruz kalan kadınların yaşları üzerinden yapılan incelemelerde 713,939 kişinin 0- 14 yaşları arasında olduğu ve 802,123 ile göçe konu olan kadın nüfusun yaklaşık yarısının 0-24 yaşlarındaki kadınlardan oluştuğu görülmektedir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020).

2011 yılı itibariyle başlayan Suriye iç savaşında Türkiye sınırlarına doğru kitlesel zorunlu göç akımları olmuştur. Savaşın getirdiği baskı ve zorunlu göç durumu sonucunda Türkiye'ye sığınan göçmenlerin geçtikleri göç yollarında ciddi sorunlarla karşılaştıkları ve bu zorlukların geldikleri yerdeki yabancı coğrafyalarda da devam ettiği bilinmektedir. Bu zorluklar sadece kültürel veya dil bariyeri anlamında değil aynı zamanda yeni toplumsal rolleri edinerek sosyal uyuma zorunlu olarak maruz kalmalarından da kaynaklanmıştır. Göç eden kadınların yeni coğrafyalarda kendilerini güvende tutabilmek adına geldikleri ülkeden taşıdıkları toplumsal rolleri terk ederek yeni roller kazanarak buldukları durumu yönetebilmeyi amaçlamışlardır (Şeker O. , 2019, s. 233). Bu duruma örnek olarak; Suriye'de ataerkil bir toplum yapısının mevcudiyeti ve İslami inanışlar gereği kadınların çalışma hayatındaki oranı düşük iken göç ile Türkiye'ye gelen kadınların iş hayatına adapte olarak çalışmaya ve geçinmek için yeni işlerde çalışmaya başladıkları bilinmektedir. Buna örnek olarak; T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın yıllık ve düzenli olarak yayımladığı Yabancıların Çalışma İzinleri İstatistikleri adlı 2019 raporunda Suriyelilere verilen çalışma izni sayısı 63.789'dur. Bu izni alanların cinsiyet dağılımı incelendiğinde ise kadın nüfusun 4.383 olduğu görülmektedir. Buradaki temel nedenlerden biri kayıt dışı istihdamın özellikle kadınlarda erkeklere oranla çok daha yüksek olması ve kadınların iş hayatına girişlerinde yaşadıkları toplumsal rollere ilişkin handikaplar ve psikolojik engellerdir (T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2019, s. 10-15).

Özellikle kadın göçmenler açısından bakıldığında hem kendileri hem de çocukları için yaşadıkları zorlu süreçlere maruz kalmakta ve özellikle geçim ile ilgili sorunları yaşadıkları bilinmektedir. Kadın göçmenler göç etmeden önce kendilerine atfedilen rolleri terk ederek geldikleri yeni ülkede yeni roller inşa etmeye başlamışlardır. Bu rollerin ilk adımı iş hayatına başlayarak sadece erkeklerin ev geçindirmesine yönelik değil kadınların da yeni roller kazanmalarına neden olmuştur. Kadınların aile içerisindeki varlığının daha hissedilir olması ve ekonomik anlamdaki gelişimleri çekirdek aile içerisinde daha fazla söz hakkı edinmelerine ve erkek figürü, statüsü yanında yeni roller edinerek kendilerini daha özgür hissetmelerini sağlamıştır. Kadınların göç ettikleri bölgelerde sosyal uyuma yönelik girişimleri kadın haklarını, şiddete karşı olan farkındalıklarını da artırmış ve bu durum kadınların sosyo ekonomik bakışına da yansımıştır.

Bu çalışma da “toplumsal cinsiyet ve rollerin, geçici koruma altındaki Suriyeli kadınlar üzerindeki etkisi” araştırmanın problemi olarak belirlenmiştir. Araştırmanın sorunsalı olarak “yerinden edilmiş Suriyelilerin, Türkiye’de ve Suriye’de sahip oldukları değerlerin mevcut toplumsal rolleri ve cinsiyet algıları ile göçten sonraki dönemde değişen yaşam pratikleri ve kimlikleri üzerinden yola çıkarak yaşanan değişimler” analiz edilmiştir. Suriyeli kadınların Suriye’de ve Türkiye’deki özel ve kamusal alanlarda kurdukları bağlar ve pratikteki yaşamsal edimleri bu araştırmanın konusunu oluşturacaktır.

1.1.2. Alt Problemler

- Toplumsal cinsiyet rolleri içerisinde kadının yeri nedir?
- Göç süreci kadınların daha önceki toplumsal cinsiyet rollerinin değişmesini ve dönüşüm geçirmesini nasıl etkilemiştir?
- Ataerkil toplumlarda yetişmiş olan bu kadınların tüm inşa edilmiş kimliklerini terk ederek göç etme fikrine nasıl karar vermişlerdir?
- Kadınların göç süreci içerisinde karşılaştıkları sorunlar nelerdir?

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Göç kavramı insanların hayatlarının tamamını ya da belli bir bölümünü geçirmek üzere dini, ekonomik, siyasi, sosyal ve diğer nedenlerden dolayı yaşadıkları yerden başka bir yere yerleşmek amacıyla yaptıkları coğrafi değişimler olarak adlandırılmaktadır (Sayın, Usanmaz, & Aslangiri, 2016, s. 2). İnsanlık tarihi kadar eski olan göç günden güne artan küreselleşme ile birlikte ülke sınırların da ortadan kalktığı bir dünyada daha fazla insanın hayatını etkiler duruma gelmiş, insanların hareketliliği öngörülemez bir şekilde artış

göstermiştir. Artan bu göç hareketlilikleri ve kitlesel göçler ile birlikte hükümetler yeni politikalar arama yoluna girmişlerdir.

Göç olgusunun daha etkin olmaya başlaması ile birlikte göç alanında yapılan çalışmalar da artmış ve daha önemli bir hal almıştır. Yapılan bu çalışmalara göz atıldığında göçün ana aktörünün cinsiyet bağlamında dağılımına bakıldığında genellikle erkeklerin ağırlıklı olduğu görülmüştür. Özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında oluşan işçi göçünde erkeklerin baskın olması göçün erkekler için bir olgu olduğu yanılığını yaratarak kadını göç olgusu içerisinde uzun süre görünmez hale getirmiştir. Uluslararası alandaki göç hareketlerinde kadının yeri ve toplumsal cinsiyet kavramı çok uzun bir süre göz önünde bulundurulmamaktaydı. Kadınlar göç olgusunun sürekli merkezinde yer almasına rağmen yakın tarihe kadar yapılan çalışmalarda yer alamamıştır. Bu noktada çalışmalarda erkekler aile içinde karar verici ana etken olarak görüldüğü için ve ailenin geçimini üstlenen birey olarak adlandırıldığı için aile içinde göç eden kişinin sürekli erkek olduğu varsayılmıştır. Bu nedenle uzun zamandır göç çalışmalarında erkekler göçün asıl aktörü olduğu yanılığı ortaya çıkmıştır(Dedeoğlu & Ekiz Gökmen, 2020, s. 18).

Göç alanında ise yapılan çalışmalarda toplumsal cinsiyet kavramının ele alınması bu konuda çakışmaların yapılması oldukça yenidir. Bu anlamda Morokvasic'in "göçmen kuşlar aynı zamanda kadındır (Birds of Passage are also Women)" adlı çalışması oldukça önem arz etmektedir. Son otuz yıla bakıldığı zaman işgücü piyasasındaki yeni yapılanmalar, hizmet ve özellikle bakım ile ilişkili sektörlerde göçmenlerin artan rolü ve kadın emeğinin yaygınlaşması bunun sonucunda mülteciler arasında kadınların artan sayısı ile beraber, göçün kadınlaşması hız kazanmıştır (Biehl & Danış, 2020, s. 8)

Son yıllarda göç hareketlerine bakıldığında kadın göçünün artmış olduğu görülmektedir. Bağımsız bir şekilde göçlere katılan kadınların sayısı gün geçtikçe artmakta ve göçmenlerin yarısını oluşturmaktadır. Savaş ve göç sürecinden en savunmasız gruplar arasında sayılan kadın ve çocuklar ciddi boyutlarda travmatik durumlar ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Özellikle kadınlara ve kız çocuklarına yönelik cinsiyet temelli şiddet, kaçış sırasında ya da sığınılan ülkede farklı şekillerde ortaya çıkabilmektedir. Hatta bu konunun öncülerinden olan Cynthia Enloe 2011 yılında "Sabancı Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Forumu"nda verdiği bir konferansta doğal afetler durumunda bile kadın ve kız çocukları ölümlerinin erkek ve erkek çocuklarından daha çok olduğunu dile getirmiştir. Bunun nedeni olarak ise toplum yapısı itibariyle kadınlara atfedilen rollerin doğrultusunda evde daha fazla vakit geçirmeleri ve çocuklarla ilgilenmelerinin etkenler arasında yer aldığını

söylerken, diğerk önemli faktörler arasında da erkeklerin çocukluklarından itibaren sokaklarda koşmak, tırmanmak ve yüzmek gibi konularda eğitildiğini ancak kadınların ise bunlardan izole olarak büyüdüğü veya uzak tutulması olduğunu ifade etmiştir (Enloe, 2011). Bu durum günümüzde toplumsal cinsiyet rolleri üzerinde yeniden tartışmalara neden olmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği üzerinde durularak her iki cinsiyete de atfedilen ve çocukluklarından beri entegre edilen roller sorgulanmaya başlanmıştır.

1990'lı yıllardan sonra göç konusunda da kadınları konu alan bir çok çalışma yapılmış olmasına rağmen özellikle 2011 yılında başlayan Suriye savaşı sonrasında ülkemiz sınırlarına kitlesel bir şekilde gelen zorunlu göçle birlikte göçte toplumsal cinsiyet kavramı çalışılması önem kazanmıştır. Bunun nedeni ise göç etmek durumunda kalan nüfusun neredeyse yarısını kadın ve çocukların oluşturmasıdır. Özellikle ataerkil bir toplumda yaşayan ve ataerkil kuralların benimsendiği bir coğrafyadan uluslararası bir göç etme kararı alan kadınların çok kolay verilmemiş olan bu radikal karar ile çok zor bir süreçten geçtikleri aşikârdır. Bu durumların göz önünde bulundurulması ile birlikte Suriyeli kadınları merkeze alan çalışmalar da giderek artmaya başlamıştır. Ancak tüm bu çalışmalar arasında 'konu' odaklı çalışmalar ağırlığını korurken, toplumsal cinsiyet açısından eleştirel yöntemler kullanan çalışmalar ise hâlâ kısıtlı sayıdadır.

Bu çalışmada amaç kaynak ülkelerinde neredeyse evlerinden hiç çıkmayan ve savaş sonucunda bu göçü gerçekleştirmiş olan kadınlar ile birebir iletişim kurarak göç etme kararını nasıl verdiklerini birinci ağızdan dinlemektedir. Bu sayede kadınları uluslararası göç etmeye iten sebepler, göç ederken bir kadın olarak karşılaşılan zorluklar tespit edilirken bir yandan da göçün kadınlaşması üzerine sorulan sorulara da cevaplar bulunmaya çalışılacaktır.

Bu çalışmada toplumsal cinsiyet ve kimlik kavramları üzerinden göç olgusunun yaratmış olduğu sonuçlar incelenmiş olup, göçün kadınlar üzerinde yaratmış olduğu değişimler analiz edilmiştir. Literatürde bu konu ile ilgili çalışmaların yetersiz olması, kadının toplum içerisindeki değişen rollerinin ve sosyal uyumu üzerine yapılan araştırmaların kapsamlı olmaması ve Adana özelinde konuya ilişkin akademik çalışmaların yetersizliği bu çalışmayı önemli hale getirmiştir. Birçok çalışma göç ve kadın kavramını genel hatları ile incelerken bu çalışmada kadın ve toplumsal cinsiyet rolleri odak alınırken araştırmalar Adana özelinde sınırlandırılarak Adana bölgesinde yaşayan Suriyeli kadın göçmenler hedef grup olarak incelenmiştir. Adana bölgesinde tarımsal işçiliğin yüksek olması ve iş kollarının geniş olması nedeniyle tercih edilmesi ve göçe konu olan Suriyelilerin Adana, Hatay gibi sınır şehirlerde diğer şehirlere oranla dil bariyerinin daha az olması ve kültürel yakınlık gibi etmenler Adana'nın göçmenler tarafından tercih edilmesini sağlamıştır. Bu çalışma ile

Suriyeli kadın mültecilerin cinsiyet üzerinden değişen rollerinin incelenmesi, değişen toplumsal rollerin yarattığı değişimlerin özelden genele doğru bir yönde yeni bakış açıları kazandırması açısından bu araştırmanın literatüre katkı sağlanması değerlendirilmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1648 Vestfalya Antlaşması ile birlikte ulus devletlerin ortaya çıkması ve ülkelerin sınırlarının çizilmesi ile birlikte karşımıza çıkan göç kavramı ve sınırlılıkları zamanla insanların hayatlarında daha fazla yer edinmeye, günümüze kadar insanları etkileyeme devam etmiştir. Özellikle savaşlar, çatışmalar, ekonomik ve sosyal koşullar göz önünde bulundurulduğunda yıldan yıla insan göçünün arttığı görülmektedir. Bu göç ile birlikte yerinden edilmiş hakların kaynak ülkesinden sığınma ülkesine ulaştıklarında yaşadıkları zorluklar düşünüldüğünde yeni bir kültüre yabancılaşma, dışlanma ve ya ayrımcılık gibi zorluklar da ortaya çıkmaktadır. Özellikle çalışmanın da ana konusu olan kadın figürü düşünüldüğünde kadınlar erkeklere oranla bu zorlukları daha çok yaşamaktadırlar. Göç öncesi, göç sırasında ya da göç sonrası yerleşilen ülkede karşılaşılan zorluklar erkeklere oranla daha fazla karşı karşıya kalmaktadırlar.

Çalışmanın bu bölümünde kavramsal ve kuramsal çerçeveyi oluşturmak için gerekli olan kavram ve kuramlar analiz edilmiştir. Bölümde ilk olarak göç olgusu, küreselleşme ile birlikte gelen göç olgusunun değişimi aktarılmaya çalışılmış daha sonra araştırmanın da ana konusu olan Suriye’de Türkiye’ye göçün anlaşılabilmesi için göç çeşitleri, oluşum nedenleri, süreçleri, göç kuramları, göçün cinsiyet dağılımındaki oranı ve etkisi, cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları anlatılmaya çalışılmıştır.

2.1.Küreselleşme ve Göç Olgusu

Küreselleşme dediğimiz kavram yeni bir kelime olmasına rağmen aslında insanlık tarihi kadar eski bir geçmişinin olduğunu söylemek mümkündür. İlk olarak 1960’larda ortaya çıkan küreselleşme kavramı 1980’li yıllar ile birlikte sık sık kullanılmaya başlamıştır. Küreselleşme olgusu üzerine yazılmış olan sayısız akademik çalışmanın varlığı olsa dahi küreselleşme için ortak bir tanım henüz bulunmamak ile birlikte çeşitli tanımları bulunmaktadır. Bu tanımlardan bazılarını inceleyecek olursak;

Peter Dicken’e göre; küreselleşme milletlerin işlevsel bir şekilde birleşmesi ile mal ve hizmetlerin yanı sıra ekonomik faaliyetlerin uluslararası alanda arttırmaktır (Çelik M. Y., 2012, s. 59). Giddens’e göre ise küreselleşme çeşitli eylemlerin bir araya gelmesi durumudur. Ayrıca Giddens küreselleşme de var olan zıt ve çelişkili etkinlerin de bir araya gelerek oluşturduğu bir olgu olarak tanımlamaktadır (Giddens, 1999, s. 25). David Harvey’e göre ise küreselleşme tüm dünyanın giderek küçülmesi ve tek bir mekân haline gelmesidir. Mc. Luhan’ın deyimiyle dünyanın “küresel köye” dönüşmesidir(Coştu, 2005, s. 97). Devlet

Planlama Teşkilatı'na göre ise küreselleşme olgusu yaşanan dünyada var olan ulusların, toplumların ve yerel grupların aralarındaki ilişkinin genişlemesi, derinleşmesi ve hız kazanması ile ilgili olan tüm olguları kapsamaktadır (Devlet Planlama Teşkilatı, 2000, s. 1). Tüm bu tanımlardan hareketle küreselleşme özellikle 21. yüzyıl çağını şekillendiren önemli unsurlardan biri haline gelmiştir. Sadece mal ve hizmetlerin uluslararası hale gelmesi değil de özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası teknolojinin de gelişmesi ile göç olgusu da küresel bir boyut kazanmaya başlamıştır.

Göç kavramı insanlık tarihi kadar eski bir tarihi olan ve en kısa tanımı ile insanların yaşadıkları yerleri çeşitli sebeplerden dolayı uzun ya da kısa süreli yer değiştirme hareketleridir. En genel tanımı ile insan topluluklarının hayatlarının tamamını ya da belli bir bölümünü geçirmek üzere dini, ekonomik, siyasi, sosyal ve diğer nedenlerden dolayı yaşadıkları yerden başka bir yere yerleşmek amacıyla yaptıkları coğrafi değişimlerdir (Sayın, Usanmaz, & Aslangiri, 2016, s. 2). Göç olgusunu neden olarak zorunlu veya gönüllü, amaç olarak çalışma veya sığınma gibi kriterlere göre sınıflandırabilmekteyiz (Yılmaz, 2014, s. 1686). Savaş, doğal afet, sürgün gibi sebeplerden dolayı insanların yerlerinden ayrılmak zorunda kalmaları ya da buna mecbur bırakılmaları zorunlu göç olarak adlandırılırken, insanların kendi istekleri ile çalışma, okuma gibi sebeplerden dolayı yerlerini terk etmeleri ise gönüllü göç olarak tanımlanmaktadır (Yılmaz, 2014, s. 1687).

Küreselleşme ile göç ilişkisi birbiri ile bağlantılı ve değişken dinamikleri oluşturmaktadır. Aralarında çok ince bir çizgi bulunmaktadır ve birbirlerini sürekli etkilemektedirler. Küreselleşme ile birlikte gelen bu göç hareketleri ile dünya üzerinde doğal nüfus ile oluşmuş bir yerleşim yeri bulmak oldukça zor hale gelmiştir. Uluslararası Göç Örgütü'nün rakamlarına göre dünya üzerinde her yedi kişiden biri çeşitli sebeplerden dolayı göçmen konumundadır. Uluslararası Göç Örgütü'nün 2018 yılında yayınladığı bir habere göre ise uluslararası göçmen sayısının 258 milyon kişiye ulaştığını belirtmiştir (Uluslararası Göç Örgütü (IOM), 2018).

Küreselleşme ile birlikte gelen modern iletişim ve ulaşım araçları gibi teknolojik gelişmeler millet, devlet, vatan, kimlik, aidiyet gibi kavramlar anlamlarını yitirerek yeni anlamlar kazanmışlardır. Bu durum zaman ve mekân kavramlarının, yakın ya da uzak ayrımının anlamını yitirmesine neden olmuş, sürekli hareket halinde olan insanlar için zaman ve mekân sınırı ortadan kalmıştır. Küreselleşme ve onun getirdiği göç hareketlilikleri ile birlikte toplumlar çok kısa sürelerde çok hızlı bir şekilde ve birden fazla yerde yer edinmektedirler. Küreselleşme ile birlikte sınırlar yavaş yavaş ortadan kalkarak insanlar göç

ettikleri yerleri kendi vatanları, kendi ulusları ve kendi devletleri olarak kabul etmeye başlamışlardır (Adıgüzel, 2018, s. 7).

2.1.1. Göç Üzerine Kavramlar

Bu bölümde göç olgusunun incelenmesinde ve anlamlandırılabilmesinde kullanılan kavramlar incelenmiştir. Bu kavramlar yasa yapıcılar ve göç çalışmaları açısından göçün sınırlılıklarının belirlenebilmesini ve tanımlanmasını kolaylaştırmaktadır. Bu bölümde kavramlardan ilk olarak göçmenlik tanımından başlanılarak sırasıyla; mülteci ve şartlı mültecilik, ikincil koruma, sığınmacı ve son olarak geçici koruma sahipliği kavramlarının tanımlaması yapılarak bu kavramların kapsamaları incelenmiştir.

2.1.1.1. Göçmen

En basit şekilde tanımlanacak olursa göçmen kavramı göç eden kişi anlamında kullanılmaktadır. Dünya üzerinde göç olgusundan bahsederken göç eden her bir birey göçmen olarak sayılmaktadır (Erbaş & Türker, 2019, s. 895). Uluslararası Göç Örgütü'ne göre göçmen kavramının evrensel bir tanımı bulunmamaktadır. Uluslararası Göç Örgütü göçmenliği şu şekilde tanımlamıştır: “... bireyin göç etme kararını, zorlayıcı dış faktörlerin müdahalesi olmaksızın kendi özgür iradesiyle ve ‘kişisel uygunluk’ sebepleriyle aldığı tüm durumlar...” olarak tanımlanmış ve göçmenliğin zorunlu, gönüllü, düzenli veya düzensiz olmasına bakılmaksızın yabancı bir yerde bir yıldan fazla süre vakit geçiren bireyleri tanımlamak için kullanılmaktadır. Birleşmiş Milletler ayrıca turist veya işadamı statüsüyle daha kısa sürelerde seyahat eden kişileri göçmen olarak tanımlamamaktadır. Buna karşın tarım işçileri, mevsimlik iş göçüne tabi olanlar ise göçmen olarak tanımlanabilmektedir (Uluslararası Göç Örgütü, 2009, s. 37).

2.1.1.2. Mülteci

Mülteci kavramı ilk olarak Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (BMMYK) yayınladığı 1951 yılında Cenevre'de imzalanan ‘Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme’ de yayınlanmıştır. Bu sözleşmeye göre yapılan tanımda; “1 Ocak 1951 yılından önce meydana gelen olaylar sonucunda ırkı, dini, tabiiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti ve siyasi görüşleri yüzünden haklı bir zulüm korkusu nedeniyle vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve söz konusu korku yüzünden, ilgili ülkenin korumasından yararlanmak istemeyen kişi” olarak tanımlanmaktadır (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Türkiye Temsilciliği, s. 1). Daha sonra 1967 tarihli ‘Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Protokolü’ değişikliği ile mülteci kavramından tarih ibaresi kaldırılarak şu şekilde tanımlanmaktadır: “İrki, dini, tabiiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti ve siyasi

görüşleri yüzünden haklı bir zulüm korkusu nedeniyle vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve söz konusu korku yüzünden, ilgili ülkenin korumasından yararlanmak istemeyen kişi”(BM Enformasyon Merkezi UNIC, 2000, s. 1).

Türkiye ise 1967 protokolünde yapılan tanıma, coğrafi sınırlama koyarak kabul etmiştir. Mülteci kavramı 30/11/1994 tarih ve 2217 sayılı resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Türkiye'nin kabul ettiği tanıma göre ise;

Avrupa'da meydana gelen olaylar sebebiyle ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyruğu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancısıdır(Bozbeyoğlu, 2015, s. 64-65).

Türkiye'nin kabul etmiş olduğu bu tanıma göre Avrupa ülkelerinden gelen yabancılar mülteci kapsamında değerlendirilirken, Avrupa sınırları dışından gelenler ise sığınmacı olarak kabul edilmektedir. Türkiye'nin coğrafi sınırlamayı kaldırmamasının iki temel nedeni olduğu ileri sürülmektedir. Bu nedenlerden birincisi sözleşmenin ortaya koyulduğu yıllarda Ortadoğu ülkelerindeki siyasi istikrarsızlık ortamı Türkiye için bir tehdit olarak görülmekteydi ve oluşacak sığınmacı akınını karşı önlem alınmak istenmesi olarak gösterilmektedir. İkinci neden ise batılı ülkelerin Ortadoğu ve Avrupa arasında stratejik bir konumda bulunan Türkiye'nin bir tampon bölge olarak kullanılacağı korkusu gösterilmektedir (Taşdelen, 2011, s. 55-56).

2.1.1.3.Şartlı Mülteci

Türkiye 1967 protokolünde coğrafi sınırlamasını kullanmış ve bu durumu da sürdürmüştür. Suriye iç savaşı ile birlikte yoğun göç alan Türkiye 2013 yılına gelindiğinde yeni bir kanun maddesi ile yabancıların statüsü ile ilgili yeni düzenlemeler getirerek uluslararası koruma statüsüne “şartlı mülteci” kavramını kazandırmıştır.

Türkiye, 1951 Cenevre Sözleşmesinin 1. maddesindeki mültecilere yönelik tanıma coğrafi sınırlar ile kabul etmiştir. Bu noktada Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununa (YUKK) göre şartlı mülteci;

Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı

zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında verilen statüyü ifade eder. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye’de kalmasına izin verilir (Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü, 2013, s. Md. 62).

Şartlı mültecilere ülkede yabancı kimlik numarası ile 1 yıllık süreli kimlik verilir. Seyahat edecekleri zaman ise İç İşleri Bakanlığının izin verdiği kişilere yabancılara mahsus pasaport ile seyahat etmelerine olanak sağlanmaktadır.

2.1.1.4. İkincil Koruma

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, geri göndermeme ilkesini 1951 anlaşmasında esas almaktadır. Bu şekilde uluslararası koruma statüsü 1994 yönetmenliğinde getirilmiştir. Bu madde “İkincil Koruma” kavramını düzenlemiştir. Bu kavram kapsamında birey mülteci ya da şartlı mülteci olarak kabul edilmemekte ancak ülkesine geri gönderildiği takdirde ölüm cezasına çarptırılacak, işkenceye maruz kalacak ya da onur kırıcı davranışlar ile karşı karşıya kalacak olmasından dolayı kendi ülkesinin himayesinden yararlanmayan ya da yararlanmak istemeyen yabancılara ya da vatansız kişilere bu statü verilebilmektedir(Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü, 2013, s. Md. 63).

İkincil Koruma statüsü farklı ülkelerde de benzer gerekçeler ile uygulanan bir koruma biçimidir. Örneğin İsviçre kaynak ülkesinde ölüm cezasına çarptırılma riski olan kişilere kendi kanunlarına göre 13 aylığına oturma izni verebilmektedir. Yine aynı şekilde Fransa sığınma talebinde bulunan kimselerin önce mülteci statüsü için değerlendirir fakat sonuç olumsuz olduğu takdirde sığınma talep eden kimse kaynak ülkesinde ciddi ve ağır insan hakkı ihlalleri ile karşı karşıya kalma riski bulunuyor ise İkincil Koruma statüsü vermektedir (Taştan, 2020, s. 114).

2.1.1.5. Sığınmacı

Tarih boyunca insanlık devletler arasında çıkan sayısız savaş, çatışma, kriz gibi durumlarda arada kalmış ve mağdur olmuştur. Bu mağduriyet insan haklarının da ortaya çıkmasına sebebiyet vermiş ve Birleşmiş Milletler (BM) 10 Aralık 1948 yılında İnsan Hakları Evrensel Bildirgesini kabul etmiştir. Bu bildirinin 14. maddesinde her bir bireyin zulüm

karşısında başka ülkelere sığınma talebi ve sığınma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir (Universal Declaration of Human Rights, 1948, s. 2).

Her ne kadar sığınmacı ve mülteci kavramları çoğu zaman birbirini yerine kullanılsa da tanımları aynı değildir. Sığınmacılar mülteci olarak tanımlanmamakla birlikte Uluslararası Göç Örgütü'nün sözlüğündeki tanıma göre; kaynak ülkede ciddi bir zarar ya da zulüm göreceği gerekçesi ile korunmak amacı ile kendi ülkesi dışında başka bir ülkede güvenlik arayışında olan ve bu güvenlik arayış sürecinde ulusal ve uluslararası belgeler çerçevesinde mülteci statüsünü kazanmak için yaptığı başvurunun sonucunu bekleyen kişidir. Bu kişiler karar sonuçlanıncaya kadar ülkede kalabilirler. Karar sığınılan ülkeden olumsuz sonuçlandığı takdirde ülkeyi terk etmek zorundadırlar. Eğer kişi ülkeyi terk etmez de ülkede kalmaya devam eder ise herhangi bir yabancı gibi sınır dışı edilebilmektedirler (Uluslararası Göç Örgütü, 2009, s. 74).

2.1.1.6. Geçici Koruma Sahibi

Geçici Koruma statüsü dünya üzerinden bir çok ülke tarafından kullanılan bir statüdür. Geçici koruma statüsünü dünya genelinde uygulayan ülkelere bakıldığında zaman Avustralya bu statüyü iklim değişikliği sonucunda ortaya çıkan doğal afetler sonucu yerinden edilmiş kişilere verilirken Amerikan Birleşik Devletleri'nde kaynak ülkesinden devam etmekte olan silahlı çatışmalar sonucunda ya da çevresel afetlerin getirdiği yıkıcı sebepler nedeniyle ülkesine döndüğünde ciddi tehlikeye girecek yabancılara verilmemektedir. Kanada ise yine ülkesinde devam eden silahlı çatışmalar, iklim değişikliğinin getirdiği doğal afetlere maruz kalmış ya da diğer olağanüstü durumlarda sınırlı süreli koruma imkânı sağlamaktadır. Bu sınırlı süre geçtikten sonra koruma altından bulunan kimsenin kaynak ülkesinde durum devam ettiği takdirde yeniden değerlendirilmektedir (Taştan, 2020, s. 115).

Ülkemizde geçici koruma statüsü çok yeni bir kavram olmakla birlikte bu kavram 2013 yılında Suriye'de başlayan savaş sonrası ülkemize kitlesel bir şekilde gelen göç sonucu ortaya çıkmıştır. Kavram 11 Nisan 2014 yılında yürürlüğe giren 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 91. maddesinde kanun ve esasları düzenlenmektedir. Kanunda belirtilen tanıma göre geçici koruma; “kaynak ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrılmaya zorlandığı ülkeye geri dönemeyen acil bir şekilde geçici himaye bulmak amacıyla kitlesel olarak ülke sınırlarına gelen veya ülke sınırlarını geçen yabancılar” olarak belirtilmiştir. Ek olarak geçici koruma altına alınan bu kişilerin Türkiye'ye kabul edilmeleri, ülkede kalmaları için gereken işlemler, hak ve yükümlülükleri, Türkiye'den ayrılacakları zaman uygulanan prosedürler, kurumlar arası koordinasyon, merkezde ve kırsal da görev

alacak kişilerin belirlenmesi hususları cumhurbaşkanı tarafından düzenlenecek olan yönetmenlik ile düzenlenmektedir (T.C. İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2014, s. 1).

Uluslararası Göç Örgütü (IOM) ise terimler sözlüğünde geçici korumanın tanımını şu şekilde yapmıştır; “Çatışma veya yaygın şiddet ortamlarından toplu bir şekilde kaçıp gelen kişilere öncesinde bireysel statü belirleme işlemine tabi tutulmaksızın devlet tarafından geçici koruma sağlama konusunda geliştirilen düzenleme” (Uluslararası Göç Örgütü, 2009, s. 33). Bu kapsamda değerlendirilen ve Türkiye’de Geçici Koruma statüsüne sahip kişiler ise Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün 3 Şubat 2021 tarihli verilerine göre 3.650.496 kişi olarak belirlenmiştir (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2021).

2.1.2. Uluslararası Göç Türleri

Göç olgusu her bir birey için farklı anlama gelmektedir. Her bir birey çok farklı nedenlerden dolayı göç edebilir. Bazıları ekonomik sebepler nedeni ile göç ederken bazıları ise zorunlu olarak göç etmiş olabilirler. Göç olgusunu tek bir kalıba sığdıramamakla birlikte bireylerin göç etme nedenlerine bağlı olarak oluşum nedenlerine göre, göçün süresine göre, yöneldiği alana göre ve yöntemine göre göç olgusunu türlerine ayırarak incelemek mümkündür.

2.1.2.1. Oluşum Nedenine Göre Yapılan Göçler: Zorunlu ve Gönüllü Göçler

Oluşum nedenine bağlı olarak yapılan göçler zorunlu ve gönüllü göçler olarak ikiye ayrılmaktadır:

Gönüllü göç bireylerin kendi istekleri doğrultusunda çeşitli nedenlerden dolayı kaynak ülkelerinden başka bir yere, kente ya da ülkeye yaptıkları göçü ifade etmektedir. Burada önemli olan bu göç kararını insanların kendi hür iradeleri ile vermiş ve yapmış olmalarıdır (Taştan, 2020, s. 60). Bu göç türünde insanları tetikleyen nedenler genellikle daya iyi yaşam koşullarına erişebilmek, iyi bir eğitim alabilmek ya da yüksek miktarlarda para elde edebilmek için hiçbir baskı aracı olmaksızın yapılan göçlerdir (Kocak & Terzi, 2012, s. 171).

Zorunlu göç ise; doğal afetler, savaşlar, saldırılar gibi nedenlerden dolayı insanların yaşadıkları yeri mecburi olarak terk etmelerini kapsamaktadır (Çokyaman, 2020, s. 13). Hükümetlerin ekonomik, politik, sosyal nedenlerden dolayı insanları zorunlu bir şekilde yer değişikliği yapmasına neden olmaktadır. Bunun sonucunda ise kimlikten ekonomiye birçok değişiklik meydana gelmektedir (Günay, Atılgan, & Serin, 2017, s. 44). Zorunlu göçe en güncel örneklerinden biri 2011 yılında Suriye’de başlayan iç savaş sonucu insanların evlerini yurtlarını bırakarak özellikle ülkemize doğru yapılan kitlesel göç hareketidir.

2.1.2.2. Yerleşme Süresine Göre Yapılan Göçler: Geçici ve Kalıcı Göçler

Yerleşme süresine göre göçler ise göçmenler gittikleri ülkede ne kadar süre ile ikamet edeceklerinin türüne göre ayrılmaktadır. Bir göçmenin eğitimi için ya da mevsimlik olarak kaldığı süreler farklılık göstermektedir. Bu durumda yerleşme süresine bağlı olarak sürekli ve geçici göçler olarak iki farklı kategoride incelememiz mümkündür.

Geçici göçler, kısa süreli olarak belli bir amaç uğruna yapılan göçler olarak nitelendirilmektedir. Bu göçler bireylerin sosyal hayat kalitelerini yükseltmeye yönelik, eğitim amaçlı olarak, belli bir tatil için yapılan göçler olarak çeşitlilik göstermektedir (Ünsal, 2019, s. 53). Kalıcı göçler ise yaşanılan yerin temelli olarak terk edilmesi ile yapılan göçler olarak nitelendirilmektedir. Bu göçler gönüllü olarak yapılabileceği gibi zorunlu bir şekilde de yapılabilmektedir. Gönüllü olarak bireyler eğitim, çalışma amaçlı temelli olarak başka bir yere göç etmektedir. Bunun dışında savaş, doğal afet, hükümetler tarafından yaptırılan zorunlu göçler ya da terör olaylarından dolayı ortaya çıkan göçler ile birlikte bireylerin temelli olarak başka bir yere yerleşmesi kalıcı göç olarak tanımlanmaktadır. Kalıcı göç olgusunu geçici göçlerden ayıran en temel özellik ise zaman kavramıdır (Kocak & Terzi, 2012, s. 170).

2.1.2.3. Ülke Sınırları Bağlamında Gerçekleşen Göçler: İç ve Dış Göç

Göçlerin sınıflandırılmasında var olan üçüncü sınıflandırma ise ülke sınırları içerisinde ya da ülke sınırları dışına yönelik yapılan göçler olarak ikiye ayrılmaktadır. Bunlar iç ve dış göçlerdir.

İç göçler bir ülkenin kendi sınırları içerisinde bölge, şehir, köy, kasaba gibi bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine göç etmektir (Dağaşan & Selçuk, 2017, s. 739). Bir ülkede yapılan iç göçler ile ülkenin nüfusunda değil de bölgelerin nüfus oranlarında değişimler meydana gelmektedir. Türkiye’de iç göçler özellikle 1950’ler ile birlikte sanayileşme sürecinin başlaması, tarım makinelerinin artması gibi nedenlerden dolayı özellikle kırsal alanlardan kentlere bir iç göç akımını başlatmıştır (Kocak & Terzi, 2012, s. 169-170).

Dış göç tanıma bakıldığı zaman ise bir ülkenin kendi sınırları dışında başka bir ülkeye yapılan göçlerdir. Bu göçler gönüllü olarak yapıldığı gibi zorunlu nedenlere bağlı olarak da gerçekleşmektedir. Teknolojinin gelişmesi ile birlikte küreselleşme olgusunun da artması ile ülkeler arasındaki göçler de artış göstermektedir. İyi ekonomik şartlar sağlamak, savaşlar, doğal afetler gibi sebepler de bireylerin dış göç olgusuna istemektedir. Türkiye’de 1960’lı yıllar ile birlikte Almanya başta olmak üzere çelişti Avrupa ülkelerine yapılan işçi göçlerini dış göç örneği olarak gösterilebilir (Kocak & Terzi, 2012, s. 172-173). Son yıllarda ise yine

Suriye’de çıkan savaş nedeni ile zorunlu olarak sınırlarımıza gelen milyonlarca göçmeni dış göçe örnek gösterebilmekteyiz.

2.1.2.4.Yöntemlerine Göre Göçler: Düzenli ve Düzensiz Göçler

Bireylerin göç etmeye karar verdikten sonra gidilecek olan ülkenin hukuksal boyutlarını da iyi derecede araştırmaları gerekmektedir. Bazı ülkelere girişlerde yaşanan sıkıntılar ve bürokratik işlemlerin uzunluğu bireyleri düzenli ya da düzensiz bir şekilde göç etme kararını vermeye yöneltmektedir.

Düzenli göç bir kişinin kendi ülkesinin yasalarına uygun olarak gerekli prosedürlere tabii olup o prosedürleri gerçekleştirerek çıkış yapması aynı şekilde göç edeceği ülkenin de yasal prosedürlerine uygun olarak o ülkeye giriş yapması düzenli göç olarak adlandırılmaktadır (Şeker & Gülten, 2016, s. 200). Düzensiz göç kavramı ise göç edilecek ülkeye yasa dışı yollar ile ya da sahte evraklar kullanılarak yapılan girişler olarak veyahut yasal olarak ülkeye girdikten sonra kalış süresini tamamlayan ve kendi ülkesine geri dönmeyen göçmenleri kapsamaktadır (Taştan, 2020, s. 64).

Uluslararası alandan yapılan göçlerin çoğunlukla düzensiz bir şekilde yapıldığı görülmektedir. Bunların nedenleri arasında 1970’li yılların ortalarından sonra Batı Avrupa işgücü piyasasının dış devletlere karşı kapanması ile birlikte düzenli olarak izin verilen göçmen sayısında da kısıtlamaya gidilmesi olarak görülmektedir. Sözleşmeli ve yasal olarak işçi statüsünde çeşitli ülkelere gidilmesi ve çalışma imkanlarının büyük ölçüde kısıtlanmasından ötürü göçmenler başka yol bulamamakta ve düzensiz göçe yönelmektedirler. Sığınmacılara yönelik kuralların katılaştırılması, başvurularının red edilmesi ve sınır dışı edilmeleri düzensiz göçü arttırmakla birlikte göçmen kaçakçılarında umut edilmesine neden olmaktadır (Toksöz, 2006, s. 112).

2.1.3. Suriye Göç Hareketleri Bağlamında Göç Kuramları

Antropoloji, ekonomi, siyaset, uluslararası ilişkiler, sosyoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk gibi birçok alana dâhil olan göç kavramı insanlığın tarihi kadar eski olmasına karşın yüzyıllarca açıklanması için bir sürü kuram ve teori ortaya atılmıştır. Bu kuramlar göç hareketleri bağlamında ele alınarak değerlendirilmektedir. Bu tez çalışmasında göç kuramlarından olan ve Everett Lee’nin ortaya atmış olduğu İtme-Çekme kuramı incelenmiş olup, Suriyelilerin zorunlu koşullardan göç hareketlerinin tanımlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca çalışma kapsamında Suriyelilerin iç savaş sonucundaki zorunlu yer değiştirme hareketleri ise William Petersen’in Beş Göç Tipi’nden Zorunlu Göç kuramı çerçevesinde değerlendirilerek incelenmiştir.

2.1.3.1. İtme - Çekme Teorisi

Everett Lee, 1966'da yayınladığı “Göç Teorisi (A Theory of Migration)” isimli makalesinde göç olgusunun insanlar için itici-çekici faktörlerin etkili olduğunu ve faktörlerin insanların kararlarını etkilediğini vurgulamıştır (Akyıldız, 2016, s. 140). Lee öncelikle göç sürecinin özelliklerini belirlemiş ve göçün itici-çekici analizi için dört faktör ortaya koymuştur.

- 1) Göçmenin mesken ettiği yerle ilgili faktörler
- 2) Göçmenin varmak için düşünülen mekan ilgili faktörler
- 3) Göç sırasında yaşanan zorluklar
- 4) Kişisel faktörler (Çağlayan, 2006, s. 72).

İtme – Çekme kuramına göre hem yaşanan yer de hem de gidilecek olan yerde itici ve çekici faktörler bulunmaktadır. Göçmenler için itici faktörler olumsuz ifade ederken çekici faktörler ise olumlu yönleri ifade etmektedir. Bir de bu iki faktörün yanında nötr olan faktörler de bulunmaktadır. Örneğin bir öğrencinin yaşadığı yerde aldığı kötü bir eğitim yaşadığı yer için itici olur iken tercih edeceği yerde alabileceği kaliteli eğitim o yeri kendisi için çekici bir konuma yükseltmektedir. Ya da başka bir birey için işsizliğin olması yaşadığı yeri itici kılar iken ekonomik koşulların yüksek olduğu bir başka yerin çekici olmasına neden olmaktadır. Her birey için yaşanan yer ve gidilen yer için itici ve çekici faktörler farklı olabilir. Elbette ki bu noktada göçmenlerin de karşılaştığı engeller olabilmektedir. Lee'ye göre bu engellerin Makro ve mikro boyutları da olabilmektedir. Göçmenler bu boyutların analizini bilmekte ve yapabilmektedirler. Göç eden kişilerin karşılaştığı mikro engeller arasında mesafe, ulaşım için ödenecek olan bedel, sosyal belirsizlik, ulaşımında kullanılacak araçlar sayılırken, gidilecek ülkenin göç kanunları, yeni bir ırk ve ulusal kimlik anlayışı da makro engeller arasında sayılabilmektedir (Adıgüzel, 2016, s. 26). Suriye savaşından sonra yaşanan yer olan Suriye'deki etkenler orada yaşayan insanlar için itici faktörleri oluştururken daha güvenli bir yer bulmak amacı ile gidilen ülke Türkiye ise müslüman bir ülke olmasının yanı sıra güvenli bir ortam olması da çekme faktörleri arasında sayılabilmektedir.

2.1.3.2. William Petersen'in Beş Göç Tipi

1958 yılında William Petersen tarafından yazılan “Göçün Genel Tipolojisi (A General Typology of Migration)” adlı makalede göçün beş tipi üzerinde durmaktadır. Petersen bireysel ve sınıfsal farklılıkları da göz önünde bulundurarak göç tiplerini ilkel, zorunlu ve yönlendirilmiş, serbest ve kitlesel göç olarak ayırmaktadır. Suriye göç hareketlerinde ise bu göç tiplerinden zorunlu göç tipi kullanılmaktadır.

Zorunlu Göç (Forced Migration) ve Yöneltilmiş Göç (Impelled Migration): Zorunlu göç tipinde bir baskı sonucu zorunlu olarak yerinden edilen bireylerin oluşturduğu göçü ifade ederken yöneltilmiş göç ise bireylerin göç etme ya da etmeme durumlarına kendilerinin karar verme gücünü ellerinde bulundurdukları göçlerdir (Özcan, 2016, s. 193-194).

2.1.3.3. Sosyal Rol Kuramı

Toplumsal Cinsiyet kavramı, doğuştan gelen kadın ve erkek cinsiyeti ile açıklanmamakla birlikte bu kavram sosyal sınıf, yaşayış biçimi, ataerkillik bir toplum kaynaklı gibi nedenlere bağlı olarak şekillenmektedir (Savcı, 1999, s. 130). D. P. Schmitt'e göre kadın ve erkekler doğuştan bir şekilde cinsiyet rollerine sahip değildirler. Farklı ülkelerdeki sosyal yaşantıları, aile ve yaşadıkları toplum kaynaklı olarak kendi davranış rollerinde cinsiyet farklılaşmaları olmaktadır (Schmitt, 2003, s. 309-312). Yani kişilerin yaşadıkları sosyal toplum anlayışları kadınlar için dişil cinsiyet rolleri belirler ike erkekler de ise eril cinsiyet rollerinin oluşmasına sebebiyet vermektedir (Dulin, 2007, s. 105).

Toplum içerisinde var olan fikirler her ne kadar değişiklik arz etse de günümüzde çoğu toplum da özellikle ataerkillik hakim olduğu toplumlarda cinsiyet rolleri genellikle eve kaynak sağlayan bireyi erkek olarak tanımlarken ev içi işleyişlerle ilgilenen bireyi ise kadın olarak imgelemektedir (Güldü & Ersoy-Kart, 2009, s. 102). Dökmen'e göre belirli bir toplumda grupların davranışları nasıl gözlemleniyor ise zamanla o gruba gelen bireyler de o grubun kişilik özelliklerini almaktadırlar. Örnek verilecek olursak; kadına verilmiş rol olarak yemek yapıyor ise "ev kadını" rolüne bürünürken erkek para kazanıyor ise de "aile geçindiren" rolünü üstlenmektedir. Toplumsal cinsiyetlere özgü gözlemlenen işler zamanla cinsiyet kalıplarının oluşmasına sebebiyet vermektedir (Dökmen, 2015, s. 82-84).

2.2. Ataerkillik, Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet Kavramları ve Roller

Geçmişten günümüze kadar göç araştırmalarına bakıldığında zaman üzerinde çalışılan konular genellikle göç trendleri, göçün politik boyutu, göç ve göçmen ağları, hükümetlerin göçmenlere yönelik politikaları olmuştur. Fakat son yıllarda göç toplumsal cinsiyet ve rolleri üzerine de incelenen konuların başında gelmeye başlamıştır. Bu noktada kadın göçü ve erkek göçü etkileri bakımından birbirinden farklı şekillerde incelenmeye başlanmıştır. Toplumdan topluma değişiklik gösteren toplumsal cinsiyet rolleri göç eden kadın üzerinde değişimin etkilerini göstermektedir. 1960'lı yıllara kadar cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramı birbirlerinin yerine kullanılsa da daha sonraki yıllara da toplum içerisinde bu iki ayrım kadın ve erkek farklılıklarının konuşulmaya başlanması ile birlikte sosyolojik ve psikolojik çalışmalar yapılmaya başlanmıştır (Taştan, 2020, s. 16). Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet

kavramlarının yanı sıra toplumsal cinsiyetin oluşturulduğu bir zemin olarak görülen ataerkillik kavramına da çalışmanın bu kısmında değinilmesi gerekmiştir. Zira toplumsal cinsiyet rollerinin oturtulduğu bir zemin olan ataerkillik sistemi erkek egemen olduğu çoğu toplumda yüksek düzeylerde hissedilmektedir. Bu egemenlik karşımıza kadın-erkek arasındaki eşitsizliği ve ast-üst ilişkisini de beraberinde getirmektedir.

2.2.1. Cinsiyet Kavramı

Cinsiyet (sex), biyolojik olarak kadın ve erkek şeklinde bir sınıflandırmaya tabi tutularak bireylerin doğdukları andan itibaren kadın ya da erkek cinsiyet grubuna göre kimlik kazanma olarak tanımlanmaktadır. Kadın ve erkek cinsiyetinde olmak biyolojik olarak doğuştan gelen bir kazanım olarak açıklanmaktadır. Bu durumda insan biyolojik olarak bir dişi ya da eril bedeni ile dünyaya gelmektedir. Bedenin cinsiyeti biyolojik olarak doğuştan gelmekte ve en doğal ve en temel özelliklerden biri olarak kabul edilmektedir (Bingöl, 2014, s. 108-109).

Bir başka deyiş ile cinsiyet kavramı canlılarda cinsiyet kromozomlarının belirlediği, yapısal, işlevsel ve davranışsal özellikleri içeren; genetik, fizyolojik ve biyolojik özelliklerin ve farklılıkların tamamı olarak tanımlanmaktadır (Taştan, 2020, s. 18).

2.2.2. Bir Kavram Olarak: Toplumsal Cinsiyet (Gender)

Cinsiyet kavramı dışında kadın ve erkek olarak farklılıklarımızın belirlenmesi noktası sosyo-kültürel bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktadan hareket ile toplumsal cinsiyet kavramı (gender) 1960'lı ve 1970'li yıllar ile birlikte feminist hareketlerin ortaya çıkması ile konuşulmaya başlanmıştır. Kavram 1972 yılında ilk defa Ann Oakley tarafından literatüre kazandırılmıştır (Çelik H. Y., 2019, s. 37). Bu kavram kadına ve erkeğe ayrı ayrı atfedilen toplumsal rolleri, cinsiyete bağlı olarak yüklenen görevleri ifade etmektedir (Akkaş, 2019, s. 101) Oakley tarafından ortaya atılan bu kavram sadece biyolojik açıdan değil de kültürel ve toplumsal farklılıklar açısından da oluşturulduğunu ifade etmektedir. Toplumsal cinsiyet kavramı ilk olarak biyolojik ve fizyolojik unsur olarak belirlense de daha sonraları aktörlere verilen rol ve görevler sonucunda kavram bir zemine oturturulmuştur (Yeter, 2015, s. 190).

2.2.3. Toplumsal Cinsiyet Roller

Rol kavramı itibari ile kadın ve erkeğe cinsiyetleri ile ilgili atfedilen davranışları ifade etmektedir. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet rolleri kadın ve erkeğin davranışlarının farklılığına işaret etmektedir (Akkaş, 2019, s. 101).

Toplumsal yapıda kadın ve erkeğe verilen cinsiyet rolleri çocukluk çağından itibaren ailede, akranları arasında, okullarda ve çeşitli kitle iletişim araçları ile aktarılmaktadır. Bu yollar ile çocuklar cinsiyet rollerine uygun olarak davranışlarda bulunmalarına yönlendirilmektedirler. Kız çocukları genellikle sakin, oturaklı ve sorumluluk sahibi karaktere sahip olmaları yönünde davranışları desteklenirken erkek çocuklar daha cesur, girişimci, rekabetçi davranışlar sergilemeleri yönünde büyütülmektedirler. Kız ve erkek çocuklarına yöneltilen bu roller kendilerini hayatları boyunca etkilemektedir. İlerleyen yıllarda meslek seçimlerine kadar etki yaratmaktadır (Ataklı Yavuz, 2016, s. 79).

2.2.4. Ataerkillik (Patriarchy) Kavramı

Toplumlarda kadına ve erkeğe atfedilen ve toplum tarafından inşa edilen toplumsal cinsiyet rolleri toplum içerisinde yerleşmiş olan ataerkil sistemin bir sonucu olarak doğmuştur. Ataerkil düşünce kadın üzerinden egemen bir etki olarak kalarak kadını güçsüzleştirmesini sağlarken kadının birey olarak görülmesini ve eşitsizliğin giderilmesi önündeki engel olarak görülmektedir(Taştan, 2020, s. 51).

Ataerkillik kelime anlamı itibari ile pedersahi ya da partimonyal anlamlarına gelen babanın rolü anlamında kullanılmaktadır. Aile içerisinde erkek egemenliğini tanımlaman için kullanılmaktadır. Geniş ailede bulunan kadınlar, genç erkekler, çocuklar, köleler, ev hizmetçileri yani bireylerin hepsi ataerkil yapının yani erkek egemenliğinin altında bulunmaktadır. Günümüzde ise ataerkillik daha çok kadın üzerinden hareketle anlamlandırılmakta ve algılanmaktadır. Bu durum zamanla erkeğin kadın üzerinden kurduğu hâkimiyet biçimini temsil etmektedir. Bu hâkimiyet biçimi ise kadının ikincilleştirilmesine neden olmaktadır. Ataerkil yapılanma hem özel alanda hem de kamusal alanda erkeğin kadın üzerindeki hâkimiyeti anlamında kullanılırken en geniş tabiri ile toplum içerisinde erkek egemenliğini artırma, ailede içerisinde kadın ve çocuk üzerindeki hâkimiyetin kurumsallaştırılması anlamlarına gelmektedir (Sultana & Altay, 2019, s. 418).

Özkoçak ve Tavuz'un belirttiği gibi ataerkil yapı biyolojik olarak doğuştan gelen kadın ve erkek cinsiyetlerdeki her bir birey için toplumsal cinsiyet rolleri denilen davranış kalıpları, karakter yapılanması ve iş bölümleri getirmiştir. Toplumsal cinsiyet erkek-kadın arasındaki bir üst-ast ilişkisi olarak geçmişten günümüze kadar devam etmektedir (Özkoçak & Tavuz, 2014, s. 189).

Toplumsal cinsiyet, ataerkil yapının hakim olduğu çoğu özellikle Ortadoğu coğrafyasındaki çoğu ülkede tamamen erkek cinsiyeti üzerinden tesis edilmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ciddi boyutlarda olduğu Güney Asya'da cinsiyet kavramı oldukça önemlidir. Zira Kuzey Hindistan'da evliliklerde damat babası, annesi ve akrabaları bile

gelinin anne, baba ve akrabalarından daha üst bir konuda sayılmaktadır. Gelin babası kız babası olmasından ötürü düşük ve aşağı görülmektedir (Bhasin, 2003, s. 72). Ataerkilliğin egemen olduğu hemen hemen her toplumda kadınların ikincilliği söz konusu olmaktadır. Bu durum hayatın her aşamasında karşımıza çıkmaktadır. Kız çocukları yerine erkek çocukların doğmalarının tercih edilmesi, erkek ve kız çocuklarının yetiştiriliş tarzlarındaki farklılıklar, yemek dağıtımında erkek çocuğunun daha fazla ihtiyacının olduğu düşüncesi ile kız çocuğuna yapılan ayrımcılık, ev içi sorumlulukların kadınlara, genç kızlara ve kız çocuklarına yüklenmesi, kız çocuklarının erkek çocuklarına oranla eğitim, özgürlük fırsatlarından daha yoksun olması, erkeğin kadın ve kız çocukları üzerindeki kontrolü özellikle namus kavramının sadece kadına ait olduğunun düşünülmesi ve bu kavram itibari ile kadın ve kız çocuklarının gördüğü baskının fazla olması, kamu alanlarında kadınların daha çok ezilmesi ve bedenleri üzerinden tacize maruz kalmaları, çoğu toplumda kadının miras ve mülkiyet haklarının olmaması kadınların ataerkil yapılanmanın kontrolü altında olmasına gösterilecek örnekler arasında sayılabilir. Bu tür örnekleri ataerkil yapının hâkim olduğu özellikle Ortadoğu toplumlarında görmek daha mümkündür.

Toplumsal cinsiyet rollerinde yaşanacak köklü bir değişim ancak ataerkil sistemin olduğu toplumlarda bu sistemi ortadan kaldırmak ile mümkün olabilir. Bozok'un da belirttiği gibi ataerkillik günümüz toplumlarının kanayan yaralarından bir tanesidir. İnsanlık dışı bir sistemdir ve ortadan kaldırılması gerekmektedir. Her ne kadar bu düşüncüyü savunan düşünürler olsa da bunun yakın gelecekte mümkün olmadığı görülebilmektedir(Bozok, 2011, s. 5).

ÜÇÜNÇÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu çalışma kapsamında 2011 yılından günümüze kadar sürmekte olan Suriye iç savaşı sonrası Türkiye'ye göç eden Suriyeli kadın sığınmacıların toplumsal cinsiyet temelli yaşadıkları sorunlar Adana ili özelinde yarı yapılandırılmış soru tekniği ile görüşmeler ışığında yapılmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinin ağırlıkta kullanıldığı ve sayısal veriler ile de desteklendiği bir yol izlenmiştir. Araştırmanın nicel yöntem kısmında tarihsel model kullanılarak savaşın kadınların mevcut durumları üzerinde yarattığı etki incelenmiştir (Akman, 2014, s. 12). Nitel yöntemlerde, literatür taraması ve dökümantasyon incelemeleri ile veriler karşılaştırmalı olarak incelenmiş ve hermeneutik bir yol ile analiz edilmiştir. Ayrıca kadınların toplumsal rollerindeki değişimin gözlemlenebilmesi için birebir görüşmeler yapılarak yarı yapılandırılmış mülakat tekniği ve yaşam hikayesi tekniği kullanılarak katılımcılardan toplanan veriler istatistiki veriler kullanılarak tümevarım yönteminden hareketle analizler yapılmıştır.

Yarı yapılandırılmış mülakat teknikleri uygulanırken katılımcılar için araştırmaya yönelik önceden hazırlanmış sorular sorulmuş ve görüşmenin gelişimi dikkate alınarak kadınların bazı durumlara karşı tepkileri üzerinden görüşme sırasında sorular şekillenerek geliştirilmiştir. Bu yöntemle konuya ilişkin derinlemesine bilgi toplayabilmek mümkün olmuştur (Güldü, 2006, s. 3). Bu görüşme tekniğinin sağlamış olduğu en büyük kolaylık ise daha önceden hazırlanmış olan sorular ile daha sistematik bir şekilde karşılaştırılabilir bilgilere ulaşımı sağlamasıdır. Bu şekilde sosyal bilimlere daha uygun bir araştırma tekniği olmaktadır (Türnüklü, 2000, s. 547). Yarı yapılandırılmış sorular hazırlanırken dikkat edilmesi gerek hususlar da bulunmaktadır. Bunlar (Karataş, 2015, s. 71).

- Soruların kolay ve anlaşılır olması,
- Çalışmaya ilişkin odak sorular hazırlanması,
- Soruların uçu açık bırakılması,
- Yönlendirmelerden kaçınılması.

3.1.Evren ve Örneklem

Kadın her toplumda farklı bir şekilde büyümüş ve o toplumun kurallarına göre kendisine biçilen rollere bürünmüş ve kadın bu rolleri oynamıştır. Kadına biçilen bu rollerin toplumdan topluma farklılık göstermesi ve değişen dünyaya göre değişmesi her zaman var olmuş bir durumdur. Toplumsal olarak cinsiyete dayalı uyarlanmış bu roller her ne kadar kadına biçilmiş olarak görülsede aslında coğrafyaya, zamana, mekâna ve olaylara göre şekil

alabilmektedir. Kadının değişen toplumsal cinsiyet rolleri göç alanında yeni yeni literatüre girmeye başlamış ve çalışmalara konu olmaya başlamıştır. Her ne kadar bu konu hakkında çalışmalar devam etse de maalesef hala yeterli düzeye ve bilince ulaşılamamıştır.

Bu çalışmada da evren olarak 2011 yılında Ortadoğu coğrafyasında başlayan ve Arap Baharı olarak adlandırılan savaşın ardından Suriye topraklarından Türkiye'ye zorunlu ve kitlesel bir şekilde gelen mültecilerin yoğun bir şekilde yaşadıkları Adana ili seçilmiştir. Örneklem olarak ise Adana ilinde yaşayan demografik olarak birbirinden farklılık gösteren Geçici Koruma altında bulunan Suriyeli kadınların değişen toplumsal cinsiyet rolleri üzerine odaklanmıştır. Bu alandaki veriler toplanırken çalışmanın objektif değerlendirilmesine bağlı kalabilmek ve belirli bir coğrafya özelinde kalmamak için Adana'nın çeşitli bölgelerinde yaşayan ve Suriye'nin çeşitli bölgelerinden göç eden kişilere odaklanılmıştır.

Belli sayıda katılımcının oluşturduğu çalışmada kadınlara daha önceden hazırlanmış yarı yapılandırılmış bazı sorular sorulmuştur. Bu sorular doğrultusunda toplumsal cinsiyet rollerine de odaklanarak yaşadıkları değişim üzerinden görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmada elde edilen veriler Suriye'den Türkiye'ye doğru gelişen süreçte kadın ve kız çocuklarının cinsiyet rollerinin nasıl inşa edildiği, bu inşanın savaş yılları ile birlikte Türkiye'de nasıl değişimlere uğradığı, bu değişimlerin daha çok hangi alanları kapsadığı anlatılmaya üzerinde durulmuştur. Bu tez çalışması genel olarak Suriye'de 2011 yılında savaşın başlamasından günümüze kadar olan sürede kadınların geçirmiş oldukları değişim ve başka bir ülkede "ev" i sahiplenme, aile kavramı içerisinde nüfus planlamasına dair korunma yöntemlerine, kadının aile içerisindeki konumuna ve çalışan kadın üzerinden yaklaşımlarla toplumsal cinsiyet rollerinde kadın anlayışı sorgulaması yapılmıştır.

3.2.Veri Toplama Araçları

Sosyal bilimler alanında yapılan çalışmalarda veri toplama sürecinde araştırma ortamında bizzat katılarak bulunmak ve imkânlar dâhilinde gözlem yapabilmek konuya daha hâkim olmak ve şeffaflığı korumak açısından imkân sağlamaktadır. Bu nedenle bu çalışmada ağırlıklı olarak nitel veri toplama yöntemleri kullanılmış ve sayısal veriler ile nitelik desteklenmiştir. Araştırmadaki verilerin toplanması ve analizi için nitel araştırma yöntemlerinden olan görüşme tekniğinden yarı yapılandırılmış soru tekniği ve yaşam hikâyesi tekniği kullanılmıştır. Bu yöntemin seçilmesinin amacı; veriler toplanırken var olan soruların dışına çıkılarak ve görüşmenin seyrine göre esnekliğin sağlanabilmesidir. Nitel araştırmalarda yaygın kullanılan diğer bir teknik olan yaşam hikâyesi tekniğinden de yararlanılmıştır. Yaşam hikâyesi tekniği ile hedeflenen; bireylerin şu anki yaşantılarını etkileyen kişisel, kurumsal ve

sosyal etkiler ile birey temelinde inceleyebilmektir. Bu noktadan hareketle görüşmeye katılan kişiler ile yapılan görüşmelerde planlanmış ve ulaşılmak istenen asıl amaç; herkesin göremediği, özel veya kapalı yaşantıları olan bireylerin özel yaşantılarının ulaşmak, keşfetmek ve açıklamaktır (Bulut, 2014, s. 881-882). Görüşmeye katılan katılımcıların yaşam hikâyelerinden hareketle Suriye'den Türkiye'ye geliş serüvenleri ve bu bağlamdan yola çıkarak, Suriye'den Türkiye'ye kadın olmak kavramının coğrafi ve toplumsal değişkenler üzerinden nasıl değiştiğini daha iyi anlayabilmek ve yorumlayabilmek amaçlanmıştır. Nitel veri araştırma yönteminde alandan toplanmış olan veriler ile verilerin içerisinde gizlenmiş olan bilgiyi keşfetmek ve yorumlamak gerekmektedir. Bu noktada Miles ve Huberman veri analizi kullanılmıştır. Miles ve Huberman'a göre bu yöntemde üç aşama kullanılması gerekmektedir (Miles & Huberman, 1994, s. 10-12). İlk aşama olan gözlem, görüşme ve belge incelemesi ile verilerin azaltılarak ikinci aşamaya hazırlık yapılmıştır. İkinci aşaması olan verilerin somutlaştırılması ve görsel hale getirilmesi süreci ile araştırmada toplandıktan sonra ayıklanan tüm veriler çalışmanın konusunda çıkarımlar yapılabilecek bir şekle dönüştürülmüştür. Yaklaşımın nihai aşaması olan sonuca varma ve doğruluğunu gerçekleştirme aşaması ile araştırma konusu hakkında elde edilen tüm verilerde gizli bulunan tüm gerçeklikler ortaya çıkarılmıştır (Gürbüz & Şahin, 2018, s. 425-426).

Nitel veri toplamada yöntemlerini desteklemek için ise nicel yöntemlerden betimsel yöntem kullanılarak araştırmaya katılan kişilerin eğitim durumları, yaş, medeni halleri, çalışma durumu, gelir düzeyleri, komşuları ile iletişim durumu ve ailelerinde yaşayan kişi sayısı üzerinden toplanan veriler grafikler yardımı ile bağımlı ve bağımsız değişkenler altında analiz edilmiştir. Bu durumların toplumsal cinsiyet rolleri üzerindeki etkisi hermeneutik yöntem ile incelenmiştir. Schleiermacher'egöre hermeneutik yöntem ile tüm metinlere uygulanabilecek bir anlama yöntemi ile anlama sorununu evrenselleştirmiştir. Bu nedenle bu araştırmada uygulanacak yarı yapılandırılmış ve yaşam öyküsü tekniklerinde hermeneutik yöntemin uygulanması yararlı bulunmuştur (Çelik & Halil, 2008, s. 104-106).

Verilerin toplanması sırasında katılımcılara yöneltilecek sorular iki kısımda sorulmuştur. İlk kısım olarak katılımcının demografik bilgileri alınırken ikinci kısımda ise yarı yapılandırılmış sorular sorulmuştur. Cevaplar alınırken 2014/6883 karar sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği 51'inci maddesinden belirtilen gizlilik ilkesine gerekli hassasiyet gösterilmiş olup katılımcılara dair kendilerini açık edecek bilgiler çalışmanın hiçbir kısmında kullanılmamıştır. Ek olarak çalışmaya katılan katılımcılardan hiçbir şekilde isim, soyisim, telefon, adres bilgileri, din, mezhep, etnik gruba mensubiyet gibi bilgiler istenmemiştir. Paylaşmak isteyen katılımcıların ise bilgileri çalışmanın hiçbir kısmında kullanılmamıştır. Bu

noktada katılımcılara da bu gizlilik bilgisi paylaşılmış olup kadınların daha rahat görüşmeler gerçekleştirildiği gözlemlenmiştir. Çalışma 30 geçici koruma altında bulunan Suriyeli kadın sığınmacı ile gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin hepsi kadınların kendilerini daha rahat ifade edebildikleri Arapça dilinde yapılmış olup dil bariyerinin de olmamasından kaynaklı kadınlar ile daha güçlü iletişim kurulmuştur. Görüşmelere katılan katılımcılar arasında en genç katılımcı 18 yaşında olup en yaşlı katılımcı ise 44 yaşındadır. Görüşmeler yapılır iken kadınların sorulara karşı verdikleri tutumlar etkin olmuştur. Bu nedenle bazı katılımcılar ile yapılan görüşmeler daha fazla derinleşirken bazı katılımcılar ile ise sadece temel düzeyde kalmıştır. Katılımcılara sorulan sorular şu şekildedir;

Demografik sorular

- Cinsiyetiniz?
- Kaç yaşındasınız?
- Medeni durumunuz?
- Çalışıyor musunuz?
- Hane gelir seviyeniz?
- Ne zamandır Türkiye’desiniz? Suriye’nin hangi kentinden geldiniz?

Tez çalışmasına yönelik sorular

- Suriye’deki hayatınızdan biraz bahsedebilir misiniz?
- Savaşın başlaması ile birlikte hayatınız nasıl etkilendi, hayatınızda neler değişti?
- Suriye’den Türkiye’ye geliş sürecinizden biraz bahsedebilir misiniz?
- Neden ülkenizden ayrıldınız? Sizi ülkeden ayrılmaya göç zorlayan etkenler nelerdi. Göç etmeye nasıl karar verdiniz? Göç etmeye karar verme aşamasında tek başınıza mı karar aldığınız yoksa aile içinde karar alınırken sizin fikirleriniz alındı mı?
- Aileniz ile ilgili bir karar alınırken sizin fikirleriniz alınıyor mu? Ülkenizde iken evde kimin sözü geçerdi. Göç ettikten sonra bu durum değişti mi?
- Sizce göç sürecinde kadın göçmenler mi yoksa erkek göçmenler mi daha çok etkilenmektedir?
- Göç sürecinde ve göç sonrasında kadın olmanızdan dolayı zorluklar yaşadınız mı?
- Suriye’deki hayatınız ile Türkiye’deki hayatınızı karşılaştırdığınızda var olan farklılıklardan bahsedebilir misiniz?
- Suriye’de bir kadından ne beklenirdi?
- Türkiye’de kadınlardan beklentiler nelerdir? Siz kadın olarak erkeklerin yaptığı işleri yaptığınızı düşünüyor musunuz?

- “Suriye’de kadın olmak ile Türkiye’de kadın olmak” sözü size ne ifade etmektedir? Yani hak ve özgürlükler açısından ve kadın-erkek ilişkileri açısından bakıldığında zaman ülkeniz ve Türkiye’de kadın olmayı karşılaştırabilir misiniz?
- Bir önceki konuya ilişkin olarak Toplumsal Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Rollerini kavramlarını daha önce duydunuz mu? Bu kavramlar sizin için ne ifade etmektedir?
- Gelecekte beklentileriniz üzerine biraz konuşabilir miyiz? Ülkenize geri dönmek ister misiniz? Geri dönecek olur iseniz bu sizin kararınız mı olur?

3.3.Verilerin Analizi

Çalışmada nitel yöntemler sonucunda toplanan veriler analiz edilirken karşılaştırmalı yöntemler ve bütüncül bir bakış açısıyla analiz edilmeye çalışılmıştır. Nitel yöntemler sonucunda toplanan verilerde ortaya çıkan düşünceler, görüşler, temaların ve çözümlenmiş görüşme metinlerinin okunmasından sonra oluşmaktadır. Bu nedenle araştırmanın analizinde toplanılan verileri daha net çözümlenmek adına kavram ve kategorilere ayrıştırmak gerekmektedir (Kümbetoğlu, 2015, s. 152).

Araştırmada analiz noktasının odağında kadınlar yer almaktadır. Her bir kadın katılımcı ile bireysel düzeyde analizler yapılmış olup bu analizler tek tek temaların oluşmasında rol oynamıştır. Temalar toplanılan verilerin sınıflara ayrılmasında ve daha kolay bir şekilde yorumlanmasında önemli olmuştur. Elbette verilerin yorumlanması için belli temaların oluşturulması gerekmektedir. Bu temalar katılımcıların temel özellikleri, sosyal uyum, sığınılan ülkede ayrımcılık ve entegrasyon, toplumsal cinsiyet ve toplumsal cinsiyet rolleri olmuştur. Kategoriler ise karar alma, sosyal ve özel alan, kadınlık ve erkeklik, özel ve sosyal alan, evde iş bölümü, gelecekte beklentiler, çalışma durumları olmuştur.

Görüşmelerden elde edilen veriler katılımcı kadınların kendi yaşam öykülerinden aktardıklarını ele alarak betimsel yaklaşım analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Bu şekilde yapılan görüşmelerin analizinde kullanılan ifade biçimine, kullanılan dile, kurulan cümlelerin yapısına ve özelliklerine, kullanılan sembolik anlatımlara ve betimlemelere dayanarak tanıma temelli bir anlatım ile ifade edilmiştir. Böylece katılımcılardan alınan yaşam öyküleri birbir kanıtlara dayandırılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ULUSLARARASI ALANDA KADININ STATÜSÜ

Çalışmanın bu bölümünde tarihsel süreçte farklı toplumlarda kadının yeri ve gelişmeleri ele alındıktan sonra uluslararası arenada kadınların hakları için ortaya atılan anlaşmalar, sözleşmelere yer verilmiştir. Daha sonra Suriye’de savaş öncesi, savaş ortamı ve savaş sonrasında kadının yeri, statüsü, rolleri hem literatürden alınan bilgiler hem de çalışmaya katılan Suriyeli kadınlardan birebir alınan bilgiler ışığında açıklanmaya çalışılmıştır.

4.1.Tarihsel Sürede Kadının Yeri ve Gelişmeler

Kadının tarihsel sürecine bakıldığı zaman “Kadın Tarihi” genellikle araştırma konusu olarak nispeten daha az göz önünde olan ve bu konuda yapılan çalışmaların da akademik alanda yetersiz olduğu bilinmektedir. Tarih boyunca kadınlara biçilen roller genellikle “suskun roller” olmaktadır. Suskun roller ile anlatılmak istenen şey kadının herhangi bir konuda fikirlerinin önemsenmemesi, bir birey olarak haklarından yararlanamaması ve katılımcı yapısının pasif olması, gibi suskun ve çekingen bir yapıda olan kadınların sahip olduğu rollerdir. Bu roller zaman içerisinde kadının değer görülmemeyen, ev hayatının belirsizliğine mahkûm edilmiş görevlerini sahiplenmesiyle ve toplumsal yaşamda kadına atfedilen rolleri sorgulamadan otonom bir şekilde kabul etmesi ile sonuçlanmaktadır. Bu gelişmelerin tarihsel bir süreçte uzun bir geçmişe haiz olduğu düşünüldüğünde, gerçekten kadının bir tarihi var mıydı? Bu sorunun cevabı kadının eski zamanlardan beri toplumun karar alma mekanizmalarında ve tarih sahnesinden uzak olması bıraktıkları izlerin ise silik ve özgün olmaması nedeniyle ön planda yer almamalarına veya yer alamamalarına neden olmuştur. Geniş bir perspektiften bakıldığında kadınlar sahip oldukları görevler ve taşıdıkları roller gereğibaskılanmış ve süzgeçlerden geçmişlerdi.

Kadının tarihsel süreç içerisindeki yeri ve kazandığı roller dönemlere ve coğrafyalara göre değişiklikler göstermiştir. Örneğin kadınların toplum içerisindeki varlığı İlkçağlardan Herodotos döneminden Taine dönemine, Livius döneminden günümüzün kentlerine kadar bu durum bu şekilde devam etmiştir. Bu dönemlerde kadınlar nüfus sayımlarında bile görmezden gelinmekteydi. Roma’da ise sadece miras sahibi olan kadınlar nüfus sayımına dâhil edilebilmekteydi. On dokuzuncu yüzyıla gelindiğinde ise aile reisinin iş kayıtlara geçirildiği için tarım işinde çalışan kadın işçilerin, kadın köylülerin emekleri hep yok sayılıyordu. Bu nedenlere dayalı olarak cinsiyetler arası ilişki kaynaklarda ve çalışmalarda ortaya

konulmaktadır. Antikçağdan bugüne kadınlar ile ilgili somut ve ayrıntılı bilgi bulunması oldukça zordur (Duby & Perrot, 2005, s. 9).

Orta Çağ zamanında ise akılcı (rasyonel) düşünce tarzının getirdiği Grek ve Roma eğitim geleneği yerini klise temelli skolastik düşünceye bırakınca dinsel temelli bir sisteme geçilmiştir. Bu durum da kadının durumu ve hakları konusunda herhangi bir gelişme sağlanmasını engellemiştir (Erbay, 2019, s. 6). Bu dönemde 1215 yılında İngiltere Kralı Yurtsuz John, Papa III. Innocent ve İngiltere'deki derebeyleri arasında ilan edilen Magna Carta Libertatum kadın hakları konusunda önemli bir gelişmedir. Bu belgeye bakıldığı zaman daha önceleri dul kadınların istekleri dışında evlendirildikleri fakat Magna Carta ile bu durumun yasaklanmış olduğu anlaşılmaktadır (İlal, 2011, s. 222). Magna Carta belgesi, Orta Çağ döneminin son zamanlarında her ne kadar bazı hak ve özgürlükleri güvence altına almış olsa da insan hakları ihlallerini belgelese de insan köleliğini ve cariyeliği yasaklamamış bu hak ve özgürlüklerin dışında tutmuştur. Kilisenin baskısı altında bulunan Hristiyan toplumlarda kadınlar kötülüğün kaynağı olarak görülmüş, cadılık ile suçlanmış ve ağır cezalara çarptırılmışlardır. İslamiyet öncesi Cahiliye Devri Arap topluluklarında ise kadın ve kız çocuklarına isim bile verilmezken sadece bir sayıdan ibaret olarak görüşmüşlerdir. Erkeklerin kız çocuğunun olması utanç verici bir şey olarak algılanırken bu utançtan kurtulmak için kız çocuklarının diri diri toprağa gömüldükleri bilinmektedir.

Kadınların gerçek anlamda hak arayışları ise Avrupa'da başlayan Rönesans ve Reform hareketleri ile birlikte oluşmuş ve bunu takip eden süreçte Fransız İhtilali (1789) ile de devam etmiştir. Elbette Fransız İhtilali zamanında talep edilen hak, hukuk, hürriyet, adalet gibi hak taleplerinden kadınlar da faydalanmak istemiş fakat talep edilen bu haklar kısa zamanda gerçekleşmemiştir. Fransa'da, 1791 yılına gelindiğinde Olympe de Gouges (1748-1793) "Kadın ve Kadın Yurttaş Hakları Bildirisi (Declaration of the Rights of Woman and of the Female Citizen)"ni yayımlanmıştır. Bu bildiri zamanla feminizmin temel yapı taşlarından biri olmuştur. Bu bildiriden etkilenen kadın hakları savunucusu Mary Wollstonecraft (1759-1797) "Kadın Haklarının Savunması (Vindication of the Rights of Woman)" adlı kitabını yazmıştır. Bu şekilde kadınlar kendi hakları uğruna attıkları adımlar hızla yayılmaya başlamıştır. Kadınlar kendi haklarını alabilmek için uzun ve mücadele dolu yollardan geçmek zorunda kalmışlardır. Endüstri devrimi de kadın hakları konusunda önemli bir yol kaydedilmesine yardımcı olmuştur. Endüstri devriminin beraberinde getirmiş olduğu nitelikli iş gücü ihtiyacının da etkisi ile kadınlar ilk defa 1968 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nin Wyoming Eyaleti'nde seçme hakkı almışlardır. Daha sonra 1893'te Yeni Zelanda ve 1902'de

Avustralya’da bu hakkı kadınlara tanımıştır. 1906 yılına gelindiğinde ise Avrasya’da Finlandiya kadınlara ilk siyasal hakları vermiştir. Birinci ve İkinci Dünya savaşlarına gelindiğinde ise cephede kaybedilen önemli insan gücünün yerini doldurmak için kadınlar önemli bir yer almış ve kadın hakları da önemli ilerlemeler kaydetmiştir (Erbay, 2019, s. 7-8).

4.1.1. Uluslararası Alanda Kadın Haklarının Gelişim Süreci

Kadınlar çok uzun bir süre akademik çalışmalara yeteri kadar yer edinememişlerdir. Fakat zamanla antropolojinin gelişmesi, dünya üzerinde ortaya çıkan olaylar, ortaya koyulan çalışmalar, zihniyet tarihine yapılan yeni vurgular bu gölgenin dağılmasına neden olmuştur. Kadın hareketleri ve bu hareketlerin gündeme taşıdığı sorular tozlu olan tarihi gün yüzüne çıkarmıştır. Özellikle dünya savaşlarından sonra düzen sağlayıcı olarak ortaya çıkan Milletler Cemiyeti (League of Nations) ve ardından gelen Birleşmiş Milletler ile birlikte ortaya çıkan kadınlara yönelik belgeler, kadına yönelik her türlü ayrımcılığa ve şiddete karşı kadının haklarını ve kadının toplumdaki yerini daha görünür hale getirmiştir. Kadının haklarındaki değişimlerin 19. Yüzyıldan itibaren değişim ve gelişimler gösterdiği bilinmektedir. Bu anlamda kadın haklarındaki birinci değişimin özgürlük, eşitlik gibi kavramlar üzerinden geliştiği ve kadının özgür iradesi üzerinden haklarını savunabilmesi için önünün açıldığı görülmüştür. Bu dönemde kadınlar kadının eğitim alma, oy kullanabilme, eşit şartlarda çalışma gibi talepleri değerli görülme ve kabul edilmeye başlamıştır. Kadının haklarındaki bu gelişim daha sonra kendini 1960-1988 yılları arasında daha geniş hak talepleri temelinde göstermiştir. Bu dönemde kadının ırk ayrımı, cinsiyet eşitliği gibi kavramlar üzerinden hak taleplerinin güçlendiği ve baskın erkek egemenliğine veya iktidarlara karşı bir duruş ile ortaya çıkmıştır. Daha sonraki 1990 yılı ve sonraki dönemde ise kadının kendi bedeni üzerindeki hakları ve cinsiyet tercihi üzerindeki özgürlüğü, kadın hakları temelinde değerlendirilmiştir.

Birleşmiş Milletler ’in kurulmasından önce ise 1910 yılının 26-27 Ağustos’ta Danimarka’da yapılan İkinci Enternasyonal Sosyalist Kadınlar Konferansı’nda kötü çalışma şartları, güvenliği olmayan iş şartları ve uzun çalışma saatlerinden dolayı 8 Mart 1857 tarihinde tekstil fabrikasında çıkan yangından dolayı ölen kadın işçilerin anısına Alman Clara Zetkin 8 Mart gününün Dünya Kadınlar Günü olması yönünde teklif sunmuş ve kongre tarafından kabul edilmiştir. Bu tarihten itibaren ise 8 Mart Dünya Kadınlar Günü olarak kabul edilmiş ve anılmıştır (Erbay, 2019, s. 8).

Yirminci yüzyıl ile birlikte ise insan hakları önemli konulardan biri haline gelmiştir. Her ne kadar Birleşmiş Milletler 1948 yılında İnsan Hakları Evrensel Beyanname ’sini kabul etmiş olsa da toplumların değişen kültürlerinden dolayı kadınların insan olmaktan doğan

haklarının tam olarak sağlanması ve korunması başarısız olmuştur. 1970'li yıllara gelindiğinde ise bu durum karşısında kadınlara karşı yapılan ayrımcılığın tüm dünyada gerçek bir sorun olduğu kabul edilerek bu sorunu ortadan kaldırmak için daha somut adımlar atılmaya başlanmıştır (Parlak Börü, 2017, s. 46-47).

Birleşmiş Milletler, “Kadın On Yılı” olarak 1975-1985 yıllarını kabul etmiştir. Böylece Birleşmiş Milletler gibi uluslararası bir kurumun kadın hakları ile ilgili adımlar atması bu konu ile ilgili ivme kazandırmıştır. 1975 yılında ise Meksika’da gerçekleştirilen Dünya Kadın Konferansı’nda Eylem Plan’ı kabul edilmiştir. Bu eylem planı ile aile ve aile bireyleri için eşitlik ve güvenlik sağlanması adına eğitimler yapılması fikri ileri sürülmüştür (Erbay, 2019, s. 9). 18 Aralık 1979’da ise Birleşmiş Milletler “Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması Sözleşmesi (CEDAW)’ın kabulü ile önemli bir adım atmıştır. CEDAW, Birleşmiş Milletler’in var olan sekiz temel insan hakkı sözleşmesinden biridir. Bu sözleşme doğrudan kadınlara yönelik yapılan her türlü ayrımcılığın kaldırılması ve insan haklarının uluslararası standartlarını belirlemek için önemlidir (Moroğlu, 2016, s. 288). 1985 yılında ise Nairobi’de yapılan Üçüncü Dünya Kadın Konferansı, kadına yönelik şiddet konusunu daha geniş kapsamlı bir şekilde ele almıştır. Ek olarak kadına yönelik şiddetin her alanda ortaya çıkmasına bağlı olarak Kadının On Yılı’nın amaçlarının gerçekleştirilmesine engel bir durum olacağından *Geleceğe Yönelik Stratejiler* maddeleri kabul edilmiş ve bu stratejilerin nasıl geliştirilebileceği üzerinde de durulmuştur (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2012, s. 11). 20 Aralık 1993 tarihinde Viyana’da gerçekleştirilen Dünya İnsan Hakları Konferansı’nda Birleşmiş Milletler Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Yönelik Bildirge ve Amerikan Devletleri Sözleşmesi ile de anılmakta olan “Belem do Para” Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi, Cezalandırılması ve Ortadan Kaldırılması sözleşmesi önemlidir (Ayata, Eryılmaz Dilek, & Öder, 2010, s. 32).

1995 yılına gelindiğinde ise Çin’in Pekin şehrinde toplanmış olan IV. Dünya Kadın Konferansında Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu ortaya atılarak kabul edilmiş ve kadına karşı yapılan şiddetin insan hakları ihlali olduğu ortaya konulmuştur. Bundan 5 yıl sonra 2000 yılında ise Pekin+5 Konferansı düzenlenmiştir. Bu konferansta ise kadın ve kız çocuklarına yönelik her türlü alanda uygulanan her türlü şiddetin insan hakları ihlali olduğu kabul edilmiştir (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2012, s. 12).

Kadına karşı yapılan her türlü şiddet konusunda uluslararası arenada atılmış son adım ise 2011 yılının 7 Nisan gününde Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından Strazburg’da

kabul edilen “Kadınlara Yönelik ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi”dir. 11 Mayıs 2011 tarihinde ise bu sözleşme İstanbul şehrinde imzaya sunulmuştur. Bu sözleşmeyi Türkiye kabul ederek imzalamıştır. Bu sözleşmenin önemi ise uluslararası alanda kadına yönelik şiddet kapsamında bağlayıcılığı olan ilk ve tek sözleşmedir (Tatlıoğlu, 2014, s. 117).

Tüm bu gelişmeler kadın hakları ve cinsiyet üzerindeki ayrıma karşı duruş kendini üreme özgürlüğü, cinsiyet eşitliği, siyasal alanda eşitlik gibi konularda da erkek egemenliğine karşı hak temelli bir duruşla güçlenmiştir. Kadınların tarihsel süreçteki bu hak temelli talepleri kadının toplumdaki statüsü ve onun rollerinde değişimleri de beraberinde getirmiştir. Kadının haklarındaki bilinç düzeyinin artması aile içi rollerde ve kadının toplumdaki varlığı farklılaşmış ve erkek egemen bir yapıdan, haklarını bilen bilinç düzeyi daha farklı ve cinsiyet eşitliği temelli yeni bir yaklaşımla değişimler gerçekleşmiştir. Bu durum kadınların ekonomik, siyasal ve toplumsal özgürlüğünü de etkilemiş, nihayetinde kadına atfedilen rollerde de değişimleri beraberinde getirerek, kadının daha özgür ve erkek egemen rollere karşı daha esnek bir statü kazanmasını sağlamıştır.

4.1.2. Suriye Savaşı Öncesi Suriye’de Kadının Yeri

Kadın olmanın verdiği zorluk toplumdan topluma değişiklik göstermekle birlikte ve kadınların haklarına kavuşması her toplumda daha farklı zamanlarda gelişmiştir. Bu durum Suriye gibi ataerkil yapının benimsendiği ülkelerde çok daha zor olmaktadır. Suriye Arap Cumhuriyeti’ndeki kadınlar oy kullanma haklarını 1949 yılında kazanırken seçme ve seçilme hakkını ise 1953 yılında kazanmışlardır. 2003 yılına gelindiğinde Suriye Devleti her ne kadar Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)’ı imzalamış olsa da Suriyeli kadınlar hala ikinci planda kalmaya ve kamusal alanda daha alt kademelerden temsil edilmeye devam etmişlerdir (International Federation of Human Rights, 2012, s. 57).

1973 yılına gelindiğinde Suriye Hükümeti ise anayasada tüm vatandaşlara eşit haklar vermiştir. Bu durum ile birlikte katanların hakları doğrultusunda ilerlemenin önündeki tüm engellerin kaldırılmasına yönelik madde ile kadınların siyasal ve kamusal alandaki engelleri kaldırılmaya çalışılmış ve teşvik politikaları uygulanmıştır. Bu şekilde kadınları eğitime ve işgücü piyasasına ulaşmaları için haklar vermiştir. Bu haklar ile birlikte aradan geçen 8 yıl sonrasında 1981 yılına gelindiğinde okuryazar kişi oranı %37 oranına ulaşmış, 2007 yılına gelindiğinde ise bu oran %76’ya kadar yükselmiştir. Kamusal alanda ise kadınların işgücü piyasasına katılım oranı %12’den %31’e yükselmiştir (Cankurtaran & Albayrak, 2019, s. 10).

Suriye’de ilk kadın Kültür Bakanı 1976 yılında atanmıştır. 2006 yılında ise Necah El Attarilk kadın Başkan Yardımcısı seçilmiştir. 2011 yılında yapılan hükümet seçimlerinde 33 hükümet yöneticisinden 3’ü kadın seçilmiştir. 2007’de yapılan parlamento seçimlerinde ise 9770 aday içerisinde 1004 tanesi kadın aday olmuştur. Kadınlar 31 parlamento üyesi ile üyelerin %12,4’lük kısmını oluşturmuştur. 2007 verileri ise göstermektedir ki yerel konseylerde 319 kadın konsey yüzdeliğinin %3,2’sini oluşturmaktadır. 1998 yılında ise bir kadın ilk defa devlet avukatlığı makamına gelmiştir (Cankurtaran & Albayrak, 2019, s. 11).

2003 yılında Suriye Hükümeti’nin imzaladığı Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)’da var olan bazı maddeleri kabul etmemiştir. Bu maddelerden bazıları kadınlara karşı ayrımcılığı ortadan kaldıracı politika izlenmesi, tabiiyetin çocuklara iletilmesinde, kadın ve erkeklere eşit düzeyde haklar sağlanması, hareket özgürlüğü ve ikamet özgürlüğü sağlanması, evliliklerde her iki tarafa da eşit haklar ve sorumluluklar ile korunma, aileden gelen soyadını seçme hakkı, çocuk hakkında verilecek karar konusunda, bakım ve evlat edinmede eşit haklar ve sorumluluklara sahip olunması gibi (International Federation for Human Rights, 2012, s. 59).

Suriye Hükümeti’nin onaylamadığı bu maddelere bakıldığı zaman kadınlara hiçbir zaman gerektiği hak ve özgürlüklerinin tam verilmediğini görmekteyiz. Suriye’de Müslüman halkı bağlayan Kişisel Statü Yasası (1953, Personal Status Act) ile miras ve aile gibi davaların mahkemede görülmesini şart koşturmuştur. Yasanın 15. maddesinin 1. fıkrası, 16. ve 18. maddeye göre evlilik resmiyette kadınlar en az 17 yaşında erkekler ise en az 18 yaşında evlenebilir fakat bu çoğu zaman 13 yaşına basan kız çocukları ile 15 yaşına basan oğlan çocuklarının da evlilik akdinin gerçekleştirilmesine izin verilmektedir. Madde 21’e göre ise kadınlar evlenmek için erkek vasilerinden izin almalıdır. Bu vasiler genellikle baba ya da erkek kardeş, abi olabilmektedir. Vasinin izni olmadan bir evlilik gerçekleşmesi halinde ise madde 27’de eşin uyumsuz olması gerekçe gösterilerek evlilik feshi yapılabilir açıklaması yer almaktadır. Bu durum erkekler için ise aynı değildir. Madde 17’de evlilikte erkekler için çok eşlilik normal karşılandığı gibi bir erkeğin ikinci evliliğini yapacağı zaman ilk eşinden icabet almasına gerek olmadığı açıklanmıştır. Erkek bu evliliği yapacağı zaman ise ekonomik durumunun yerinde olduğunu kanıtlamalıdır. Madde 73-74 ve 75’te bir kadının eşinin izni olmadan ev dışında bir yerde çalışamayacağı, çalışıyor ise ve eşi karşısında eşinin söylediklerini yapmaz ise eşinin maddi imkânlarından mahrum bırakılabileceği açıkça ifade edilmiştir. Madde 105 ve 112’de boşanma konusunda ise erkekler yetkililerin bilgilendirilmesi şartı ile tek taraflı boşanabilir fakat kadınlar boşanmak için geçerli bir gerekçe göstermek zorundadır. Bu gerekçeler arasında gaiplik, ilgisizlik, geçimsizlik,

rahatsızlıklar bulunmaktadır. Çalışmaya katılan katılımcılar da bu konuda bu durumları teyit etmişlerdir. Örneğin çalışmaya katılan katılımcılardan bir tanesi Suriye’de bir kadının eşinin uzun süredir kayıp olmasından dolayı Suriye Hükümetine başvurarak resmi olarak boşanma davası açabileceğini ve boşanacağını söylemiştir. Yasada madde 138’e göre boşanma sırasında ise çocukların velayeti konusunda kız çocukları 13 yaşına gelinceye kadar erkek çocukları ise 15 yaşına gelinceye kadar kadında kalmasına izin verilmektedir. Lakin kadın yeniden evlenir ise bu velayet hakkını kaybetmektedir. Madde 1548’e göre kadınlar eş olmadan seyahat edemez ve çocukların vasisi olmadan çocuklarıyla birlikte ülkeyi terk edemezler. Suriye’de Medeni Kanun’un 49. maddesine ve Ticaret Hukuku’nun 15. maddesine göre bu iki kanun karşısında kadın ve erkeğin ifadesi eşdeğerdir. Şeriat mahkemelerinde ise kadının ifadesi erkeğin yarısı kadardır. Yani iki kadının vereceği ifade ancak bir erkeğin vereceği ifadeye eş değer tutulmaktadır (International Federation for Human Rights, 2012, s. 60-61).

Suriye toplumunda birçok kadın özellikle kırsal, taşra gibi alanlarda yaşayan kadınların çoğu kendi yasal haklarını tam olarak bilmemektedirler. Haklarının farkında olan kadınlar ise ailelerinin ve toplumsal baskının sonucu olarak var olan bu haklarından vazgeçmektedirler. Kadınların sahip oldukları mülkiyet haklarının şeriat kanunlarında eşit olmaması da bu durumu kanıtlar niteliktedir. Suriye’de kadınların erkeklere bağımlı bir şekilde yaşamamaktadırlar. Bunun nedeni ise anlatıldığı gibi kadınların hak ve hukuklarının olmaması, var olan haklarındaki bilgi eksikliği ya da yaşadıkları baskıdan dolayı bu durumu kabullenmelerinden kaynaklanmaktadır. Suriye’de aile için şiddetin de oldukça yaygın olduğunu bilinmektedir. Aile içi şiddet durumu öyle bir normalleştirilmiş ki bu durumu suç olarak kabul eden ve cezalandıran yasalar bile bulunmamaktadır. Kadınların yaşadığı bu baskı ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin bu denli olması kadınların kamusal ve özel alanlarda da kendisini gösterememesini sağlamaktadır (Freedom House, 2010, s. 3). Durum ile ilgili çalışmaya katılan katılımcılar arasından bazı kadınlar Suriye’de kadın olmanın getirdiği zorlukları vurgulamıştır. Genellikle evden dışarı çıkmadıklarını söyleyen kadınlar ev dışındaki diğer dış işler ile eşlerinin ilgilendiğini, eşleri olmadığı sürece dışarı çıkmadıklarını ev, aile ve çocuklar üçgeni arasında koşturduklarını dile getirmişlerdir.

Suriye insani gelişim açısından da oldukça geri kalmıştır. United Nations Development Programme (UNDP)’nin 2020 yılında yayınlamış olduğu 2019 yılına ait verilere bakıldığı zaman insani gelişim indeksine göre 151. sırada yer almaktadır (United Nations Development Programme (UNDP), 2020, s. 243). Suriye hükümeti her ne kadar kadın

haklarını geliştirmeye çalışsa da kadınları arka planda tutmaya devam ederek, kadın haklarının gelişmesinin önüne engeller koyarak, kadınlar üzerinde hâkimiyetini korumaya devam etmiştir. Toplumdan ve ailelerden kadınlara karşı ev içi sorumluluklarını üstlenmeleri ve toplumsal normlar uygun davranmaları yönünde bir baskı vardır. Gördüğümüz gibi savaş öncesi Suriye’de kadınlar bu şekilde yaşam sürerken 2011 yılında başlayan savaş ile birlikte hukuk düzeni kaybolmuş ve savaşın getirdiği yıkımlar Suriye halkını son derece etkilemiştir. Bu noktada Suriyeli kadınların üstündeki toplumsal cinsiyete dayalı baskı daha da artmıştır. Kadınlar savaş ile birlikte toplumsal cinsiyetin eşitsizliğinin ağırlığını daha çok hissetmeye başlamışlardır.

4.1.3. Suriye İç Savaşı Sürecinde Kadın Olmak

Son yıllarda savaşın en yakın ve en yıkıcı örneklerinden biri olan “Arap Baharı” olarak adlandırılan iç savaş 18 Aralık 2010 yılında Tunuslu bir genç olan Muhammed Bouazizi’nin yoksulluk ve kötü muamele karşısında kendisi yakarak intihar etmesi ile başlamıştır. Tunus’ta başlayan bu iç savaş ortamı bir domino etkisi göstererek kısa süre içinde Mısır, Ürdün, Yemen, Cezayir, Libya, Bahreyn ve son olarak Suriye’ye kadar ulaşmıştır (Çakı, 2011, s. 125). Ortadoğu’nun çeşitli yerlerinde ortaya çıkmaya başlayan ve Arap Baharı olarak adlandırılan savaş Mart 2011 yılında Suriye’nin Deraa kentinde Beşar Esad aleyhinde duvara yazılar yazılması sonucu polislerin yazıları yazan gençlerden birkaçını tutuklaması üzerine yerli halkın tepkisi ile başlamıştır. Halkın tepkisine karşı hükümetin göstermiş olduğu sert tepkiler işlerin daha kötü bir hale dönüşmesine ve eylemlerin daha da körüklenmesine neden olmuştur. Kısa süre içerisinde ülkenin tümüne yayılmış ve Suriye’de bir iç savaş başlamıştır (Canyurt, 2018, s. 1104).

Suriye’de ortaya çıkan iç savaş sonucunda büyük çapta insani kayıplar yaşanmıştır. Savaş ile birlikte yüzlerce insan ölmüş ve milyonlarca insan zorunlu bir şekilde yerinden olmuştur. Bu gelişmeler sonucunda kadınlar ve erkekler ciddi şekilde etkilenmiş ve bu etkiler kadınlar ile erkeklerin toplumdaki rollerini de zorunlu olarak değiştirmek durumunda kalmıştır. Savaş ve büyük afetler sonucunda yaşanan psikolojik etmenler ve sosyal yaşam üzerindeki değişimler kadın ve erkek bireylerin algılarında değişimleri beraberinde getirmiştir. Bu algılar hayatta kalma içgüdüleri ile birleşmiş ve göç süreci gibi yeni kararlar almak durumunda kalmışlardır. Bu süreçte kadın ve erkek bireylerin aile içi hiyerarşisi ve toplumsal algıları değişimler geçirerek daha esnek bir yapıya dönüşmüştür. Buradaki temel neden ailenin bütünlüğü ve sahiplik duygusunun baskın olmasında ve yeni bölgelere adapte olma zorunluluğudur. Kadınlar ve erkeklerin aile içi görev paylaşımları da bu vesile ile

değişmeye ve kolektif hareket etmenin önemi nedeniyle bireyler arasındaki iletişim göç öncesine oranla daha önemli hale gelmiştir.

Savaş ile birlikte göç edemeyen çoğu erkek bireyler öğretilmiş rolleri gereği atılğan, savaşması beklenen, cesur olması beklendiği için savaşta hayatlarını kaybetmeleri, yaralanmaları, tutuklanmaları, kaybolmaları gibi durumlar ile karşı karşıya kalmışlardır. Kadınlar ise saldırılar karşısında ev içi rollerinden dolayı risk altında kalmışlardır (Cankurtaran & Albayrak, 2019, s. 12). Her ne kadar savaş sırasında kadınlar erkeklere göre daha fazla risk altında olsalar bile Suriye iç savaşında sessiz kalmamışlar onlar da kendileri, çocukları ve aileleri için çaba göstermişlerdir. Örnek olarak; Suriyeli kadınlar savaşın başlaması ile birlikte savaşın ilk günlerinden itibaren eylemlerin düzenlenmesi konusunda olsun, halkın örgütlenmesi konusunda olsun aktif bir şekilde rol oynamıştır. Örneğin ilk eylemler sırasında tutuklananlar için Suriye İçişleri Bakanlığı'nın önünde oturma eylemini 16 Mart 2011 tarihinde gerçekleştirmişlerdir. Bu tutukluların serbest kalmalarını talep etmişlerdir. Bu eylemlerine karşılık olarak şiddet yolu ile bastırılmaya çalışılmış ve kadınlar için günümüze kadar sürmüş olan acı bir serüven başlamıştır (Ülgül, 2017, s. 451). Eylemler sonucu kadınlar da tutuklanmış ve zor şartlar altında bırakılmışlar, işkencelere maruz kaldıkları bilinmektedir. Tüm bunlara karşın kadınların çıkardıkları sesler ve yaptıkları eylemler toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında var olan kalıpların dışına çıkılmasına ve kadınların da kamusal alanlarda söz sahibi olmaları adına onları güçlendirmiştir (United Nations Human Rights Office Of The High Commissioner (OHCHR), 2013). Elbette ki kadınların kalıplaşmış toplumsal cinsiyet rollerini, aile içi görevlerini reddetmeleri ayrıca eylem ve gösterilere katılmaları iki defa cezalandırılmalarına neden olmuştur. Bu cezalar ise genellikle cinsiyete dayalı olabilmektedir. Kadınlara yönelik yapılan bu cinsiyet temelli şiddetin etkisi özellikle ataerkil ve muhafazakâr bir yapıya sahip olan Suriye toplumunda uzun vadeli ve çok boyutludur. Bu nedenle kadınlar erkeklere nazaran daha çok zarar görmüş ve bu durum göç etmeleri konusunda da etkili olmuştur.

Kadınlara yönelik yapılan cinsiyete dayalı şiddet türü sadece Suriye İç Savaşı'nda değil tarihin tanık olduğu olaylarda da bulunmaktadır. Özellikle 1990'lı yıllarda yaşanan olaylarda da kadının cinsiyetine yönelik şiddet kendisini göstermiştir. Örneğin 1992 yılında yapılan Bosna Savaşı, 1990-1993 yılında gerçekleştirilen Ruanda Soykırımı ve 1991 yılında çıkan Sierra Leone İç Savaşı'nda yaşanan cinsiyete dayalı şiddet, tecavüzler ve cinsel saldırılar gibi. Bu olaylardan da istinaden ve son olarak Suriye İç Savaşı'nda yaşanan kadınlara yönelik cinsel saldırılardan dolayı ilk defa 31 Ekim 2000 yılında 1325 Sayılı Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararı ile kadına karşı yapılan her türlü cinsiyet ve

cinsel temelli şiddeti savaş suçu olarak sayılması kararlaştırılmıştır. Suriye ordusunun sivil halka karşı yapmış olduğu saldırıların yaygın ya da sistematik bir saldırı olduğu karar verildikten sonra Ağustos 2021 yılında Bağımsız Uluslararası Soruşturma Komisyonu Suriye’de olan saldırılarda gerçekleşen ölümler, tecavüz, işkence, kaçırılma durumlarının suç olarak soruşturulması ve araştırılması kararına varmıştır (Davis, 2016, s. 1176). Suriye bölgesinde var olan tecavüz olayları genellikle bildirilmemektedir ve bu şekilde sorumlu olan kişiler herhangi bir cezaya tabii olmamaktadırlar. 2011-2015 yıllarında, Profesör David Crena, Peter Levrant ve arkadaşlarının ortaya koydukları bir araştırmada 142 tane tecavüz olayı resmi olarak ortaya çıkarılmıştır. Bu 142 olay ülkede en az 483 kadın ve kız çocuğunu etkilemiştir. Tecavüzler %34 oranında mağdurların tutukluluk esnasında gerçekleştirildiğini belgelemektedir. Bunun yanında ev baskınları sırasında ve kaçırılma olayları sırasında da gerçekleşmiştir(Crane & Levrant, 2011-2015, s. 4).

Katılımcı 10:

“Savaş ortamında kadın olmak çok daha zordu. Kaçırılanlar, işkenceye maruz kalanlar, ortadan kaybolanlar... komşularımdan duyuyordum, benimde kızlarım vardı ve çok korkuyordum.”

Katılımcı 1:

“Çok korkuyordum, evlerimize giriyorlardı, şiddete uğruyorduk. Düşünsenize çocuklarınızın gözleri önünde sizi dövüyorlar ve elinizden hiçbir şey gelmiyordu.”

Görüldüğü üzere hayatın her anında kadın olmanın getirmiş olduğu zorluklar savaş sırasında daha zor ve dayanılmaz bir hal almaktadır. Suriyeli kadınların da savaş ortamında yaşadıkları durumlar cinsiyete dayalı yapılan saldırılar ve toplumsal cinsiyet rollerinin getirdiği pasif kalma durumu da bu zorlukları daha da arttırmaktadır.,

Katılımcı 11:

“Askerler bir kızı ile evlenmek istediklerinde gidip alıyorlardı. Kimseye sormadan yaşı kaç olursa olsun alıkoyuyorlardı ve bunları durduracak hiç bir güç bulunmuyordu. Çoğu aile bu durumdan dolayı kızlarını küçük yaşta evlendirmek zorunda bile kalmıştır. Askerler tarafından alınmasın diye.”

Katılımcı 15:

“Çok fazla şey duyuyorduk. Kaçırılanlar, tecavüz edilenler, zorla evinden alınan kız çocukları... güven içinde yaşamak imkânsız hale gelmişti. İnsan kendini de geçiyor da çocukları için dayanamıyordu.”

4.2.Katılımcıların Genel Özellikleri

Çalışma kapsamında yarı yapılandırılmış mülakat teknikleri uygulanarak 30 kişilik Geçici Koruma altında bulunan kadın ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelere katılan kişiler Türkiye'nin Adana ilinde ikamet eden kişileri kapsamıştır. Katılımcılar ile yapılan görüşmelerde görüşme sırasına göre tabloda belirtilmiş olup Kişisel Verilerin Gizliliği ilkesine dayanarak katılımcı isimleri kullanılmamış ve her katılımcı görüşüldüğü sıra şeklinde isimlendirme yapılarak veriler toplanmıştır. Kadınlar ile yapılan görüşmeler yarı yapılandırılmış soru tekniği ve yaşam öyküsü tekniği ile gerçekleştirilmiş olup görüşmeler Covid-19 tedbirleri kapsamında 30 dakikalık sınırlılık kapsamında yapılmıştır. Katılımcıların demografik bilgileri aşağıdaki tablodaki gibidir.

Tablo 1.Çalışmadaki Katılımcıların Genel Özellikleri

	Katılımcıların Cinsiyetleri	Katılımcıların Doğum Yılları	Medeni Durumu	Çalışma Durumu	Türkiye'ye Geliş Şekli	Haneye Giren Toplam Gelir (TL)	Eğitim Durumu
Katılımcı 1	Kadın	1992	Evli	İşsiz	İllegal	3000	Lise
Katılımcı 2	Kadın	1994	Bekâr	İşsiz	İllegal	2200	Üniversite
Katılımcı 3	Kadın	1978	Evli	İşsiz	İllegal	550	İlkokul
Katılımcı 4	Kadın	1994	Bekâr	İşsiz	İllegal	800	İlkokul
Katılımcı 5	Kadın	1996	Evli	İşsiz	İllegal	1500	İlkokul
Katılımcı 6	Kadın	1985	Evli	İşsiz	İllegal	2600	İlkokul
Katılımcı 7	Kadın	2001	Bekâr	İşsiz	İllegal	0	Üniversite
Katılımcı 8	Kadın	1985	Dul	İşsiz	Legal	360	Üniversite
Katılımcı	Kadın	1980	Dul	İşsiz	Legal	480	Ortaokul

9							
Katılımcı 10	Kadın	1984	Evli	İşsiz	Legal	2600	İlkokul
Katılımcı 11	Kadın	2000	Bekâr	İşsiz	İllegal	2000	Lise
Katılımcı 12	Kadın	1987	Evli	İşsiz	İllegal	1500	Lise
Katılımcı 13	Kadın	1981	Boşanmış	İşsiz	Legal	240	Önlisan
Katılımcı 14	Kadın	2000	Bekâr	Öğrenci	İllegal	5000	Lise
Katılımcı 15	Kadın	1979	Evli	İşsiz	İllegal	1100	İlkokul
Katılımcı 16	Kadın	1988	Bekâr	İşsiz	İllegal	800	Lise
Katılımcı 17	Kadın	1987	Evli	İşsiz	İllegal	2650	Lise
Katılımcı 18	Kadın	1985	Evli	İşsiz	İllegal	2600	Ortaokul
Katılımcı 19	Kadın	1983	Evli	Ev İşçiliği	Legal	3000	Ortaokul
Katılımcı 20	Kadın	1992	Evli	İşsiz	İllegal	2400	Üniversite
Katılımcı 21	Kadın	1977	Boşanmış	İşsiz	İllegal	0	ilkokul
Katılımcı 22	Kadın	1986	Evli	İşsiz	İllegal	1400	Ortaokul
Katılımcı 23	Kadın	2000	Boşanmış	İşsiz	İllegal	3360	Lise
Katılımcı 24	Kadın	1984	Evli	İşsiz	İllegal	0	Üniversite

Katılımcı 25	Kadın	1980	Evli	İşsiz	İllegal	1500	Ortaokul
Katılımcı 26	Kadın	1978	Evli	Üretim	İllegal	2400	İlkokul
Katılımcı 27	Kadın	1992	Dul	Hemşire	İllegal	2800	Lise
Katılımcı 28	Kadın	2003	Bekâr	Öğrenci	İllegal	Bilmiyor	Lise
Katılımcı 29	Kadın	2002	Bekâr	Öğrenci	İllegal	Bilmiyor	Lise – YÖS’e hazırlık
Katılımcı 30	Kadın	2000	Bekâr	Öğrenci	İllegal	Bilmiyor	Üniversite

Yazar tarafından oluşturulan Tablo 1.’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan kadınların 8’i bekâr geri kalan 22 kadın evli ya da daha önce evlenmiş ve boşanmıştır. Çalışmaya katılan en genç katılımcının 18 en yaşlı katılımcının ise 44 yaşında olduğu görülmektedir. Yaş aralıklarına ve aile hayatlarına bakıldığında ise evli olan kadınların çok büyük çoğunluğu 18 yaşına gelmeden evlendirildiği öğrenilmiştir. Kadınlara Türkiye’ye nasıl geldiğiniz sorusu sorulduğunda ise kadınların 25’i illegal olarak geldiğini 5’i ise legal olarak geldiklerini söylemişlerdir. Tabloya bakıldığında ise kadınların eğitim hayatları ilkökul ve ortaokul ile sınırlı kalmış, kadınların 8’i ilkokulu 4’ü ise ortaokulu bitirmiştir. Lise bitiren kadınların sayısı 11 üniversite okuyan kadın sayısı ise 7 olarak görülmektedir. Kadınların bazıları Türkiye’ye geldikten sonra eğitim hayatlarına devam etmiştir. Suriye’de kadının çalışması çok zor hatta imkânsız olduğunda kadınların Suriye’de iş deneyimleri neredeyse yoktur. Türkiye’de ise kadınlar kamusal alanda daha aktif oldukları gözlemlenmektedir. Covid-19 yüzünden şu an her ne kadar kadınların çoğu çalışmasa da daha önce iş deneyimleri olduğu, çeşitli işlerde çalıştıkları ve artık çalışma düşüncesine oldukça açık oldukları görülmektedir. Hane gelirlerine bakıldığı zaman ise hiç geliri olmayan aileler olduğu gibi evde baba ve abinin çalışması ise hane gelirinin 5000 tlye kadar çıktığı da görülmektedir.

4.2.1. Geline Ülke: Suriye

Coğrafya itibari ile “Bereketli Hilal” olarak adlandırılan Suriye, tarihi itibari ile birçok uygarlığa ev sahipliği yapmıştır. Osmanlı döneminde ‘al- Sam’ olarak nitelendirilen Suriye bölgesi, şu anki Irak kentinin bir kısmı ile Filistin, Lübnan ve Ürdün kentlerini içine

almaktaydı. Avrupalılar ise bu durum için Beyrut, Halep ve Suriye kentleri ile Kudüs ve Cebel-i Lübnan bölgeleri için kullanılmıştı (Cevad, 1313, s. 453). Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra bölge Fransız himayesi altında Suriye resmi adı ile anılmaya başlanmıştır (Özey, 2004, s. 134). Suriye, bulunduğu konum itibari ile eski imparatorlukların doğu-batı, kuzey-güney yönlerindeki geçiş noktaları üzerinde bulunan stratejik bir noktada bulunmaktadır (Dağ, 2013, s. 13). Bölgenin doğu tarafında Cezire kenti ve Şam Çölü, güney tarafında Arap Yarımadası ve Kızıldeniz, batı tarafında Mısır ve Akdeniz, kuzey tarafında ise Türkiye ile sınırlıdır (Kılıç, 2011, s. 104).

Araştırmaya iştirak eden 30 kadın katılımcının tamamı Suriye'nin farklı şehirlerinden gelmişlerdir. Bu kapsamda 30 kadının 12'si Halep, 8'i İdlip, 5'i Lazkiye, 3'ü Şam ve son olarak 2'si Azaz'dan gelmişlerdir. Katılımcıların büyük bir bölümünün Türkiye'deki ikamet süresi yaklaşık olarak 1 yıldır. Katılımcıların ikamet süresinin kısa olması ile yaşadıkları değişimler ve adaptasyon sürecinin yakından takip edilmesi ve kısa süre içerisinde toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında değişimlerin takip edilebilmesi bu noktada önemlidir. Katılımcıların çoğu Suriye'de hayatlarını yaşarken savaşın çıkması ile birlikte kendileri, çocukları ve aileleri için korktuklarından dolayı, bunun yanında temel ihtiyaçlara artık erişemediklerinden dolayı göç etme yoluna başvurmuşlardır. İlk savaş zamanları evlerinde kalmış olsalar bile sonraları savaşın ortasında kalan aileler evlerinin yıkılışına, aile bireylerinin tek tek ölmesine şahit olmuşlar ve yaşadıkları ağır travmatik olayların sonucunda ülkelerini terk ederek göç etmek zorunda kaldıklarını dile getirmişlerdir.,

Katılımcı 12:

“buraya ilk geldiğimizde sürekli neden geldiniz, siz hainsiniz, ülkenizi terk ettiniz gibi söylemlere maruz kalıyorduk. İnsanlar savaş ortamında yaşadıklarımızı bilmeden bunları söyleyebiliyorlardı. Kimse istemez ülkesini, evini, varlıklarını bırakıp dilini bile bilmedikleri bir ülkeye gelmeyi. Ama mecbur kaldık. Çocuklarımız için ailemiz için korktuk. Elektriğimiz, suyumuz, yiyeceğimiz yoktu. Her gün ölüm ile karşı karşıya kalıyorduk. Evimiz bombalardan dolayı harabeye dönmüştü. Evimize sürekli birilerinin gelmesinden çok korkuyorduk.”

Katılımcı 22:

“Aileler çok korkuyordu, savaş yüzünden geldik. Artık yaşayamıyorduk. Gelmek istemiyordum. Ama mecbur kaldık. Evlerimiz bombalanıyordu. Evlerimize giriyorlardı. Çocuklarım için çok korktum. Sonunda eşim daha fazla dayanamayacağı dedi ve geldik.”

Savaş ile birlikte Suriye'nin her bir bölgesi yıkılmaya ve yağmalanmaya başlamış. İnsanların güvenliği kalmamış bunun yanında ihtiyaçlarını karşılayamaz hale gelmişlerdir. Savaşın ortasında kalan en savunmasız grup olan kadın ve çocuklar için bu durum daha zor bir hale gelmiştir.

Katılımcı 15:

“Ülkemi seviyordum. Çok mutlu ve iyi bir şekilde yaşıyordum. Her şeye sahiptim. Savaş her şeyi değiştirdi. Hayatımı alt üst etti. Ülkemde taş taş üstünde kalmamıştı, her yeri yakıp yıkıyorlardı. Evlere giriyorlar, tüm her şeyi çalıyorlardı karşı gelenleri ise öldürüyorlardı. Dışarı çıkmaya korkar olmuştuk. Her gün bomba sesleri ile uyanıyor ya da uyuyamıyorduk. Bir gün bir bomba da bizim eve düşecek diye çok korkuyorduk.”

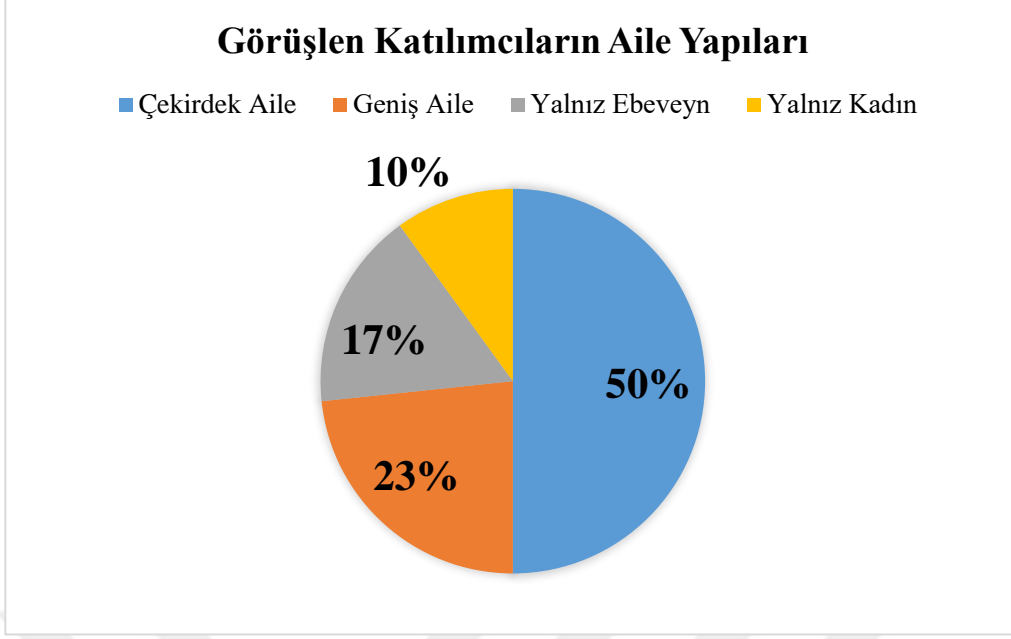
Katılımcı 26:

“Korkuyorduk. Her gün çok kötü şeyler duyuyorduk. İlk zamanlar direniyorduk. Ülkemizi, evimizi bırakmak istemiyorduk. Ama savaş bitmiyordu. Her seferinde şiddet daha çok artıyordu. Ailem için çocuklarım için çok korkuyordum. Çocuklarımı hiçbir yere yollamıyordum. Bir şeyler yapmak zorundaydık. Sonunda eşim gitmemiz gerektiğini söyledi, önceleri henüz savaş olmayan köylere gittik. Zamanla savaş yayıldı ülkenin her yerine sıçradı. Artık dayanamıyorduk ve biz geldik.”

Çalışmaya katılan katılımcılardan alınan bilgiler ışığında Suriye’de yaşam savaş öncesi ve sonrası olarak ikiye ayrılmaktadır. Kadınların değimi ile hiçbir bireyin ülkesini, evini, dilini, benliğini bu şekilde bırakıp başka bir ülkeye gönüllü olarak göç etmek istemediği sık sık ifade edilmiştir. Savaşın getirdiği acı yıkım ve insanların hayati tehlike altında kalmaları bu şekil bir yola itmek durumunda kalmıştır. Suriye İç Savaşı ile birlikte insanların hayatları değişmiş, alt üst olmuş ve insanlar her şeylerini kaybetmiştir. Savaş ile birlikte Suriyeli kadınlar aileleri ile birlikte Suriye'nin çeşitli bölgesinden göç ederek Türkiye'ye sığınma talebinde bulunmuşlardır. Savaşın insanlar üzerinde yaratmış olduğu mağduriyet ve can korkusu milyonlarca insanın yerinden yurdundan edilmesine neden olmuştur.

4.2.2. Aile Yapıları

Çalışmaya katılan kadınların aile yapılarına bakıldığında zaman ise 30 katılımcının 15'i çekirdek aile olarak yaşamaktadır. 7 katılımcının ailesi ise anne ve babaları ile yaşayan daha büyük aileleri oluşturmaktadır. Katılımcılardan 5'i ise yalnız ebeveyn olarak çocukları ile birlikte yaşamaktadırlar. 3 kadın ise tek başına yaşamlarını sürdürmektedir. Savaş bazı ailelerin aile bireylerini ellerinden almış ve bu nedenle yalnız yaşamaya başlamışlardır.

Grafik 1. Görüşülen Katılımcıların Aile Yapıları

Yazar tarafından hazırlanan Grafik 1.' de görüleceği gibi çalışmaya katılan katılımcılar aile yapıları olaraktan değişiklikler göstermektedir. 15 katılımcı kadın evde eşi ve çocukları ile birlikte yaşadıklarını beyan ederken katılımcılardan 7 tanesi kaynanası, kayınbabası, annesi, babasının ya da akrabalarının da bulunduğu daha geniş bir aileye sahip olduklarını beyan etmişlerdir. 5 katılımcı ise eşi olmadan çocukları ile birlikte yaşadığını, 3 kadın ise tamamen yalnız yaşadıklarını beyan etmişlerdir.

4.3.Suriye'deki Kadınların Göç Etme Sebepleri ve Göçe Karar Verme Süreçleri

Suriye'de başlayan kriz ardından gelen çatışma ve akabinde gelen iç savaş nedeni ile Suriye günümüzde hala bölünmüş durumdadır. Savaşın getirdiği ev ağır ve yıkıcı tahribat ise sivil halkın etkilenmesidir. Suriye İnsan Hakları Gözlemevi'nin raporlarına göre savaş 5 yıllık süre içerisinde 470 binden fazla insanın öldüğünü raporlamıştır. Suriye Siyasi Araştırma Merkezi'nin (SCPR) verileri ise bu sayının 670 binden fazla olduğunu göstermektedir (Bozkurt, 2018, s. 62). Sivil halka karşı yapılan saldırılar, insanların haklarının ellerinden alınması, kendi topraklarında güvenli bir şekilde yaşayamamaları insan haklarını ihlal ettiklerini göstermektedir. Bu durumdan en çok etkilenenler ise kadın ve çocukla olmuştur. Suriye savaşı ile ilgili ele alınan birçok raporda kadınlara yönelik yapılan şiddet eylemlere karşı yapılan bir baskılama makinesi şeklinde görülmüştür. Toplulukları ve siyasi göstericileri baskılamak için kullanılmıştır. Suriye'de yaşayan kadın ve kız çocukları geniş çaplı bir şiddete maruz kalmışlardır. Bu şiddet türleri arasında cinsel şiddet, kaçırılma, işkence, gaiplik, gözaltına alınma ve adil yargılanmama gibi durumları ile karşı karşıya kalmışlardır. Tüm bu

durumların yanında savaş ortamında hayatlarını sürdürmeleri de oldukça zor olmaktadır. Temel ihtiyaç ve gereksinimlerini karşılayamamakta ve fiziksel, sosyal, ekonomik, psikolojik sıkıntılar da baş göstermektedir. İnsanların evlerinde korku içerisinde yaşamaları, her an bir bomba patlama korkusu içerisinde evlerinde ölümü beklemeleri, geleceğe yönelik belirsizlik içerisinde yaşamaları, gıda ve su gibi temel ihtiyaçlara erişimlerinin olmaması göçe iten sebepler arasında gösterilebilmektedir(Sen, Al-Faisal, & AlSaleh, 2012, s. 198). Özellikle kadınların tüm bu sebepler yanında çocuklarını ve ailelerini de düşünmeleri gerekmektedir. Çalışmaya katılan katılımcılardan da edinilen bilgilere ışığında savaş nedeni ile göç etmek zorunda kalanların hepsi bu ve buna benzer sebepler sıraladıklarına şahit olunmaktadır. Suriye savaşı sebebiyeti ile ülkesinden ayrılmaya mecbur bırakılan ve çalışmaya katılan katılımcıların 12'si ciddi saldırılar ve korku nedeni ile, 6 katılımcı ise politik olarak baskı sonucu, 4 katılımcı ise savaş ortamında yaşanan koşullar nedeni ile, 6 katılımcı ise insanların kaçırılması, erkeklerin zorla askere alınması nedeni ile son 2 katılımcı ise dini inançları nedeni ile yaşadıkları ayrımcılık sonucu göç etmeye karar vermişlerdir.

Katılımcı 27:

"...askerler, milis güçler her yere giriyordu. Eşim uzun süredir ortalıkta yoktu. Bir gün dışarı çıkmıştı ve gelmemişti. Eşimin hala nerde olduğunu bilmem. Çocuklarım küçüktü ve çok korkuyorlardı. Göç etmeye karar vermem benim için çok zor olmuştu. Şimdiye kadar eşim olmadan bir şey yapmamıştım. Çocuklarımı nasıl koruyacaktım aklımda sürekli korku içinde olduğum bu sorular vardı. Evimizde artık güvenli değildi ve bir gün kendi kararımı verip iki çocuğumu da yanıma alıp çok zorlu bir yolculuğa çıktım."

Katılımcı 10:

"Bir gün bombardımandan sonra artık eşim burada kalamayacağımızı ve gitmemiz gerektiğini söyledi. O kadar çok bomba atılıyordu ki insanların bedenlerinden ayrılmış parçaları her yerdeydi. Çok korkuyorduk. Bir gece yarısı eşim beni ve çocuklarımızı da alarak Türkiye'ye geldik."

Katılımcı 17:

"Biz evimizde 5 yıl kaldık. Artık çok yorulmuştuk. Savaş bitmiyordu ve her yer yok olmuştu. Evlere girip evdeki genç erkekleri silahaltına almaya başlamışlardı. Benim 17 yaşında büyük oğlum vardı ve onun alınmasından çok korkuyordum çünkü giden bir daha geri dönmüyordu. Bu nedenle artık yapacak

hiçbir şeyimiz kalmadığında, sığınacak tek bir yer kalmadığında Türkiye'ye gelmeye karar verdik."

Katılımcı 29:

"Ben daha çok küçüktüm olayları hayal meyal hatırlıyorum. Babam bir gün eve geldi ve anneme burada daha fazla kalamayacağımızı, gitmemiz gerektiğini söyledi. Babam devlette memurdu ve memur olan herkes vatan haini olarak görülüyordu. Annem ülkesinden ayrılmak istemiyordu ama bizim için güvenliğimiz için göç etme kararı aldık."

Katılımcılardan alınan bilgilerde de görüldüğü gibi sağlık sorunlarının da başlaması, sağlık hizmetlerine erişimlerinin olmaması da göçe iten başlıca nedenlerdendir. Çünkü savaş ile birlikte standartların altında bir hayat yaşamalar hastalıklara savunmasız olmalarına neden olabilmektedir. Çalışmaya katılan kadınların sağlık sorunlarına yönelik söylediklerine göre ise Suriyeli kadınların yaşadıkları bir takım sağlık sorunları arasında alt ve üst solunum yolu iltihaplanmaları, diyare, çocuklarda kızamık, deri problemleri gelmektedir. Suriye Savaşı yalnızca fiziksel olarak yıkıma sebep olmamış bireysel olarak da psiko-sosyal sağlığı, ruhsal sağlığı, beden sağlığını etkilemektedir. Bunun yanında kadın ve kız çocuklarının kadın hastalıkları ve hamilelik durumlarından kaynaklanan ciddi sorunlar da oluşabilmektedir. Yaşanan savaş ortamı, sağlık sorunları, aile bireylerini kaybetme korkusu, sivil halka saldırı ve müdahaleler, temel hak ve hizmetlerin karşılanamaması, temel ihtiyaçlara ulaşımın olmaması, cinsiyete dayalı saldırılar, evlerin basılması, korku ve bunun gibi daha birçok neden Suriyelilerin yerlerini yurtlarını terk etmelerine ve zorunlu bir şekilde göç etmelerine sebebiyet vermektedir.

Katılımcı 21:

"Göç etme kararını vermek bizim için çok zor olmuştu. Ülkemizden yerimizden yurdumuzdan ayrılmak ve hiçbir şey bilmeden bir yola çıkmak. Ama artık ülkemizde yaşayamıyorduk. Elektrik yoktu, su yoktu, yiyecek yoktu. Savaş herkesi etkilemişti. Hayatta kalmak için göç etmeye karar verdik. Elbette yolda ölebilirdik ama ülkemizde kalsaydık da zaten ölecektik."

Katılımcı 4:

"Artık iyice psikolojim bozulmuş ve sürekli gergin bir şekilde yaşıyordum. Sürekli ağlıyor her bomba atıldığında, uçak geçtiğinde korkuyla uyanıyordum. Artık orada dayanamıyordum. Kimse gelmese bir tek başıma Türkiye'ye gelmeye karar vermiştim. Anne ve babam çok yaşlıydı, ilaçlarını bile temin edemiyorduk. Onları da alarak Türkiye'ye geldim. Adana'da

havalimanı şehre çok yakın bazen geçe uyurken uçak sesi duyduğumda bile korkarak uyanıyorum. Bu kadar yıl geçti uçak sesi beni hala uyandırıyor. Hala bazı şeyleri atlatamıyordum.”

Göç etmek, yerini yurdunu bırakıp hiç bilinmeyen bir bilinmezliğe doğru yol almak herkes için ne kadar zor olsa bu durum kadınlar açısından özellikle yalnız kadınlar açısından daha zor olmuştur. Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin olarak kadınlar erkeklere oranda tehditlere daha açıktır. Göç etme kararını verme sürecinde bile kadınlara çok fazla söz hakkı verilmemekle birlikte daha çok bu kararın alınmasında kadınların eşleri, babaları ya da abileri karar verici olarak bulunmaktadır. Kadınların göç sürecine katılımları daha çok aile bağları ve evlilik durumlarında gerçekleşmektedir. Göçlerde yer değiştirmede karar verici kadın değil erkektir. Kadınlar daha çok izleyici olarak ve karar verildikten sonra katılımcı olarak devam etmektedir. Çalışmaya katılan katılımcılara da yöneltilmiş olan “Göç etmeye nasıl karar verdiniz? Karar verme aşamasında sizin fikirleriniz alındı mı?” sorusuna karşılık olarak genellikle yine eş, baba ya da abilerin karar verici oldukları bilgisi alınmıştır. Bazı ailelerde ise bu kararı eşlerin konuşarak birlikte verdikleri gözlemlenmiş olsa da bu sayı çok azdır. Katılımcılarda;

Katılımcı 14:

“Savaş başladıktan sonra bir süre daha ülkemizde kaldık. Babam ülkesinden gitmek istemiyordu. Evimiz vardı. Her şeyimizi bırakmak istemiyordu. Savaş çok oldu. Gittikçe şiddeti arttı. Güvenliğimiz yoktu. Askerler eve giriyor, evdeki erkekleri alıyor ve bir daha onları bırakmıyorlardı. Hepimiz çok korkuyorduk. Daha sonra ülkemizde artık kalamayacağımızı anladığımızda babam ve abim konuşmaya başladılar. Sonunda babam da gitmemiz gerektiğini anlamıştı. Ben bilmiyordum neler oluyor. Daha küçüğüm. Ne yapacağız nereye gideceğiz nasıl gideceğiz. Anneme soruyordum o da bilmiyor. Ablam da bilmiyor. Bizim söz hakkımız yoktu evin reisi babam sonrasında abim gelirdi. Biz onların verdikleri kararlara uymak zorundaydık. Başka ne yapacaktık ki zaten. Babam ve abim günlerce nasıl gideceğimizi, ne zaman gideceğimizi, nerelerden gideceğimizi konuşup karar verdiler. Sonunda bir gün sabaha karşı ülkemizden ayrılmıştık.”

Katılımcı 24:

“Göç etme, ülkemizi terk etme düşüncesi hiç aklımızda yoktu hatta eşim hiç istemiyordu. Ama savaş o kadar yıkıcı ve yıpratıcı bir duruma gelmişti ki artık evimizde yaşayamazdık. Eşimle bir gün oturup ne yapmamız gerektiği

konusunda konuştuk. Eşim çok baskıcı biri değildi. Benim de düşüncelerimi dinler fikirlerime önem verilirdi. Ailemiz için en doğru kararı birlikte oturup güncelce tartışarak verdik. Çocuklarımızı da alarak ülkemi bildiğim her şeyi bıraktım. Ve şimdi buradayız.”

Katılımcı 19:

“Çok korkuyorduk. Çocuklarım sürekli korku içindeydi. Hiç uyuyamıyorduk. Her an evimize bomba düşebilir, evimize birileri girebilirdi. Bir süre önce elektriğimiz ve suyumuz da kesilince eşim o gün göç etmeye karar vermişti. Bana fikrimi sormamıştı bir arkadaşı ile konuşmuş ve her şeyi ayarlamıştı. Zaten ben de o kadar çok korkuyordum ki hiç sesimi çıkarmadım”

Katılımcı 30:

“Kararı babam vermişti. Ne benim, ne annemin ne de ablalarımın fikrini sormamıştı. Bir gün gidiyoruz dedi ve geldik. Zaten Suriye’de kadınların hiçbir hakkı yoktu. Hayatımız değişti ve bunun için bizim söz hakkımız yok. Göç etme kararı bize sorulmamıştı. Bir gün bir baktım annemin eteklerini tutmuş yollarda günceler yürüyorduk. Çok yoruluyordum ama duramazdık.”

Bazı katılımcılar ise evde erkek yani egemen toplumun ev reisi olarak kabul ettiği birey kalmadığı için bu kararı alırken tek başlarına hareket ettiklerini, çocukları için göç etmeye tek başlarına karar verdikleri bilgisi alınmıştır. Göç etmeye karar verme süreçleri hakkında sorulan soruya karşılık olarak;

Katılımcı 8:

“Bir gün evimize geldiler ve eşimle görüşmek istediklerini söylediler. Eşim hemen geleceğini söyleyerek sadece 5 dakika için gitmişti. Eşim bir daha hiç geri dönmemişti. Bir süre sonra bana eşim öldüğüne dair bir kağıt getirdiler ve başka hiçbir şey söylemeden çekip gittiler. Yıkılmıştım. Eşim olmadan ne yapacaktım. 5 tane çocuğum vardı. Nereye gidecektim kime sığınacaktım. Günlerce ağladım. Ama çocuklarım için ayaka kalmam gerekiyordu. Bir karar vermeliydim artık. Eşimin ailesi çocuklarının öldüğüne inanmıyorlardı. Bir gün yine çıkıp geleceğini düşünüyorlardı. Benimle gelmek istemediler. Ben ise çocuklarımı düşünmek zorundaydım. Bir gün sabaha karşı çocuklarımı ve yanımızda değerli bir kaç eşyayı alarak Türkiye’ye geldim.”

Katılımcı 13:

“Eşim ile sürekli kavga ediyorduk. Ben sürekli şiddet görüyordum. Savaş geldi ve her şey çok daha kötü oldu. Bizim de aramızda uzun süredir

sorunlar vardı. Birbirimize katlanamıyorduk artık. Eşim bir gün beni sadece üç kelime söyleyerek boşadı. Bu beni çok kötü etmişti. Zaten savaş ortamındaydık üstüne aile içi sorunları da kaldıramıyordum artık. Eşim evden çekip gitti. Ben ve kızım yalnız kaldık. Savaş ortamında uzun süre kendime geledim. Bende kızım da korkuyorduk. Evlere gidiyorlardı ve evde erkek olmayınca sıkıntı oluyordu. Artık eşim de yoktu hem kendimi hem kızımı düşünmem gerekiyordu. Artık ne eşimden ne de eşimin ailesinden bir şey beklememeye karar verdim ve kızımı da alarak önce ailemin yanına gittim. Savaş her yere yayılınca bir yolunu bulup Türkiye'ye geldim. Şu an çalışıyorum. Kızımın birlikte yaşıyorum. Kızım okula gidiyor. İlk zamanlar çok zor oldu ama zamanla alıştım.”

Kadınlar Suriye’de kendilerine biçilmiş rollere istinaden daha pasif konumda kalmışlardır. Erkekler bu süreçte hiyerarşik olarak daha üst seviyede olurlarken karar verme mekanizması olarak aktif rolde bulunmaktadır.

4.4.Suriyeli Kadınların Göç Sırasında Yaşadıkları Zorluklar

Göç yüzyıllar boyunca insanların yaşamlarını ekonomik, sosyal, psikolojik, kültürel yönden oldukça etkilemiş ve hayatlarına etki etmiştir. Uluslararası Göç Örgütü (IOM)’un yayınlamış olduğu 2020 Dünya Göç Raporu’na göre 2019 yılında dünya üzerinde yerinden edilmiş göçmenlerin sayısı 271.642.105milyona ulaşmıştır. Bu sayı ilk olarak 1970 yılında kaydedilmiş olan rakamdan üç kat fazladır. 1990 yılında verilere yansıyan rakamlardan ise 119 milyon fazladır (International Organization for Migration (IOM), 2020, s. 9).

Tablo 2. Uluslararası Göçmenlerin Sayısı, 1970-2019

Yıl	Göçmenlerin Sayısı	Göçmenlerin Dünya Nüfusundaki %’si
1970	84.460.125	%2,3
1975	90.368.010	%2,2
1980	101.983.149	%2,3
1985	113.206.691	%2,3
1990	153.011.473	%2,9
1995	161.316.895	%2,8
2000	173.588.441	%2,8
2005	191.615.574	%2,9
2010	220.781.909	%3,2

2015	248.861.296	%3,4
1019	271.642.105	%3,5

Kaynak: <https://publications.iom.int/es/system/files/pdf/wmr-2020-tu-ch-2.pdf>

Rapora göre yıllar içerisinde uluslararası göçmenlerin sayısı küresel düzeyde artış göstermiştir.

Zorunlu göçe maruz kalan göçmenler kendi çevrelerini, alıştıkları kültürü, evlerini, sahip oldukları tüm mal varlıklarını bırakarak hiç bilmedikleri belirsizliklere dolu bir yolculuğa çıkmaktadırlar. Bu yolculuk sırasında elbette ki bütün göçmenler çok çeşitli zorluklarla karşılaşabilmektedir. Kadınların göçe zorlanmaları ve yaşadıkları göç tecrübeleri göz ardı edilmemelidir. Bu süreç kadınları için ayrıca ele alınıp işlenmelidir. Çünkü risk grubunda bulunan kadın ve çocuklar göç etme sürecinde en fazla yıkıma ve zarar uğrayan grup olarak görülmektedir (Ercan, Uğur, & Taştan Akdemir, 2019, s. 4787). Zorunlu göç ile ilgili en son örneklerden biri de Suriye göçü örneğidir. Suriyeli göçmenler birçok zorluğa göğüs gererek uluslararası düzeyde göç etmişlerdir. Türkiye'ye gelen Suriyeli mültecilerin bir kısmı yasal yollar ile gelirken büyük bir çoğunluk ise illegal yollar ile giriş yapmışlardır. Zaten zorlu bir süreç olan göç, illegal yollar ile giriş yapanlar için birçok tehlikeli durumu da beraberinde getirmiştir. Bu süreçte kadın ve çocukların yaşadıkları zorluklar erkek göçmenlere kıyasla daha fazladır. Suriyeli kadınları göç sırasında genellikle aileleri ile birlikte seyahat etmiş olsalar da göç edenler arasında yalnız kadın, yalnız ebeveyn olan kadın, risk altındaki yalnız kadınlar da bulunmaktadır. Kadınlar göç sırasında toplumsal cinsiyet rollerinin de getirdiği durumlardan dolayı zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Göç yolu sırasında cinsiyete dayalı saldırılar, insan kaçakçılarının eline düşme, sömürülme, kaçırılma, kadınlar her zaman erkek egemenliğinin korumasında yaşadıkları için kendilerini koruma konusunda da zorlanmışlar ve daha çok kayıp yaşamışlardır. Savaş ve göç sürecinden en savunmasız gruplar arasında sayılan kadın ve çocuklar ciddi boyutlarda travmatik durumlar ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu çalışmada kadınlar ile yapılan görüşmelerde kadınlar göç süreci sırasında şiddetin her türüsüne maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Özellikle yalnız ya da sadece çocukları ile göç eden kadınlar ulaşım konusunda tacir ve kaçakçıların şiddetine maruz kaldıklarını belirtmişlerdir.

Çalışmaya katılan katılımcılara göç sırasında yaşadıkları zorluklar sorulmuş ve alınan cevaplar ışığında karşılaşılan zorlular ortaya çıkarılmıştır. Katılımcılar tarafından aktarılan cevaplar şu şekildedir;

Katılımcı 18:

“Göç etmeye karar verdiğimizde nasıl yapacağız, neler olacak diye aklımızda bir sürü soru işareti vardı. Bir yere kadar araba ile gittik ondan sonra arabadan inip yürüyerek gitme durumunda kaldık. Soğuk bir yandan aç susuz günlerce yürümek zorunda kaldık. Sonunda sınıra gelmiştik ama askerler her yere ateş ediyordu. Bizimle birlikte bir sürü insan da sınırı geçmeye çalışıyordu. Çocuklarım ve ben önden geçtik, eşim ise biraz daha geride bizi koruyordu. Ama çok korkuyorduk çünkü bir sürü insan ölüyordu. Sonunda eşim de yanımıza geldi ve Kilis’e kadar geldik. Orada fazla kalmadan Adana’ya geldik.”

Katılımcı 21:

“Türkiye’ye kaçak bir şekilde geldik. Kaçakçı dedikleri insanlar varmış. Onlara belli bir ücret verdikten sonra onlar bizi sınırdan geçirecekmiş. Nasıl güveneceğimizi bilmiyorduk, her gün bir sürü şey duyuyorduk ve görüyorduk. İnsan tacirlerin ellerine düşenleri, vurulanları, yetersiz beslenmeden yorgun düşüp devam edemeyenleri ama bir şekilde sınırı geçmemiz lazımdı. Çok yorgun ve bitkindik. Kilometrelerce yürümüştük, dağlarda saklanmıştık. Her birimiz için kaçakçıya bir miktar para verdik. Şu an ne kadar verdiğimizi hatırlamıyorum. Kaçakçı bizi ve yanımızda olan bir grup kafileyi sınırdan geçirdi ve Türkiye’ye geldik. Önce Hatay’a geldik. Bir süre orada kaldıktan sonra Adana’da akrabalarımızın yanına geldik.”

Katılımcı 25:

“Sınırdan geçmek için bir süre sınırdaki beklemek zorunda kaldık. Kapılar kapalıydı ve bizim de pasaportlarımız yoktu. Türkiye’ye kaçak girmek zorundaydık. Sınırdan geçerken ateş altındaydık. Yanımızda, sağımızda, solumuzda insanlar ölüyordu. Yanımda bir genç öldü. Çocuklarım gördü ve çok koktular. Ailem ile sınırı geçerken kocam, ben, eşim, çocuklarım ve kaynanam bizimleydi. Sınırdan hemen önce hendekler kazmışlardı. Derin hendeklerdi bunlar. Kaynanam yaşlıydı bu nedenle onu hendeğe indirdik arkasından ben indim ve iterek kaynanamı hendekten çıkarmaya çalıştım. O sırada askerler geliyordu. Kocam bir tane oğlumu alarak Suriye tarafına geri döndü. Asker bizi gördü bize bir şey demeden geçti gitti yanımızdan. Kaynanamı ve yanımda kalan iki çocuğumu geçirerek gitmelerini benim de

eşimi ve oğlumu alıp geleceğimi söyledi. Oğlum diğer taraftan bana bağıırıyordu, gitmemi söylüyordu, kendisinin ve babasının iyi olduğunu söylüyordu. Diğer oğlum beni kolumdan çekiştirerek bir arabaya bindik. Hatay'a geldik kampa yerleştik. Ama aklım eşim ve oğlumdaydı. Bir kaç gün sonra da onlar yanımıza geldiler. Kampta 2 yıl kaldıktan sonra oranın şartlarından dolayı kamptan çıkma kararı aldık ve Adana'ya gelip yerleştik. Göçe karar verme ne kadar zor olduysa göç yolu daha da zordu. Her an ölme tehlikesi ile karşı karşıya kalmak, çocuklarım için korkmak her gün ölüm gibiydi.”

Katılımcı 12:

“2015 yılında Türkiye'ye geldik. Bizim için çok zordu. Türkiye'ye gelene kadar 1 ay boyunca yollarda kaldık. Çadırlarda, ormanda kalıyorduk. Sürekli oralar yıllar kapanyordu. Gidemiyorduk. Çok korkuyordum. Ben ve kızım vardık sadece. Yollarda birçok kötülük vardı. İnsan kaçakçıları yakalayıp alıkoyuyordu. Bu nedenle gündüz değil gece yürüyorduk ki kimse bizi görmesin. Başımıza kötü bir şey gelmesin. Tecavüz olayları oluyordu kızım için çok korkuyordum. DAES'in bulunduğu yerden sınırı nizamın olduğu yere gelmemiz 10 gün aldı. İlk olarak Antakya'ya geldik. Pislik ve çamur içindeydik. Ama sonunda yetişmiştik. Sınırı geçmiştik. O kadar zor bir yolculuktaki hiç unutmayacağım. Kızım hala her şeyden korkar. Hala yaşadıklarımızı bazen rüyasında görür. Psikolojik doktora da aldım.”

Katılımcı 7:

“Bizim için göç etmek çok zordu. Babam bizi göç yolunda terk etti. Annem ben ve kardeşlerim kalmıştık. Kardeşlerim daha küçüktü. En büyük çocuk bendim. Bende 15 yaşındaydım daha. Annem çok kötüydü. Bizim için çok korkuyordu. Sürekli birileri ölüyor, kayboluyor ya da kaçırılıyordu. İnsanlar sürekli taciz ediliyordu. Bende çok korkuyordum ama anneme destek olacak bir tek ben vardım. Diğer kardeşlerim çok küçüklendi. Gece gündür durmadan yürüdük. Sonunda diğer insanlar ile sınırı geldik. Sınırı geldiğimizde kaçakçıya para verdik ve bizi sınırdan geçirdi. Sınırdan geçerken askerler ateş ediyordu. Birimize denk gelecek diye çok korkuyorduk. Kardeşlerim hastalanmıştı. Hava çok soğuk ve yağmurluydu. Günlerce dışarıdaydık. Sonunda Türkiye'ye gelmiştik. Dayım bizden önce gelmiş ve Adana'ya yerleşmişti. Bizde onun yanına geldik bir süre sonra. Ben ve kardeşlerim daha

sonra burada okuduk. Bir daha babamı hiç görmedik. Annem bizim için her şeyi yapıyor, annem benim kahramanım.”

Çalışmaya katılan 30 kadın katılımcı ile yapılan görüşmelerde savaş ortamında ve göç sürecinde hem kendilerinin karşılaştıkları hem de gözlemledikleri ve çevrelerinden duydukları en zor şartlar neler diye sorulduğunda alınan cevaplar ışığında maddeler halinde yazılacak olursa şu şekilde sıralamak mümkündür:

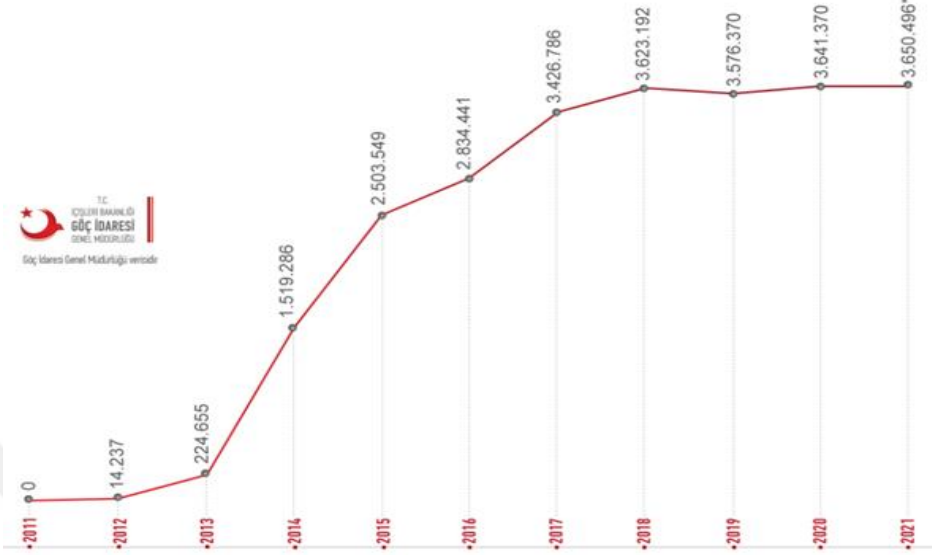
- Cinsel ve fiziksel saldırı
- Eşleri tarafından terkedilme durumu
- Silahlı çatışmalara katılma
- Zorla silahaltına alınma
- Fuhuşa zorlanma
- Sınır geçişleri sırasında sınır güvenlikleri ve çeteler tarafından istismara uğramaları
- Köle ve insan tacirlerinin ellerine düşme
- Birey olarak tanınmamak, aşağılanmak, görmezden gelinmek
- Fikirlerinin önemsenmemesi
- Temel hak ve hizmetlere erişememe
- Sağlıklarının tehlikeye girmesi
- Kaynaklara erişimlerinin olmaması

Göç hem kadın göçmen hem de erkek göçmen açısından köklü değişiklikleri, yıkımları, kayıpları beraberinde getirmektedir. Bu durum kadınlar açısından görüldüğü nedenlerden dolayı daha zor bir hal almaktadır.

4.5.Göç Edilen Ülkedeki İstatistiksel Veriler ve Göçmenlerin Yaşamları

Türkiye, Suriye savaşının başlamasından itibaren kitlesel bir şekilde göç almaya başlamıştır. Legal ya da illegal yollar ile Türkiye'ye gelen göçmenler sığınma ve güvenlik talebi ile gelmişlerdir ve yaklaşık on yıldır Türkiye'de ikamet etmektedirler. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün verilerine göre 3 Şubat 2021 yılı itibari ile ülkede geçici koruma altında bulunanların sayısı 3.650.496 kişidir (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2021). 2011 yılından itibaren verilerin yansımaları şu şekildedir;

Tablo 3. Geçici Koruma Altında Suriyeli Göçmenlerin Sayısı

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

Bu verilerin yaş ve cinsiyet dağılımına bakıldığı zaman ise kadınların neredeyse erkeklerin oranında olduğu görülmektedir. Çocuklar eklendiğinde ise bu oran erkek göçmenlerin oranını geçmektedir. Buradan hareket ile göç olgusunun sadece erkeklere atfedilen bir durum olmadığı kadınların da göç sürecine katıldıkları görülmektedir. Yine Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 3 Şubat 2021 verilerine göre geçici koruma altında bulunan Suriyeli erkeklerin sayısı 1.963.593 iken kadın göçmenlerin sayısı ise 1.686.903 olarak hesaplanmıştır (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2021). Yaş ve cinsiyet dağılımları alınarak derlenen ve oluşturulan verilerin yansımaları şu şekildedir;

Tablo 4. Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Göçmenlerin Yaş ve Cinsiyet Dağılımları

YAŞ	ERKEK	KADIN	TOPLAM
TOPLAM	1.963.593	1.686.903	3.650.496
0-18	898,255	830,944	1,729,199
19-29	499,276	370,130	869,406
30-39	288,872	216,770	505,642
40-49	141,985	129,837	271,822
50-59	80,124	79,043	159,167
60-69	37,700	39,250	76,950
70-79	13,116	15,036	28,152

80-89	3,494	4,826	8,320
90+	771	1067	1838

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (03.02.2021)

Tablo 4.'te yer alan verilerden de anlaşılacağı üzere geçiçi koruma altındaki Suriyeli göçmenlerin kadın ve çocuk nüfus oranının toplam nüfusun arasında önemli bir yer teşkil etmektedir. Bu nedenle ülke genelinde geliştirilecek politikaların kadınlar ve çocuklar üzerinde sadece günü düşünerek değil gelecekte de sosyal uyum açısından da ele alınmalı. Şu an Türkiye'de hayatlarını idame ettirmeye çalışan bu göçmenler her ne kadar göç öncesi ve sırasında da türlü zorluklar ile karşı karşıya kalmış olsalar da onlar için burada yaşama adapte olma süreçleri de hiç kolay olmamıştır. İlk geldikleri yıldan itibaren ev sahibi ülke ile entegrasyon konusu, temel ihtiyaçlara erişemem konusu, kaynak ülkeden getirdikleri ağır ve travmatik yükler, hizmetlere erişimemeleri ve inşa ettikleri yeni kimlikleri bir sürü konuda zorlukla karşı karşıya kalmışlardır.

4.5.1. Ev Sahibi Ülkede Yaşanılan Zorluklar

Göç eden Suriyeli kadınlar Türkiye'ye ilk geldiklerinde çok fazla zorlukla karşılaşmış olup bu zorluklarla yıllarca mücadele etmişlerdir. Dilini bile bilmedikleri bir coğrafyada yaşam mücadelesi vermeye başlamışlardır. Arkalarında sadece sahip oldukları kapasiteleri bırakmamış bunun yanında kimliklerini de bırakmışlardır. İnanıqları her şeyi bırakıp bu belirsiz yolculuğa adım atmışlardır. Çalışmaya katılan katılımcılar arasında yaşadıkları sıkıntılardan en çok dil problemi olduğu bilgisi alınmıştır. Dil bilmedikleri için anlaşmanın çok zor olduğunu dile getirmişlerdir. İkinci en büyük sorunlarının barınma olduğunu söyleyen katılımcılar ilk zamanlarda kimsenin kendilerine ev kiralamadıklarını çocukları ile birlikte dışarda yattıklarını söylemişlerdir. Diğer bir zorluk ise geçim kaynaklarına ulaşma sıkıntısı olduğunu dile getiren kadınlar yaşamın çok pahalı ve zor olduğunu eklemişlerdir.

4.5.1.1. Ekonomik Zorluklar ve Emek Sömürüsü

Göç öncesi Suriye'de ekonomik olarak zorluk çekmediklerini belirten kadınlar Türkiye'ye geldiklerinden sonra bu konuda çok fazla zorluk yaşadıklarını belirtmişlerdir. Suriye'de kadınlar "ev kadını" rolü ile ekonomik kazanca çok ortak değil genellikle eşine ekonomik olarak bağımlı bir hayat sürmekteydi. Çalışmaya katılan katılımcılar savaş öncesi Suriye'de ekonomik olarak rahat olduklarını savaşın bu rahatlığı yok ettiğini vurgulamışlardır. Katılımcıların aktarımı ile:

Katılımcı 18:

“Suriye’deyken çok iyi yaşıyorduk. Evimiz, arabamız her şeyimiz vardı. Parasal olarak hiçbir sıkıntım yoktu. Bütün gün tek derdim akşama ne yemek yapacağımı. Savaş her şeyimizi elimizden aldı. Türkiye’ye ilk geldiğimizde her şeyimizi kimliğimizi bile arkamızda bırakmıştık. Hiçbir şeyimiz yoktu. Günlerce dışarıda kaldık. Daha sonra eşim derme çatma yıkılmak üzere olan bir ev bulmuştu. Ev çok kötüydü. Hiç eşyamız yoktu. Eşim her gün çıkıp iş arıyordu ama nafile. Dil bilmiyorduk bize iş vermiyorlardı. Ben ise korkudan dışarı çıkmıyor çocuklarımın da çıkmasına izin vermiyordum. Suriye’den getirdiğim bir kaç parça altınımı bozarak geçiniyorduk. Daha sonra eşim bir iş buldu ama sürekli para vermiyorlardı. Önce haftalık 500 diyorlar sonra 300 veriyorlar. Başka yok. İstemiyorsan bırak git diyorlardı. Ama mecburduk çalışmak zorunda kalıyordu eşim.”

Katılımcı 3:

“Türkiye’ye ilk geldiğimizde birkaç akrabamızın yanında kaldık. Bir süre sonra eşim bir ev bulmuş. Ev çok kötüydü. Ama yapacak bir şey yoktu. Akrabaların yanından taşınarak o eve geçtik. Eşime işveren biri var. İyi biri. Bize çok yardımcı oldu. Ben hiç dışarı çıkmıyordum. Zaten bir yer bilmiyorduk ve bir şey yapamıyorduk. Eşim sabahtan işe gidiyor akşama kadar gelmiyordu. Günde 12 saat çalışıyordu. Eve geldiğinde çok yorgun oluyordu bazen yemek bile yemiyordu ama mecbur çalışmak zorundaydı. Yaşamak zorundaydık.”

Katılımcı 5:

“İlk geldiğimde korkudan hiçbir yere çıkmıyordum. Gerçi Suriye’de de bir yere çıkmazdım. Hep evde kalır ev ve çocuklarım ile ilgilenirdim. Önceleri Türkiye’de de böyleydim. Bütün gün evdeydim. Çok sıkılıyordum. Bir süre sonra böyle olmayacağını anladım. Artık çıkmam gerekiyordu. Eşim tüm gün evde değildi. Çocuklarım ve ev işleri için benim çıkmam etrafı öğrenmem gerekiyordu. Bir gün evden çıktım. Suriye’den bir komşum ile karşılaştım. Aşağı yukarı aynı durumdaydık. O bana yardım eden merkezler hakkında bir şeyler duyduğunu söyledi. Benim de aklıma yattı. Akşam eşime de anlattım. Bir şekilde benim de çalışmam gerekiyordu. Eşimin kazandığı bize yetmiyordu.”

Göç sonrası Türkiye’de ise yeni bir hayat inşa sürecine giren kadınlar Türkiye’ye ilk geldiklerinde kendilerinin hiç dışarı çıkmadığını Suriye’deki hayat gibi eşlerinin iş bulmalarını beklediklerini belirtmişlerdir. Göçmenlerin iş bulma durumlarının ev sahibi

toplumdan daha zor olduğu bilinmektedir. Çok uzun bir süre işsiz kalma durumu ile karşı karşıya kalmaktadırlar. İşsiz kaldıkları için ev sahibi toplumun çalışmak istemediği işlerde daha düşük ücret ile çalışmak zorunda kalmaktadırlar. Çoğu zaman çalışma izni bile alamadıkları için kaçak olarak sigortaları yapılmadan çalışmaya mahkûm edilmektedirler. Bu durum da ağır iş yükü ve uzun çalışma saatlerini de beraberinde getirmektedir (Birinci Gemi, 2016, s. 255-256). Eşlerinin uzun süre iş bulamamasından kaynaklı ayrıca kendi özel alanı olan “ev” ortamını eşi ile paylaşma durumu Suriyeli kadınları Suriye’deki alıştıkları yaşam dinamiklerini yavaş yavaş terk etmeye ve iş bulmaya çalışmaya başlamışlardır. Suriye’de eşleri olmadan dışarı çıkamayan göç sonrasında kadınlar ekonomik alana biraz daha yaklaşmış kendilerine yer edinmeye ve görünür olmaya başlamışlardır. Elbette bu durum beraberinde başka bir zorluğu da yanına getirmiştir. Kadın değiştikçe eril toplumdan dolayı baskılamalar devam etmiştir. Göç edilen ev sahibi ülke de kadınlar ekonomik alana dâhil olmaya başlayınca güçlenmeye de başlamışlardır. Hem kadının hem erkeğin toplumsal cinsiyet rollerinde değişimler meydana gelmeye başlamıştır. Suriyeli kadınlar dışarı çıkmaya başladıkça, çeşitli kurslara ve projelere katılmaya çaba sarf ettikçe ekonomik anlamda istihdam edilme oranları da erkeklere göre artmaya başlamıştır. Bu durumda erkeğin Suriye’den getirdiği ataerkil rolü yüzünden kadın aile içi şiddete maruz kalmaktadır. Erkeklerin Suriye’deki gibi Türkiye’de de eşleri üzerinde hâkimiyet kuramamaları erkeğin saldırgan tavırlar sergilemesine neden olmaktadır (Çokyaman, 2020, s. 64).

Katılımcıların doğrudan akararımları şu şekildedir;

Katılımcı 12:

“Yeni bir yaşam kuruyorduk. Suriye’deki hayatım ile hiçbir alakasının olmadığını gördüm. Çok zorlanıyorduk. Eşim uzun süre iş bulamamıştı. Bu durum evde de sorunlar yaratıyordu. Ekonomik zorluk ev içine de yansıyor. Benim de bir şeyler yapmam lazımdı. Ama eşim hala Suriye’deki hayatının devam edebileceğini düşünüyordu. Ben ise artık bambaşka bir hayata adım attığımızın farkındaydım. Merkezler varmış. Dil, öğretiyorlar. Destek oluyorlar. Bende bunu eşime söyledim. Önceleri çok kızdı. Gitmememi istedi. Zamanla eşimde artık eskisi gibi olmadığını anlamaya başlamıştı. Ben dışarı çıkmaya başladım. Bir şeyleri öğrenmeye başladım. Bu durum eşimin canını sıkıyordu. Ama yapacak bir şey yoktu. Çalışmamız yaşamamız lazımdı.”

Katılımcı 13:

“Çok zorluk yaşadım. Daha önce de bahsetmiştim. Eşim beni terk etmiş ve kızım ile birlikte yalnız kalmıştık. Yalnız yolculuk yaparak Türkiye’ye

gelmiştik. Kızım ile birlikte yalnız yaşıyordum. Hiçbir ekonomik desteğimiz yoktu. Eve gelir getirecek kimse yoktu. Benim çalışmam lazımdı. Her şeyi yapmaya razıydım. Önce yavaş yavaş dil öğrenmeye başladım. Daha sonra evlere temizliğe gitmeye, ağır işlerde çalışmaya her işi yapmaya başladım. Yabancı olduğumuz için işe ihtiyacımız olduğu için bizi çok saat çalıştırıyorlardı. Kabul etmesek işsiz kalacaktık. Mecbur çalışmaya devam ediyordum. Kadın olduğum için de başka durumlara da maruz kalıyordum. Evet polise gitmem gerektiğini biliyordum ama korkuyordum. Bir sorun çıksın istemiordum.”

Kadınların eğitimsiz olmaları ve Suriye’deki cinsiyet rollerinden dolayı mesleki deneyimlerinin, yetkinliklerinin olmamasından kaynaklı olarak da iş bulma konusunda ve ekonomi konusunda da zorluklar yaşamalarına neden olmaktadır. Bunun yanında mesleki deneyime ve belli bir eğitime sahip olan kadınlar da vardır. Fakat Suriyeli sığınmacılar ev sahibi ülkede hayatlarını devam ettirebilmek için niteliklerinin çok altında işlerde çalışmak zorunda kalmışlar ve buldukları her işi yapmayı kabul etmişlerdir. Bu durum da kadınlarda emek sömürsünü de beraberinde getirmektedir. YUKK’da geçmekte olan kanuna göre çalışma izni olan geçici koruma altındaki Suriyeli sığınmacıların emeklerinin karşılığı olarak Türkiye’deki asgari ücretten az olmayacağı durumu maalesef pratikte uygulanmamaktadır (Duruel, 2017, s. 211).Çalışmaya katılan katılımcılarda yaşadıkları bu zor durumu şu şekilde dile getirmişlerdir;

Katılımcı 19:

“Suriye’den ilk geldiğimizde önceleri Suriye’den getirmiş olduğumuz birikmiş para ile ev tuttuk geçinmeye başladık. Ama para yetmez. Bir yerde çalışmak gerekiyor. Bir süre sonra eşim iş aramaya başladı. Daha önce Suriye’de hiç inşaatta çalışmamıştı. İlk olarak inşaatta çalışmaya başladı. Ama çok tehlikeli. Sıcakta yüksek binalardan düşme tehlikesi var. Çok uzun saatlerde çalışıyor. Zaten sigortası da yok. Bu kadar uzun saatlerde de çok az maaş alıyor ya da hiç vermiyorlar. Bir süre sonra da iş yok çık diyebiliyorlar. İstedikleri gibi davranıyorlar bize. Ama bir şey diyemiyoruz. Bu ülkede misafiriz. Çalışmak ve hayatta kalmak zorundayız. Çocuklarımız için kendimiz için. Ülkemi çok özliyorum. Burada yaşamak çok zor oluyor.”

Suriyeli kadınların hapsedilmiş oldukları toplumsal cinsiyet rolleri bu zor koşullarda da karşılına çıkmaktadır. Ekonomik olarak yeterli yetkinliğe sahip olmayan kadınlar güvensiz sektörlerde, işlerde düşük maaşlar ile çalışmak mecburiyetinde bırakılmaktadırlar.

Sigortasız ve ağır çalışma koşulları bir yana kadınlar için cinsiyetlerinden dolayı cinsel, fiziksel ve duygusal istismara da uğrayabilmektedirler.

Katılımcı 9:

“Daha önce de kızım da bahsetmişti. Göç sırasında eşim beni terk etti ve çocuklarımla yalnız kaldım. Türkiye’ye ilk geldiğimizde daha öncesinden buraya gelen ve hayatını kuran abimin yanında yaşamaya başladık. Ama başka ülkede de olsak kendi ailenle bile yaşamın zaman zaman sıkıntı yaşamamıza sebep oluyor. Ben çalışmıyordum. Çocuklarım okuyordu. Yengem ile anlaşamıyorduk. Başka eve de çıkamıyordum çünkü ev kirasını, fatura paralarını asla tek başıma ödeyemezdim. Abim tüm masrafları karşılıyordu. Bu durum da ben kendimi kötü hissetmeme sebep oluyordu. Çalışmam gerekiyordu. Ne iş olursa olsun çalışırdım. Suriye’de hiç çalışmazdım. Tüm işleri eşim hallederdi ben ise çocuklarım ve ev ile ilgilenirdim. Ama burada işler değişti. Artık çalışmam lazımdı. Bulduğum her işi yapmaya başladım. Çocuklarımla geleceği ve okullarına devam edebilmeleri için benim çalışmam lazım. İhtiyacım olduğu için ağır işlerde, çok uzun süreli saatlerde de çalışmak zorunda kaldım. Çoğu zaman kadın olmanın verdiği zorlukları da yaşadım. Akşamları tek başıma eve gidemiyordum. Çünkü kötü insanlar takip ediyordu. Rahatsız ediyorlardı. Bu durum kadınlar açısından her zaman daha zor oluyordu. Çok şükür kızım şimdi üniversite okuyor, diğer kızım da hazırlanıyor.”

İş bulamayan yalnız kadınlar ise Suriye’deki hayatlarının bir devamı olarak Türkiye’de Türk bireylerin ikinci eşi olarak evliliğe razı olmaktadır. Bu durum da kadınlar açısından cinsiyete dayalı şiddet durumu yaratmaktadır. Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın hazırladığı rapora göre Suriyeli kadınlar ikinci evliliklerini gerçekleştirirken güvenli bir yer bulma umudu ile hareket ettiklerini sunmuştur. Türkiye’de ise erkekler hiçbir hak ve sorumluluğu olmadığı için ve istedikleri zaman herhangi bir yasal sorumluluk altına girmeden ayrılacakları için bu durumu kullanmaktadırlar (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2016, s. 102).

Göç sonrasında Suriyeli kadınlar ekonomik olarak hem çok fazla zorluk çekmekte hem de ekonomik olarak yer edinmeye çalıştıkça her türlü istismara maruz kalmaktadırlar. Aile içi şiddet bir yana kadın ev içi rollerini devam ettirirken göç sonrası hayat şartları nedeni ile ayrıca dışarıda da çalışmaktadır. Bu şekilde kadınlar göç öncesi yaşadıkları hayatta sahip

oldukları değerleri de teker teker kaybetmektedirler. Çok daha az para ile niteliklerinin çok altında istemedikleri bir sürü işte çalışmak zorunda kalıyorlar. Tüm bunların yanı sıra barınma koşulları çok kötü olan evlerde kalmakla ya da istemedikleri hayatları yaşamaya mecbur bırakılmaktadırlar. Bazen göçün en kötü sonucu olarak kadınlar fuhuş yapmaya zorlanılmaktadırlar. Maalesef ki cinsiyete dayalı şiddet her daim kadının karşısına çıkmakta ve onu sürekli olarak dezavantajlı konumda tutmaktadır. Yaşanılan tüm bu zorluklara rağmen Suriyeli kadınlar değişim yolunda olduklarını ve artık Suriye'deki gibi bir hayata razı olamayacaklarını da vurgulamışlardır.

4.5.1.2.Sosyal-Siyasi Yaşamdaki Zorluklar

Göç sürecinde cinsiyet temelli de sosyal-siyasi alanda kadınlar erkeklere göre daha fazla sorun ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Günümüzde hala dünya üzerinde bir çok devlette erkek kamusal ve ekonomik alanın öznesi olurken kadın ise özel ve ev içi alanın öznesi olarak görülmektedir (Steans, 2014, s. 545-546). Bu ülkelerden bir tanesi de Suriye'dir. Suriyeli kadınlar göç öncesinde sosyal ve siyasal yaşamlarından kendilerine verilmiş olan toplumsal cinsiyet rollerine uygun hareket etmişlerdir. Kadınlar bu roller ile evi sahiplenmiş ve sosyal olarak kendini en görünür hissettiği alan olmuştur (Çelebi & Polat, 2018, s. 84). Kadınlar bu alanda sahip oldukları bu alana alıştıkları için çok fazla zorluk ile karşı karşıya kalmamaktaydı. Fakat göç sonrası kadının sahiplendiği ev ortamı da değişikliğe uğrayınca sosyal ve siyasi alanlarda yaşadıkları zorlukları da beraberinde getirmiştir. Zor hayat koşulları altında yaşamlarına devam eden sığınmacı kadınlar bir yandan "bakım verme" rolünün gereği sorumluluklarını yerine getirirken bir yandan da yaşadıkları sosyal sorunlar ile baş etmede yüksek dayanıklılık göstermektedirler. Yeniden yerleşim sürecinde yaşadıkları stres, sosyal sorunlar kadınların fiziksel ve psikolojik sağlıkları üzerinde de büyük etkileri olmaktadır (Cankurtaran & Albayrak, 2019, s. 59)Suriyeli kadınlar Türkiye'ye geldikten sonra birçok sosyal alanda zorluk yaşamışlardır. Kadınlar sosyal hayatlarında barınma, dil bariyeri, sağlık, eğitim, çevreye uyum zorlukları, ayrımcılık gibi sorunlar ile karşılaşmaktadırlar.

Bazı Suriyeli kadınlar Türkiye'ye ilk geldiklerinde kamplarda kalıyor olsalar dahi bir süre sonra kamp dışında yaşamaya başladıklarında da bu sorunlar ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Çalışmaya katılan katılımcılardan kadınlar yaşadıkları sorunlara ilişkin verdikleri cevaplar şu şekildedir;

Katılımcı 22:

"İlk geldiğimizde bir süre kampta kaldık. Daha sonra kamp şartlarından daha fazla kalmak istemedik. Kamp dışına çıkıp bir hayat

kurmaya karar verdik. Çünkü artık Suriye'ye geri dönme umudumuz da kalmamıştı. Adana'ya geldik. Kendimize ev tuttuk. Çok zor bir süreçti. Herkes bize ev vermiyordu. Ev kiralamak isteyenlerde çok pahalıdan ev veriyordu. Zar zor bir ev bulup başımızı soktuk. Daha sonra eşim iş aramaya başlamaya başlamıştı. Dil problemi bizim için çok büyük bir sorundu. Anlaşamıyorduk. Hiçbir şey yapamıyorduk. Dil probleminden dolayı hiçbir hizmete erişemiyorduk. Dil bilmediğimiz için derdimizi anlatamıyorduk. Tercüman olunca sıkıntı olmuyordu ama her zaman tercüman bulmak çok zor oluyor. Bu nedenle önceliğimizi dil öğrenmeye verdik.”

Katılımcı 24:

“Bilmediğimiz bir ülkedeyiz. Çok zorluk çekiyorum. Çektiğim en büyük zorluk dil. Türkçe bilmiyorum. Tek başıma hiçbir şey anlamıyorum. Çok üzülüyorum. Bakkala gitsem bile anlaşamıyorum. Dil sorunu evden dışarı bile çıkmama sebep oluyor. Evde tek başına psikolojim çok kötü oluyor. Çocuklarım küçük okula gidip öğrenebildiler. Ben öğrenemedim. Öğrenmek çok istiyorum. Bu kadar yıl geçti. Artık ülkeme de dönme umudum kalmadı. Buraya alışıp yaşamak zorundayız. Bunun için öncelikle dil öğrenmek zorundayım.”

Görüşmelerden çıkan sonuçlara bakıldığında katılımcı kadınların yaşadıkları sorunların başında dil bariyeri gelmektedir. Çalışmaya katılan kadınların 21 i dil bariyerinin getirdiği bir sürü zorluk olduğunu ve bunu aşmaları uzun zamanlarını aldıklarını belirtmişlerdir. Zorunlu göçe maruz kalan Suriyeli kadınlar için ev sahibi ülkenin dilini bilmeme durumu tüm yaşam pratiklerini de etkilemiştir. Her ne kadar Türkiye’de bir sürü sivil toplum kuruluşlarının, belediyelerin, halk eğitim merkezlerinin sağlıyor olduğu Türkçe dil kursları bulunuyor olsa da kadınların çocuk Türkçe dilini bilmemektedirler. Kadınlar dil bilmemelerinden kaynaklı olarak ise dışarı çıkma, çevreye uyum sağlama, sağlık ve temel hak ve hizmetlere ulaşmada sıkıntılar yaşamaktadırlar.

Göçmenlerin yerleştikleri yerlerde yaşamlarını sürdürebilmeleri için uyum sağlama önemiyet arz etmektedir. Suriye’den gelen kadınlar ise ikamet ettikleri çevreye adapte olma noktasında Türkçe dilini bilmedikleri gerekçesi ile ikili iletişim kurmada güçlük çektikleri ve bu nedenle dışarı çıkmak istemedikleri, dışarı çıkmadıkça etraflarında olan komşuların kim olduklarına dair bilgileri olmamaktadır. 2017 yılında, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı’nın ortaya koymuş olduğu raporda Suriye’den gelen kadınların %21,50 si Türkiye hayatına uyum sağlayamamıştır. Uyum sağlayamama nedenleri arasında ise kadınlarda; %19,40 oranında kültür farklılığından, %19,40 oranında sosyal hayata ilişkin farklılıklardan,

%8,30 oranında ahlaki değerlerden, %7,10 oranında dini yaşama ilişkin farklılıklardan, %45,20 oranında savaşın yarattığı psikolojik durumdan, %52,80 oranında ise maddi yetersizlikten olduğu bilinmektedir(T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), 2017, s. 115-116). Yüzdelerden de görüleceği gibi sosyal uyum konusunda yaşanan zorluklardan en etkileyeni dil yetersizliği ve maddi yetersizlik. Çalışmaya katılan katılımcılardan;

Katılımcı 28:

“Ben Türkiye’ye geldiğimde küçüktüm daha. Okula başladım ve Türkçeyi çok çabuk öğrenebildim. Türkçe dilini bilmek çok önemli başka türlü dışlanıyorsun ve kimse ile anlaşamıyorsun. Annem ve ablam dil bilmediği için çok zorlanıyordu. Hastaneye, markete her yere beni de yanlarında almak zorunda kalıyorlardı. Ben yanlarında yoksam kimse ile konuşmuyor dışarı bile çıkmıyorlardı. Bu durum diğer insanlar ile iletişim kurmayı da çok zorluyordu. Kimse ile iletişim kuramayan annem ve ablam çok yalnız kalıyordu. Bu nedenle dil bilmek çok önemli.”

Katılımcı 15:

“İlk geldiğim zaman her gün ağlıyordum. Evde yapayalnızdım. Kimsem yoktu. Ülkemi özliyordum. Eski hayatımı özliyordum. Zaman geçtikçe alışmaya başladım. Geri dönme umudum yavaş yavaş bitmeye başladı. Türkiye’ye alışmak zorundaydım. İlk olarak Suriye’den de komşum olan bir arkadaşım bana dil öğreten bazı merkezler hakkında bilgi verdi. Gittim kaydoldum. Daha sonra Türkçeyi öğrenmeye başladım. Dil öğrenmeye başlamak Türkiye’ye alışmamı daha kolay sağlamıştı. Artık Türk vatandaşı arkadaşlarım da oluyordu. Bazen Türkçe dilini bilmek çevreden gelen ayrımcı sözleri anlayıp üzülmemeye neden olsa da dil bilmemek daha kötüydü. Şimdi artık iş aramaya da başladım. Artık Türkçeyi iyi biliyorum. Çalışabilir bende kendi paramı kazanabilirim.”

Kadınlara yapılan görüşmelerde alınan cevaplarda da görüldüğü gibi dil bariyerinin getirmiş olduğu sıkıntıların arasında temel hak ve hizmetlere erişim de bulunmaktadır. Sağlık, eğitim, alışveriş gibi durumlarda kendilerini ifade edememe, sağlık sorunlarında anlatamama ve anlayamama, çocuklarının eğitimlerinde yardımcı olamama gibi durumlar ile karşılaşmaktadırlar. Kadınlar eşlerinin çalışması nedeni ile ev, çocukların sağlık durumları, eğitimleri, evin alışverişi gibi durumlar ile kendileri ilgilenmek durumunda kalmaktadırlar. Bu

nedenle dil problemi ile sosyal hayatın her alımında karşılaşmaktalar ve zorluk çekmektedirler.

Barınma konusunda da çok zorluk çektiklerini ifade eden kadınlar Türkiye'ye ilk geldiklerinde ev bulamadıklarını daha önceden buraya gelen akrabalarının yanında kaldıklarını daha sonraları çevreyi tanıdıkça ev kiraladıklarını beyan etmişlerdir. Kiraladıkları evleri ise şehre uzak daha çok gecekondular ve çarpık kentleşmenin olduğu mahallelerde tutabildiklerini nedeninin ise o yerlerde kira fiyatlarının şehre göre daha ucuz olması. AFAD'ın 2017 raporuna göre da kamp dışında yaşayan Suriyeli kadınların %65.20'si bir evde ya da bir apartman dairesinde, % 30,80'si harabe binalarda, % 1,40'ü ise geçici barınak/plastik/derme çatma yapılarda kaldıkları ortaya çıkmıştır. Kamp dışında yaşayan kadınlarda ise konut durumları incelendiğinde Suriyeli sığınmacıların % 47,40'si konutlarının büyüklüğünün yeterli olmadığını, % 49,20'ü konutun rahatlığının yeterli olmadığını, % 39,60 konutun güvenliliğinin yeterli olmadığını, % 46,00'si konutun sağlam olmadığını, % 56,00'si iklim koşullarına uygun olmadığını ve % 50,80'si ise konutun aile hayatına uygunluğunun yeterli düzeyde olmadığını verilerle yansıtmıştır(T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), 2017, s. 89-91).

Suriyeli kadınlar tüm bu zorlukların yanında maruz kaldıkları ayrımcılık konusunda da çok zorlanmaktadırlar. UN Women Kadın Birimi'nin ve Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği'nin 2018 yılında "Kadın ve Kız Çocuklarına Yönelik İhtiyaç Analizi" raporunda Suriyeli kadınların temel hak ve hizmetlerin karşılanması sırasında çok fazla ayrımcılık ile karşılaştıklarını belirlemişlerdir. Barınmadan, sağlık hizmetine, sosyal uyumdan, koruma ve sosyal hizmet sistemlerine erişimde her alanda ayrımcılık ile karşı karşıya kalmaktadırlar (UN Women Kadın Birimi, Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği, 2018, s. 62-65). Çalışmaya katılan katılımcılarda ayrımcılık konusunda yapılan görüşmelerde şu ifadeler yer verilmiştir;

Katılımcı 26:

"Her şeyi kaldırabiliriz. Sorun değil. O kadar şey yaşadık. Bunların içinde en zoru da istenmemek olmuştu. Biz savaştan kaçtık. Umarım kimse yaşamaz. Kim ister her şeyi bırakıp kaçmayı. Kimse istemez. Suriye'de çok güzel bir hayatım vardı. Savaş her şeyi aldı. Ölmek yaşamak için kaçmak zorunda kaldık. Zaten çok zor zamanlardan geçiyoruz. Bunların içinde en zoru da istenmemek, çeşitli sözler ile karşı karşıya kalmak oldu. Bize "Suri, Suri" diye bağıryorlar. Bir yere gittiğimizde hep görmezden geliniyoruz. Zaten

öncelik istemiyoruz ama insan gibi yaşamak istiyoruz. Hiçbir farkımız yok. Bize bağırılması, hor görülme çok zoruma gidiyor.”

Katılımcı 19:

“Ne yapacağımı bilmiyorum. Çocuklarım okulda ben ise mahalleimde istenmiyordum. Sürekli ağlıyordum. “Ülkenize geri dönün” “sizi burda istemiyoruz” “siz hainsiniz” gibi sözlere maruz kalıyorduk. Ev sahibimiz eve misafir bile gelmesini istemiyor. Bizi sürekli evden çıkarmak ile tehdit ediyordu. Bizde sesimizi çıkarmıyorduk. Çünkü bize ev bile vermiyorlar. Kendi ülkemizde barınamadık, burada da istenmiyoruz. Bizim bir kimliğimiz bile yok. Biz Türk vatandaşlarına göre daha çok çalışıyor ve haklarımızı alamıyorduk. Çünkü ihtiyacımız var. Çok etkileniyoruz. Çocuklarım eve çoğu zaman ağlayarak geliyor. Okulda da arkadaşları tarafından sözler duyuyorlar. Okula göndermek istemesem olmaz onlar bazen gitmek istemiyor ama. Eğitim almalarını istiyorum. Zaten Türkiye’de okula gitmeme olmaz. Kanunlarda varmış. Buraya geldiğimde öğrendim. 18 yaş altındaki tüm çocuklar okula gitme zorunluluğu var. Çok güzel bir şey. Ama bir de okulda ayrımcılık olmasa. Çocuklarım çok etkileniyor. Onlara sürekli siz sakin olun, bir şey demeyin diyorum ama onların da zoruna çok gidiyor.”

4.5.1.3.Sosyal Dışlanma ve Türk Kadınlarının Suriyeli Kadınlara Bakışı

Sosyal dışlanma denilen kavram maddi yetersizlik, temel hak ve hizmetlere erişememe, toplum ile bütünleşememe gibi çeşitli anlamlara gelen geniş çaplı bir kavramdır. Yoksulluk, sağlık hizmetlere erişememe, işsizlik, barınma, sosyal güvenlik, sosyal ilişkilerden uzak olma ve böylece sosyal ortamdan uzaklaşma ve yalnızlaşma olarak ifade edilebilir. Küreselleşme ile hem iç hem dış olarak artan göç olgusu sosyal dışlanmanın en önemli etkenlerinden biri olarak kabul edilmektedir (Küçükşen, 2017, s. 2400). Sosyal dışlanma sadece bireyin ekonomik gelirinin olmamasından kaynaklanmaz. Bireyin bir geliri olsa dahi gelecekte bir beklentisinin olmaması, herhangi bir ümidinin olmaması da sosyal dışlanmaya sebebiyet verebilmektedir. Böylelikle birey temel ihtiyaçlarını, gereksinimlerini, ruhsal ve bedensel doyumlarını karşılayamamakla birlikte giderek toplumdan uzaklaşarak kopar (Sapançalı, 2005, s. 54).

2011 yılında Suriye İç Savaşı ile birlikte Türkiye’ye gelen milyonlarca sığınmacı zaman geçtikçe sayılarındaki artış, savaşın uzaması, kampların yetersiz kalması ve sığınmacıların kentlere doğru gelmesi, işsizlik oranının artışı gibi nedenler Suriyeli sığınmacılara yönelik bir sosyal dışlanmayı da beraberinde getirmiştir. Sosyal dışlanma farklı

şekillerde gerçekleştirilebilmektedir. Adaman ve Keyder (2006, s.9-10) yaptıkları çalışmada sosyal dışlanmanın farklı şekillerde gerçekleşeceğini belirtmişlerdir. Bu sosyal dışlanma çeşitler; politik dışlanma, ekonomik dışlanma, mekânsal dışlanma ve kültürel dışlanmadır (Adaman & Keyder, 2006, s. 9-10).Buna ek olarak Suriyeli göçmenlerin karşılaştığı söylem dışlanma da ortaya çıkmaktadır (A. Deniz, Ekinci, & Hülür, 2016, s. 23).

Suriyeli kadınlar toplumsal cinsiyetin getirmiş olduğu zorluklar karşısında zaten dezavantajlı grup olarak sayılmakla birlikte maddi yoksulluk, temel ihtiyaçları karşılayamama kadınları sosyal dışlanmada da daha kırılganlardır. Suriyeli kadınlar özellikle bazı mahallelerde yoğun olarak yaşamaktadırlar. Bu durum da her ne kadar kendi içlerinde dayanışmayı getiriyor olsa da ev sahibi topluluk ile kaynaşmayı engellemektedir. Genellikle kalabalık aileler ile birlikte yaşamak, çocuk sayılarının da fazla olması kadınları mekânsal olarak dışlanmaya itmektir. Politik olarak dışlanma sosyal haklardan uzak kalma, temel hak ve hizmetlere erişememe, uygun barınma ve çevre güvenliliğinin olmaması kadınları daha çok dışlanmaya maruz bırakmaktadır. Kültürel olarak ise Suriye ve Türkiye toplumlarının dil ve kültür farklılığı nedeni ile dışlanma söz konusu olabilmektedir. Özellikle Suriyeli kadınların Türk erkekleri ile çok eşitliliği kabul etmeleri kendilerine göre Suriye’de normal karşılanması gereken bir durum iken Türkiye’de bu durumun toplum tarafından özellikle Türk kadınları tarafından tepkiye neden olmaktadır. Kendi kültürlerinde bu durumun normal sayılması ve Türk toplum kültürü ile uyum sağlanamaması bir süre sonra kadınları kültürel olarak dışlanmaya itmektir. Suriyeli kadınlar bir süre sonra “yuva yıkan”, “ikinci eş” tabileri ile sözel dışlanmaya da maruz kalmaktadırlar. Bu tür durumlarda ise Türk kadını hem cinsi olan ve kadın kadının yurdudur sözünün uygulanması gerek yerde Suriyeli kadınlara karşı bakış açıları da değişmektedir. Hacettepe Göç Araştırmaları Merkezi’nin 2014 yılında Gaziantep’e gerçekleştirdiği bir çalışmaya göre Suriyeli sığınmacıların ülkelerine geri dönmelerini isteyen grubun çoğunluğunu bölgedeki Türk kadınlarının istediği tespit edilmiştir. Çünkü bu ve bunun gibi durumlar sonucunda bölgedeki kadınlar sığınmacı kadınları kuma, ikici eş ihtimaline karşın tehdit olarak görmektedirler(Küçükşen, 2017, s. 2024-2029). Çalışmaya katılan katılımcılara sosyal dışlanma konusunda eklemler yapmıştır;

Katılımcı 11:

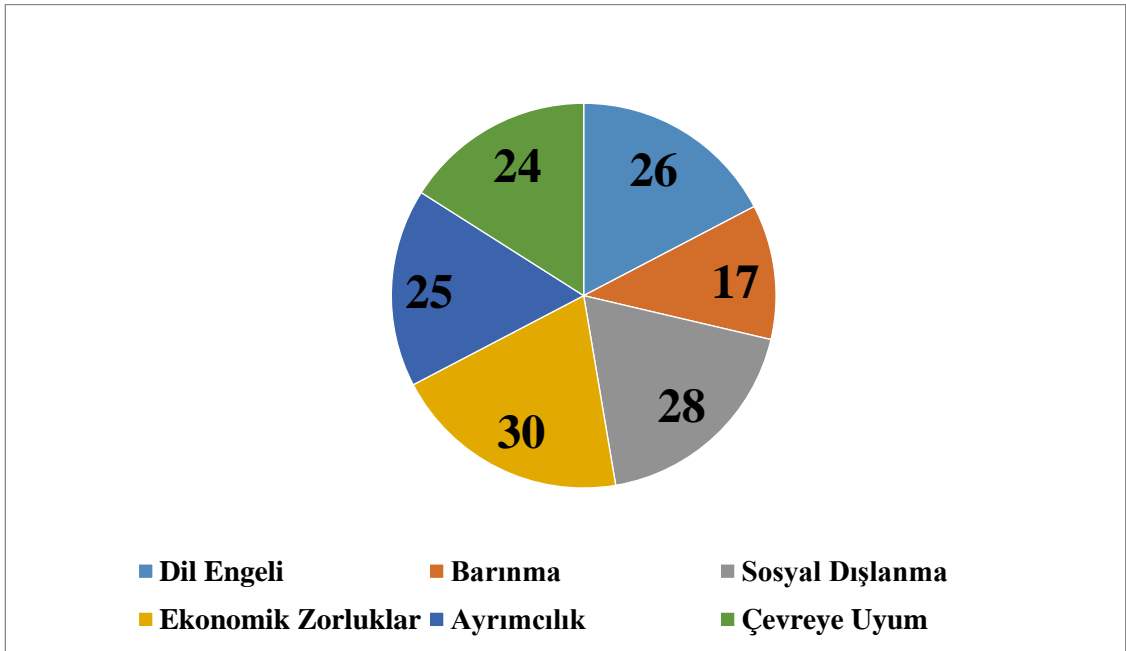
“Bizde Suriye’de ikinci eş olmak sorun değildi. Suriye’de bir erkek dört tane kadın alma hakkına sahipti. Bu bizim için çok normaldi. Ama burada durum böyle değilmiş. Buraya geldikten çok sonra öğrendik bunu. Türkiye’de yasalar tek evliliği kabul görüyor. Ama buradaki Türk erkekleri dini olarak ikinci evliliği Suriyeli kadınlar ile yapıyor. Bizim için önemli olan imam nikâh

olduğu için ses çıkarmıyorduk. Resmi nikâhın önemini de sonradan öğrendim. Türk kadınları bu yüzden bizden korkuyormuş. Eşleri ile evlendiğimiz için bizi istemiyorlar. Onlar da haklı ama biz bunları bilmiyorduk. Sonradan öğrendik. Şu an ben bekârim ama evlenmem. Daha okumak istiyorum.”

Katılımcı 20:

“Ben Türk biri ile evlendim. Önceden de evliymiş ama benim haberim yoktu tabi bundan. Resmi nikâh da yapmadığımız için ben bilemedim. Sürekli beni oyaladı resmi nikâh yapacağım diye ama zaten resmi nikâhı varmış başka bir kadın ile. Ben bunu öğrendiğimde ne yapacağımı bilemedim. Sesimi çıkarmadım. Mecburdum, ona bağlıydım. Çok korkuyordum beni boşarsa ne yapardım. Çalışmıyordum. Maddi olarak kendi başıma yapamazdım. Böyle olunca Türk kadınlarından çok şey duyuyorduk. “Siz geldiniz kocalarımızı elimizden aldınız”, “ülkenize geri dönün”, “sizde normal olabilir ama burada yasak” gibi sözler ile karşılaşılıyorduk. Çok üzülüyordum. Benim de suçum yoktu ki. Beni de kandırmıştı.”

Çalışmaya katılan katılımcıların cevaplarından da anlaşılacağı gibi Suriyeli kadınlar maddi yetersizlikten, sosyal haklara erişememelerinden, negatif söylemlerden dolayı çok yönlü bir dışlanmaya maruz kalmaktadırlar. Savaşın bunca yıl sürmesinden dolayı zaten geri dönme umutları ve geleceğe yönelik beklentileri azalan kadınlar yaşadıkları bu dışlanmadan ötürü ev sahibi toplum ile uyum konusunda da çok fazla sıkıntı çekmektedirler.

Grafik 2. Kadınların Ev Sahibi Ülkede Yaşadıkları Zorluklar

Görüşmelerden toplanan veriler ışığında yazar tarafından oluşturulan Grafik 2.' de yer alan verilerde çalışmaya katılan 30 kadın ile yapılan görüşme sonucu alınan geri dönüşler doğrultusunda, Türkiye'de yaşadıkları zorluklar hangileridir diye sorulmuş ve bu zorluklar listelenmiştir. Çalışmaya katılan tüm kadınlar ekonomik olarak çok zorlandıklarını dile getirmişlerdir. Bu kadınlardan 28 tanesi sosyal olarak çok dışlandıklarını, istenmediklerini dile getirmiştir. Yine 30 kadın içerisinde 25 tanesi ise ilk geldiklerinde ayrımcılığa çok fazla maruz kaldıklarını şu an o kadar olmasa da yine de bazı zamanlarda ayrımcılığı çok fazla hissettiklerini dile getirmişlerdir. Çalışmaya katılan 26 kadın dil engelinden dolayı çok zor zamanlar geçirdiklerini bu kadınların 24'ü ise dil bariyerinin getirdiği bir zorluk olarak çevreye uyum konusunda çok zorlandıklarını da beyan etmişlerdir. En az zorlanma ise barınma konusunda yaşanmıştır. Çalışmaya katılan kadınların 17'si barınma konusunda çok zorlandıklarını dile getirirken geri kalan kadınlar ise bu konuda akrabalarının yardımları sayesinde çok zorlanmadıklarını ifade etmişlerdir.

4.5.2. Göç Edilen Ülkeye Uyum Sağlama ve Öğrenilen Yeni Roller

Dinamik bir kavram olan göç olgusu kendi içerisinde bir dönüşüm sürecini içermektedir. Göç ile birlikte düşünceler, kalıplar, olgular yeniden üretilmektedir. Bu yeniden üretim kadınlar açısından her zaman daha farklı şekillerde tezahür etmiştir. Bu nedenle göç sürecinde de entegrasyon konusunda kadınların ayrı bir şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir. Entegrasyon sürecinde kadınlara ayrıca destekleyici politikalar oluşturulmalıdır (Yılmaz, 2014, s. 1699).

Türkiye'ye gelen Suriyeli sığınmacılar ilk olarak sınır bölgelerde kurulan kamplarda kalmaktaydı. Fakat savaşın uzaması ve kamp kapasitelerinin yetersiz kalması ve çoğu kamp yerleşim yerinin kapatılması nedenleri ile Suriyeli sığınmacılar kentlere doğru yerleşim göstermeye başlamışlardır. Günden güne kentlerdeki artan Suriyeli sığınmacı nüfusu ile birlikte ev sahibi toplum ile arasında acil bir sosyal uyum politikalarının geliştirilmesi ihtiyacını doğurmuştur (Yıldırım, İslamoğlu, & İyem, 2017, s. 109). Bir önceki bölümde bahsedildiği gibi sığınmacılar ev sahibi ülkede bazı zorluklar ile karşılaşmakta ve bu zorluklar ev sahibi toplumun sığınmacılara karşı dışlanma ve uyum problemlerini de beraberinde getirmektedir. Her ne kadar Suriyeli sığınmacılar ile ev sahibi toplum arasında kültür ve yaşam tarzı farklılıklarından dolayı entegrasyon sürecini daha yavaş ve zor hale getiriyor olsa da geçen onca yıl içerisinde yavaş yavaş entegrasyon ve kabul süreçlerinin geçildiği görülmektedir. Özellikle son yıllarda sivil toplum kuruluşlarının, belediyelerin, BM birimlerinin Suriyeli sığınmacılar ile ev sahibi toplum için yapılan sosyal uyum projeleri ile bayağı yol

aldıkları görülmektedir. Özellikle Türkiye’de doğan Suriyeli bebekler ve küçük çocukların topluma daha fazla adapte olduğu gözlemlenmektedir.

Katılımcı 17:

“Türkiye’ye ilk geldiğimizde Nizip-1 kampında kalıyorduk. Kamp ortamını az çok biliyorduk. Kamptan dışarı çıkışlarımız izin ile oluyordu. Her şeyi kamp içinde yapıyorduk. Yaşamamızın hepsi bizim için tüm dünya o kamptı. Daha sonra kampları kapatma kararı aldılar. Çok korkmuştuk çünkü bu ülkede kamp dışında hiçbir şey bilmiyorduk. Önce eşim çıktı kamptan iş aramaya başladı. Adana’da bir tanıdığımız vardı eşime iş bulmak konusunda destek olacağını söylemişti. Kamplar kapanınca bize belli bir miktar para verdiler. Daha sonra Adana’ya geldik. Eşimin tanıdığının yanında kaldık bir süre. Daha sonra eşim arkadaşı ile çalışmaya başladı. Oğlum biz gelirken 17 yaşındaydı. Kamptan çıkarken 18 olmuştu. Daha sonra oğluma da iş buldular sonra. Türkiye’de 18 yaş altı çocukların çalışması yasakmış. Bunu da sonradan öğrendim. Bizde arkadaşının eşi ile arkadaş olmuştuk. O bir merkeze gidip geldiğini söyledi. Hem kurslara katılıyor hem de dil öğreniyordu. Ben ilk zamanlarda çok korkmuştum. Eşim de izin vermiyordu. O da korkuyordu. Daha sonra yavaş yavaş alışmaya başladım korkulacak bir şey olmadığını gördüm. Zaten alışmaktan başka çaremiz de yoktu. Artık burada yaşayacaktık. Bende merkeze gitmeye başladım. Önce dil kursuna başladım. Günlük bize para da veriyorlardı hem. Para için gitmemiştim ama iyi oldu. Eşim de böylelikle izin vermeye başladı. Daha sonra meslek kurslarına katılmaya başladım. Suriye’de hiç böyle şeyler yoktu. Ben ilkokulu bile zor bitirmiştım. Ama burka kadınlar öğreniyor. Dışarı çıkıyor. Kaç yıl geçti o zamanların üzerinden şimdi ise bir yerde çalışıyorum. Kendi evimize çıktık. Eşimde çalışıyor. Çocuklarım da okula devam ediyor. İnsan her şeye alışıyor. Artık eskisi kadar Suriye’yi özlemiyorum.”

Katılımcı 27:

“İki farklı ülke. Her ne kadar iki ülkede Müslüman ülkeler olsa da Türkiye ve Suriye arasında çok fark vardı. Burada kadınlar daha özgürdü. Yanlış anlamayın lütfen kötü bir anlamda söylemiyorum. Biz Suriye’de dışarı bile çıkmazdık. Eşim izin vermeden nefes bile alamazdım. Ailemin yanına bile eşim olmadan gidemezdim. Ama burada durum böyle değil. Eşim olmadan geldim ben Türkiye’ye. Daha önce de demiştim eşim Suriye’de bir gün dışarı

çıkı ve bir daha geri gelmedi. İki çocuğum ile Türkiye'ye yalnız geldim.. Çok korkuyordum. Çok zorlandım önceleri. İlk geldiğimde demiştim ya parklarda bile yatıyorduk. Daha sonra tanıdıklara ulaştım bazı zamanlar bir kaç ay onlarda kalıyordum. Bir şekilde buraya uyum sağlamam gerekiyordu. Kaçmayı çok denedim. Deniz yolu ile Yunanistan'a gitmeyi denedim bir ara. Bot devrildi. Ben ve çocuklarım ölümden döndük. Zar zor çocuklarımı da alarak karaya ulaştım. O gün yemin ettim bir daha bu ülkeden başka bir yere gitmem diye. Burada bir hayat kuracaktım. Çocuklarımı okutacak ve kendi ayaklarımın üstünde duracaktım. Bir gün bir merkez hakkında bir şeyler duydum. Kadın merkeziymiş sadece. Oraya gittim. Çok güzel insanlar çalışıyor orada. Hepsi çok güler yüzlü ve bizi anlayan Arapça konuşabilen Türkler varmış biliyor musun? Sende biliyorsun gerçi. Kendimi o kadar güvenli hissetmişim ki merkezden çıkmak istememişim. Orada kurs veriyorlardı. Önce Türkçe kursuna kayıt yaptım. Bir kaç ay sonra beni aradılar ve Türkçe kursuna başlayabileceğimi söylediler. Çok sevinmişim. Çocuklarım için de kreş vardı. Onları da yanıma alıp kreşe koyuyordum. Hem onlar öğreniyordu hem ben öğreniyordum. Her gün sevinçle uyanıp merkeze gidiyordum. Çok güzel eğitimler alıyordum. Kendi haklarımın farkına varıyordum. Meğerse Suriye'de ne çok eziliyormuşuz biz. Ne çok hakkımıza varmış bizim. Daha sonra merkez sayesinde bir sağlık projesine katıldım. Bana sertifika verdiler ve hemşire olarak bir yerde çalışmaya başladım. Elbette böyle anlattığım kadar kolay olmadı herşey bunlar 3 yılda oldu ama sonunda oldu. Çocuklarım büyüdü okula başladılar. Artık geleceğe daha umutla bakabiliyorum. Uyum sağlamak çok zor oldu belki yıllarımı aldı ama sonunda alışmıştık.”

Bireyler arasında cinsiyetlere göre de entegrasyon süreci daha farklı olmaktadır. Kadınlar üzerinden yürütülen çalışmada yeni yerde yaşam sürecindeki zorlukları aştıkça çevreye daha çabuk ve hızlı uyum sağladıkları görülmektedir. Erkek sığınmacıların uyum sağlamada zorlandıkları nokta göç öncesindeki hayat standartlarını kaybetmesi üzerine kuruludur. Göç öncesi var olan işlerini ve tolumdaki statülerini kaybetmeleri ve ataerkil yapılarından dolayı bu durumu kabullenememelerinden ayrıca gelir getirici birey olarak ev sahibi toplumun dilini öğrenememelerinden kaynaklı olarak adaptasyon konusunda oldukça zorluk yaşamaktadırlar. Kadın sığınmacılar ise erkeklere oranla daha kolay uyum sağlamalarındaki nedenler arasında öncelikli olarak yine kadına atfedilen roller arasında olan uyumlu bir birey olarak yetiştirilmesi büyük önem arz etmektedir. Diğer yandan kadının ev içi

işleyişleri ve çocuklarıyla ilgilenmeleri de göç edilen ev sahibi ülkede de aynı olmasından kaynaklanmaktadır. Kadınların annelik içgüdüleri ile birlikte ailesini bir arada tutma içgüdüğü göç ettikleri ülkedeki değişimlere daha açık ve uyumlu olmalarını sağlamıştır (Buz, 2006, s. 82-83). Çalışmaya katılan katılımcılardan da alınan geri dönüşler bu açıklamayı destekler nitelikte olmaktadır.

Katılımcı 15:

“Eşim her gün işe gidiyordu. Günde 12 saat çalışıyordu. Akşama kadar eve gelmiyordu. Evin ve çocukların dışarı işleri ile benim ilgilenmem gerekiyordu. Suriye’deyken dışarı çıkmayan ben artık dışarı çıkıyor ve işleri hallediyordum. Bu nedenle ben eşimden daha çabuk Türkiye’ye alıştım. Eşim bu durumdan çok rahatsızdı. Çünkü Suriye’deki alıştığımız alışkanlıklar değişiyordu ve bundan çok korkuyordu. Ama yapacak bir şey yoktu. Ben yavaş yavaş ülkenin dilini de öğrenmeye başlamıştım. Önceleri çok zorlansam da Türk komşularım çok iyilerdi. Onlar beni çok sevdi ben onları çok sevdim. İlk zamanlarda onlar da bizden çok korkuyordu. Ama her gün görüyorduk birbirimizi, önceleri selam vererek başladık ilk iletişim kurmaya daha sonra ben Türkçe öğrenmeye başladıkça daha fazla cesaret almaya başladım. Günden güne alışıyordum. Eşimden daha hızlı alıştığımı söyleyebilirim (gülüyor).”

Katılımcı 13:

“Ben bu ülkede yalnızdım. Yapayalnız. Nasıl yaşayacağımı bilmiyordum. Bir süre sonra tek başıma olduğumu, yaşayabileceğimi anlamıştım. Kızım için yaşamalıydım. Dil öğrendikten sonra her şey o kadar kolay olmaya başlamıştı ki. Çok şaşırılmıştım. Hemen adapte oluyordum. Tüm kararları kendim veriyor ve çevre ediniyordum. Şu an bir sürü arkadaşım var.”

Katılımcı 18:

“Evet eşimden daha çok uyum sağladım Türkiye’ye. Bu durumun en büyük nedeni bence kadın olmak. Bizler bu şekilde yetiştirildik. Hemen uyum sağlama konusunda iç güdüsel olarak çocuklarımızı ve ailemizi düşünerek daha çok ve çabuk bağlanıyoruz. Bu güzel bir şey. Eşim çok uzun zaman alışmadı. Sürekli geri dönmek istiyor. Suriye’deki hayatını geri istiyordu. Ama ben biliyordum. Bu çok zordu artık. Burada işler Suriye’deki gibi ilerlemiyor. Bunu kabul etmesi gerekiyordu. Suriye’deki hâkimiyetini de kaybetmek onu sinirli yapıyordu. Benim daha hızlı alışmam üzerimdeki gücünü kaybetmesi

sürekli evde sorun yaşamamıza neden oluyordu ama umurumda değildi. Ben alışmışım ve mutluydum. Suriye’de elimden alınan tüm haklara inat yaşıyordum.

BEŞİNCİ BÖLÜM

GÖÇ İLE GELEN DEĞİŞİM VE GELECEKTEN BEKLENTİLER

Bu bölümde Suriye'den Türkiye'ye göç eden kadınların göç hareketleri ile geçirmiş oldukları dönüşüm ele alınacak olup bu dönüşümün getirileri katılımcıların verdiği cevaplar doğrultusunda desteklenecektir. Göç her birey için farklı dönüşüm ve değişimleri beraberinde getiriyor olsa da bu durum ataerkilliğin hüküm olduğu topraklarda kadınlar açısından daha büyük önem arz etmektedir. Kadınlar yaşadıkları değişim ile o zamana kadar yaşadıkları benliklerini terk ederek yeniden inşa sürecine girmektedirler. Yaşadıkları bu değişim ise gelecekte beklenenleri de şekillendirmektedir. Kadınların gelecekte beklenenleri yaşadıkları ve uyum sağladıkları yeni hayatlarına göre değişiklik göstermektedir.

5.1. Göç İle Gelen Değişim

Göç olgusunun temelinde nedenleri ve sonuçları ile sosyal ve kültürel açıdan değişim var olmaktadır. Yer değiştirme ile gelen varılan yere bir uyum değişiminden söz edilebilmektedir. Göçmenler gidilen yerde yaşamak için o yere uyum sağlamak gerekirse değişmek zorundadırlar. Bu durum da beraberinde kaynak ülkedeki var olan kalıpların da değişmesi anlamına gelmektedir (Akıncı, Nergiz, & Gedik, 2015, s. 67). Suriye örneğini ele alınan bu çalışmada özellikle göçmen kadınlar üzerinde yaşanan değişimler bir fırsat olarak görülmüştür. Suriye gibi ataerkil bir yapının var olduğu ve cinsiyet eşitsizliğinin yüksek olduğu bir ülkeden göç eden kadınlar üzerinde göç olgusu çok bariz değişimler yaratmakta ve güçlenmelerini sağlamaktadır. Kadınlar Suriye'de evden dışarı çıkmaz iken Türkiye'ye geldiklerinde sorumlulukların çocuğunu üstlerine almak durumunda kalmışlardır. Bu sorumluluk beraberinde değişim ve dönüşümünde yavaş yavaş hayatlarını şekillendirmesini sağlamıştır. Kadınlar gün içinde ev içi iş dışında artık dışarıda çocuklarının okul durumu ile ilgilenme, evin ihtiyaçları için alışveriş, hizmetlere erişim noktasına işlemleri kendilerinin halletmesi gibi olanaklar kadınların Türkiye'de aktif bir rol sergilemesine neden olmuştur. Çalışmaya katılan katılımcılar da artık tüm gün ev içinde değil dışarıda da özgürleşme yaşadıklarını ifade etmektedir. Katılımcıların da söyledikleri ışığında da bu durum gözlemlenmektedir.

Katılımcı 6:

“İlk evlendiğimde çok küçüktüm. Daha çocuktum. Bizim orda bir söz vardır. “Küçük kız al eline göre büyütürsün” diye. Bende küçük yaşta evlendim. Çok zor bir hayatım oldu. Dışarı çıkamazdım. Ayıptı. Ama Türkiye’de hayatımız değişti. Ben de eşim gibi sorumluluk alıyordum. Eskiden

hiçbir şey ile ilgilenmezken artık evin bir kısım idaresi bendeydi bir kısım idaresi eşimdeydi. Özgürlük nedir onu gördüm. Eşim de işe gidiyordu bende işe gidiyordum. Ben ayrıca çocuklarım ile de ilgileniyordum. Dışarıya çıkıyordum. Eşim Suriye'deki gibi değildi. O da değişiyordu. Bana tek dediği bir şey duymak istemiyorum. Mutluydum. Buraya gelmeseydik bu kadar çok şeyi görmeyecektim.”

Katılımcı 10:

“Çok değiştik. Bunu görebiliyorum. Suriye’de çoğunlukla erkekler çalışır para kazanırdı. Bakkala, Pazar yerine erkek giderdi. Evin dışardaki tüm ihtiyaçlarını erkek giderirdi. Fakat Türkiye’de Suriye’deki gibi olmadı. Ben çıkıyordum artık. Öğreniyordum. Nerede ne var. Her yeni bir şey öğrendiğimde o kadar çok şaşırıyordum ki. Burada kadınlar için de özel merkezler varmış. Eğitimler varmış. Kadın olarak değerli olduğumu burada hissettim. Eskiden herkes üzerimde hâkimiyet vardı. Kaynanan, kayınbabam, görüncem, eşim, annem, babam ve daha sayamadığım bir sürü insan. Burada herkesten uzakta kendi özgürlüğümü bilerek yaşıyorum. Suriye’de evden çıkmamız iyi karşılanmıyordu. Ama burada toplum da öyle bir baskı yok. Bizi sorgulayacak bir şey yok.”

Katılımcı 26:

“Suriye’de benim tüm işim evin temizliğini yaptıktan sonra süslenip kocamı beklemektir. Buraya geldikten sonra her şey değişti. Burada yaşam çok zor. Bu nedenle kocama yardımcı olmak zorundaydım. İlk başlarda kocam çok karşı çıktı. Çalışmamı istemedi. Bir süre sonra artık o da kabullenmeye başlıyordu. Suriye’de değildik. Suriye’deki hayatı yaşamıyorduk. Dışarı çıkmak, çocukların okulları ile ilgilenmek, alışveriş yapmak, çalışmak için kocam tek başına yapamayacağını anlamıştı. O da artık karışmıyordu. İçine de kapanmıştı. Çünkü Suriye’deki hayatından sonra burada kendini değersiz, önemsiz hissediyordu. Ama bu doğru değildi Suriye’de de buradaki gibi yaşamamız gerekirdi. Biz burada öğreniyoruz, geliyoruz, dışarıda kocaman bir dünya olduğunun farkına varıyoruz.”

Katılımcı 29:

“Ben buraya çok küçükken geldim ama oradaki hayatı hatırlıyordum. 12 yaşına geldiğinde hicap giymek zorundaydın. Ben hiç giymek istemiyordum. Okuldan çok ev işleri öğretiliyordu bize. Evlilik hayatına hazırlanıyorduk.

Bunu oradayken fark etmiyordum. Çünkü insan içinde bulunduğu durumda doğru olanın ne olduğunu anlamıyordu. Sonra ailem ile buraya geldik. Burada okula kaydoldum. Okumaya başladım. Buraya ayak uydurmaktaydık. Daha modern giyinmeye başladım. Dedem ilk zamanlar çok kızılıyordu. Ama artık o da alıştı. Üniversiteye başladım. Başka şehirlere tek başıma gidip geliyordum. Tüm işlerimi tek başıma halledebiliyordum. Ben şu an Suriye’de olsaydım 3 tane çocuğun vardı. Burada iyiyim. Eğitilmiş bir kadın olarak haklarımı biliyorum artık. Ben öğrendikçe anneme de öğretiyordum. Ben değiştim herkesin değişmesi lazım.”

Katılımcı 25:

“Ben küçük yaşta evlendim. Suriye’de bu durum çok normaldi. Hatta kızım 15 yaşında nişanlıydı. Suriye’de her şey o kadar normaldi ki biz bunun kötü bir şey olduğunu bile bilmiyorduk. Biz böyle büyümüştük. Kendi çocuklarımızı da böyle büyütüyorduk. Sonra savaş geldi. Biz kaçtık. Türkiye’ye geldik. Burada bir merkeze gitmeye başladım. Benimle görüşme yapan kıza kızımın da nişanlı olduğunu söyledim. Çok şaşırdılar. Ama bana belli etmediler. Daha sonra görüşmelere kızımın da gelmesini söylediler. Ben bir şey anlamamıştım. Bu durumun Türkiye’de yasak olduğunu bilmiyordum. Yeni çıkmış gelmişsin ülkeye. Ne hak bilirdim ne hukuk. Suriye’de kadının hakkı yoktu ki. Nerden bilebilirdim. Kızım ile birlikte merkeze gidip gelmeye başladık. Bize eğitimler veriyorlardı. Benim gibi olan anneler de vardı. Anne-kız etkinlikleri oluyorlardı. Çocuk yaşta evliliğe karşı, cinsel ve cinsiyete dayalı eğitimler almaya başlamıştık. Bir süre sonra yaptığının ne kadar yanlış olduğunu anlamaya başlamıştım. Ama eve gittiğimde kocam vardı ve bunu ona anlatamıyordum. Bir süre bu şekilde devam etti ama sonra kızımın nişanlısının ailesi geldi ve ben nişanı bozdum. Kızımı okula yazdırdım. Şimdi lise sona gidiyor. Üniversiteye de gidecek. Kendi istediği zaman nişanlansın, evlensin. Burada çok şey öğrendim. Çok değiştim. Bende çalışıyorum ayrıca. Üretiyorum. Ürettiklerimi satıyorum. Ben değişince dünyam da değişti.”

Katılımcı 30:

“Ben buraya gelirken çocuktum. Suriye’de iken çocuk olmanıza rağmen bazı şeyler vardır. 12 yaşından sonra hicap giymeniz gerekir. Tüm ev işlerini öğrenmeniz beklenir sizden. 9 yaşında başlar size dayatılan şeyler. Burada her şeyimiz değişti. Yemem, içmem, giyimim tüm hayatım değişti. İnsan burada

daha rahat. Buradaki kadınlar çok güzel giyiniyorlar. Buradaki kadınlar daha güçlü kendilerinden emin ne istediklerini biliyorlar. Bende öyle olmak istiyordum. Suriye’de yüzümüzü kapatmadan, eldiven takmadan dışarı bile çıkamazdık. Ayıplarlardı. Burada böyle değil. İsteyen istediğini giyebiliyor. Ben üniversite okuyorum. Türk arkadaşlarım gibi yaşamaya başladım. Bu hayatı daha çok sevdim. Elbette burada da şehrine göre değişiklikler oluyor ama yine de Suriye’deki hayatıma göre daha rahatım artık.”

Kadınlar Türkiye’de daha çok sosyalleşip uyum sağladıkça Suriye’deki hayatları ve Türkiye’de kazandıkları yeni pratikler karşısında daha güçlü bireyler haline gelmeye başlamışlardır. Suriye’de alamadıkları eğitimleri almaya başlamış, dışarı hayatı öğrenmeye ve çalışmaya başlamış kadınlar kendilerinden emin bir şekilde yaşamlarını sürdürmeye başlamışlardır. Çalışmaya katılan katılımcıların çoğu eğitimin ne derece önemli olduğunu daha iyi bilmektedir. Suriye’de okula gitmeyen kız çocukları Türkiye’de eğitimlerini daha çok almaya başlamışlardır. Yepyeni bir dil öğrenerek kendilerine bir yol çizmişlerdir. Çalışmanın 24. numaralı katılımcısı;

“eğitim benim için bir baba gibidir. Bu nedenle kız çocuklarımın okuması için elimden ne gelirse yapmaya devam edeceğim. İki tane çocuğum da okulda çok başarılı ve okumalarını istiyorum. İlim çok güçlü bir kapıdır” ifadelerini kullanmıştır.

Kadınlarda artık aldıkları eğitimler ile kendi haklarının da farkına varmaya başlamışlardır. Kendilerinin ne kadar güçlü bireyler olduklarının farkına varmışlardır. Daha önceleri korktukları için ya da özgüvenleri olmadığı için başaramayacaklarını sandıkları çoğu şeyin üstesinden gelmişlerdir.

Katılımcı 1:

“Burada kendi haklarımın farkına vardım. Kadın demenin ezilmesi gerekmediğini, aslında insan gibi yaşamının bizim de hakkımız olduğunu gördüm. Bazen bize kendi halkımızdan insanlar “siz kendi aslınızı unutmuşsunuz, nereden geldiğinizi unutmuşsunuz” gibi sözler ediyorlar. Ama ben buymamaya çalışıyorum. Onlara cevap bile vermiyorum. Suriye’de iken en ufak bir laf duyduğumda korkardım, hemen saklanırdım, günlerce kötü kadın mı oluyorum diye düşünür dururdum. Burada düşüncelerim değişti. Ne kadar güçlü olduğumu gördüm. Suriye’de iken hiçbir şey yapmaz tüm gün evde otururdum ama Türkiye’de tüm işler ile kendim ilgilenmek zorunda kaldım. Bu nedenle her şeyi kendi başıma yaptım ve ne kadar güçlü olduğumun farkına vardım. Yapabilirdim ve yaptım.”

Katılımcı 3:

“Göç ederken çok zorlandık alıştığımız bir düzeni her şeyimizi bıraktık. Buraya geldiğime kimliğimi bile bırakmam gerektiğini anladım. Burada durum farklıydı. Uyum sağlamak ve değişmek zorundaydım. Burada özgürlüğümü elime aldım. Eğitimlere katıldım, Türkçe dilini öğrendim, tek başıma ayaklarımın üzerinde durmayı öğrendim.”

Çalışmaya kadınların da anlattıklarından yola çıkarak kadınların özgür bir birey olmalarındaki en büyük etkenin göç ile gelen değişim olduğu görülmektedir. Göç ile birlikte yepyeni bir toplumsal çevreye uyum sağlanmaya çalışılması, kaynak ülkedeki toplumsal baskının ortadan kalkması, kadınların çoğu dışarı işini kendileri yapması gibi nedenler kadınların değişmesi ve güçlenmesi yönünde önemli adımlar olmuştur. Her ne kadar bu nedenler çoğu bireyler açısından önemsiz olarak görülse de Suriyeli kadınlar için yeni bir hayatın başlaması demektir.

Katılımcı 17:

“Burada bir birey olduğumu ve haklarımın olduğunu öğrendim. Suriye’de üç çocuk annesi, evden dışarı çıkamayan sadece ev işleri ile ilgilenen bir kadından ibarettim. Buraya geldikten sonra önceleri çok korkuyordum, eşim dışarı çıkmama dahi izin vermiyordu. Çocuklar ile tüm gün evde eşimin eve gelmesini bekliyordum. Eşim burada da ilk zamanlar izin vermiyordu. Demiştin ya eşimin arkadaşının eşi sayesinde dışarda bir hayat olduğunu ve akşama kadar eşim işte iken dışarı işleri ile benim ilgilenmem gerektiğini anladım. Zamanla çevreye alışmaya ve işleri kendi başıma halletmeye başladım. Arkadaşlarım oldukça çevreden eğitim veren kurumların olduğunu öğrendim. Sivil toplum kuruluşlarına yönelmeye eğitimler almaya hem kendime hem de aileme öğretmeye başladım. Burada özgür bir birey olmuştum.”

Suriyeli kadınlar yaşadıkları tüm zorluklara rağmen Türkiye’deki yaşam koşullarını görmekle birlikte uyum sağladılar ve değiştiler. Bilinci bireyler olarak hem kendilerini değiştirdiler hem de ailelerini değiştirdiler. Hayatlarını yeniden şekillendirdiler. Artık kadınlar her şeye boyun eğmeden kendi haklarının bilincinde, ne istediklerini bilen bireyler haline dönüşmeye başlamışlardır.

5.2. Değişen Toplumsal Cinsiyet Roller

Bu çalışmada kapsamında görüşme yapılan kadınların Suriye ile Türkiye’deki yaşamları arasında çok fazla farklılıklar olduğu öğrenilmiştir. Çalışma kapsamında alınan

cevaplar ışığında Suriyeli kadınlar burada kendi haklarının farkına vardıklarını ve daha güçlü hissettiklerini, değiştiklerini dile getirmişlerdir. Görüşmecilerin çoğu savaş başladıktan sonra kendileri ve ailelerine zarar gelmesinden korktukları için illegal yollar ile sınırı geçip geldiklerini belirtmişlerdir. Daha önce de bahsedilen çoğu nedenlerden dolayı ülkelerini yaşamlarını ter edip Türkiye'ye sığınmak zorunda kaldıklarını, Türkiye'ye ilk geldiklerinde birçok zorluk ile karşılaştıklarını, en önemlisi ise dil bariyerinin olması konusunda çok zorlandıklarını daha önceki başlıklarda ele alınmıştır. Bu noktada ise görüşmeler sırasında görüşmecilere toplumsal cinsiyet kavramı ve değişen rolleri hakkında sorular yöneltilmiştir. Görüşmeciler Suriye'de kadın olmak ile Türkiye'de kadın olmak arasında çok fark olduğunu söylemişlerdir. Kadınlar ile yapılan görüşmelerde şu ifadeler aktarılmıştır;

Katılımcı 21:

“Bende bir zamanlar sizin gibiydim. Evim ve mensup olduğum köklü bir ülkem vardı. Sizin gibi hayatımı umutla ve günlük sıkıntılar ile geçirmekteydim. Fakat sonra savaş geldi geleceğimizi ve umutlarımızı çaldı. Savaş bana yeni bir isim, yeni bir kimlik verdi. Hayatımızı kurtarmak için her şeyden vazgeçip kaçtık. Fakat sınırı geçtikten sonra anladım ki geride bıraktığım sadece evim, ülkem ya da eşyalarım değildi. Uyuşumunu, ailemi, kimliğimi, ismimi de kaybetmişim. Suriye’de hiçbir şeyin farkında değildik. Biraz önce bahsettiğiniz kavramlardan bir haber yaşıyorduk. Suriye’de toplumsal cinsiyet ve rolleri kavramlarını hiç bilmiyordum. Kadın ve erkek arasında böyle bir ayrımın olduğunu bilmiyordum, erkek ve kadın olarak her iki cinsiyetin de ayrı görevleri olduğunu ve bu görevlerin toplum tarafından yüklenmiş olduğunu değil de zaten olması gerekenin bu olduğunu sanıyordum. Fakat Türkiye’ye geldikten sonra ve dışarı çıkıp öğrenmeye başladıkça kadın ve erkek eşitliğini, toplumsal cinsiyetin ne olduğunu ve nasıl olması gerektiğini öğrendim. Kadın merkezine geldikten sonra çalışmanın erkeğin görevi olmadığını farkına vardım. Güç kelimesinin erkeğe ait olmadığını öğrendim. Ben de güçlüydim. İstersem her şeyi başarabilirdim. Biz çok zorlu yollardan geldik. Madem o yolları aşmayı başardık her şeyi başarabilirdik.”

Katılımcı 5:

“Zorlandım...Değiştim...Güçlendim. Ben 30 yaşında bir kadını ve dört çocuğum var. Suriye’de yaşıyordum, hayatım rahattı ve mutluydum. Hep evdeydim pek dışarı çıkmazdım. Sadece kayınvalideme ve anneme giderdim.

Başka bir yere tek başıma gitmeme izin verilmezdi. Eşim çok kıskanırdı bakkala bile gidemezdim. Evin her şeyi ile eşim ilgilenirdi. Tüm ihtiyaçlar kocam getirirdi. Ben bir kilo domates bile almaya gitmezdim. Evde çocuklarımı büyütür, ev işlerimi yapardım. Süslenir pislenir akşam kocamın gelmesini beklerdim. Benim için mutluluk buydu. Bu olduğunu sanıyordum desem daha doğru olur. Bu şekilde büyütülmüştük. Tabi ki savaş başlayana kadar. Savaş ile birlikte her şey çirkinleşti. Her şey çok zorlaştı. Türkiye'ye geldik ve burada çok zorlandık. Eşim günde 12 saat çalışmaya başladı. Suriye'de hiç dışarı çıkmazken artık evin tüm dışarı işlerini ben hallediyordum. İşte o anda anladım ki kadının rolü sadece evde oturmak değildi. Çalışmalıydım. Çocuklarımın geleceğini düşünmeliydim. Bir süre sonra komşularımın da aracılığı ile bazı merkezlerin olduğunu keşfettim. Buraya geldikçe kendi haklarımı öğrendim. Artık bende kendi haklarını bilen bir bireydim. Sana yalan demeyecem. Suriye'de para konusunda rahattım. Hiç para derdim yoktu. Burada para yok. Çok zorlanıyoruz ama ben burada özgürlüğümü öğrendim. Sanırım paradan daha önemli bir şeye sahibim artık.”

Kadınlar ile yapılan görüşmelerde aldıkları eğitimler ve danışmanlıklar ile kendi hayatlarını şekillendirdiklerini söylemişlerdir. Özellikle kadın hakları konusunda aldıkları eğitimlerin kendi hayatları için karar verdiklerini ve örgütlediklerini söylemişlerdir.

Katılımcı 10:

“Ne kadar güçlü olduğumu ancak zorluklar ile karşılaştığımda öğrendim. Suriye tulum yapısı ve din baskısı sonucu toplum tarafından kadın ve erkek birbirinden ayırırdı. Kadın evde işlerle, çocuğuyla, eşi ile ilgilenirdi. Kadın yapıcı olmak zorundaydı. Sakin olmak hep kadına özeldi. Erkek güçlü, sinirli, para kazanandı. Bizler böyle büyütülüydük. Asi, inatçı olamazdık. Bu durum Türkiye'ye geldikten sonra değişti ve artık bende yeni roller üstlenmeye başladım.”

Katılımcı 15:

“Türkiye'ye geldiğinde çok zorlandım, demiştim ya ilk zamanlar çok fazla ağlıyordum. Ama zamanla öğrendikçe gördüm ki Türkiye'de kadınlarında çalışıyordu, Suriye'de böyle bir şey mümkün değildi bu nedenle Suriye'de kadın güçsüzdü. Fakat Türkiye'ye geldikten sonra zorlu yaşam koşullarından dolayı çalışmaya başladım. Suriye'de iken kadının çalışması toplum tarafından

ayıplanırdı. Türkiye’de ise çalışan kadının güçlü kadın olduğunu öğrendim. Güçlendim ve kendi haklarımın farkına vardım.”

Katılımcı 24:

“Suriye ve Türkiye’de kültürlerin farklı olmasından dolayı Suriye’de Türkiye’deki gibi dışarı çıkamazdık ve hiçbir yere ailemin izni olmadan gidemezdim. Fakat Türkiye’ye geldikten sonra yeni öğrendiğimiz şeyler oldu. Erkek ve kadın eşitti burada. Bazen kötü haberler duyuyorduk ama kadınlar burada ses çıkarıyordu. Haklarını arayabiliyorlardı. Biz böyle değildik. Dayak yese bile erkektir, kocandır yapar diye ses çıkarmazdık. Kimseye anlatmazdık. Anneme desem bile “kocan o senin döver de sever de” derdi. Burada da Türk kadınları bazen haksızlığa uğruyor ama seslerini çıkarıyorlar. Adalet arayabiliyorlar. Burada roller değişti. Bizde sorumluluk almaya başladık. Daha önce çalışan sadece erkek iken burada kadın da çalışabilirdi. Aile içinde daha önceler reis kavramı erkek için kullanılırken şu an evde bu kavramı artık kullanmamaya başladık. Bir kadın olarak artık benimde haklarım ve üstlendiğim roller vardı. Eşim de bu durumu kabullenmeye o da uyum sağlamaya başladı. Bende para kazanıyordum artık. Şimdi ekonomik olarak güçlü olmanın, kendi ayaklarının üzerinde durmanın, eşimin eline bakmamamın, kendi paramı kazmamamın verdiği mutluluğu anladım.”

Daha önceleri kadın ve erkek için tüm sorumluluklar cinsiyetçi roller üzerine oturur iken göç ile birlikte artık kadın ve erkek ayrımı kalmamıştır. Önceleri kaynak ülkelerinde göçmenlerin yaşadıkları ataerkil düzenin temeli itibari ile kadın daha çok “ev” olarak tabir ettiğimiz özel alanının içinde var olmaya çalışırken erkek ise “kamusal alan” da daha aktif roller üstlenmekteydi. Yani kadın daha çok ev içi işlerini yerine getiren durumunda iken erkek ise dışarıda çalışıp eve ekmek getiren, dış dünya ile teması olan, kamusal alan ile iletişim kuran erkek olmaktaydı. Bu nedenle eve ekmek getiren tek çalışan erkek olduğu için erkek ne derse o olur idi. Fakat artık bazı evleri sadece kadın göç ile birlikte kamusal alanda daha aktif rol sergilemektedir. Kadınlar çalışarak eve para getiren konumuna yükselmiş hatta bazı evlerde tek çalışan evin tek geçim kaynağını yaratan kişi kadın olmuştur. Bu nedenle kadın ve erkek arasındaki roller de değişime uğramıştır. Aile içinde erkeğin egemenliğini kaybetmesi ve durumu kabullenmesi de kadını daha güçlü hale getirmiştir. Kadınlar değiştiği gibi erkeler de değişmek zorundaydı. Daha önceleri erkek ve kadın arasında olan keskin ayrım yerini yavaş yavaş yumuşamaya bırakmaya başlamıştır. O keskin ayrım kalkmış yerini anlaşmaya

dayalı bir birliktelik almaya başlamıştı. Kadınlar da artık erkeler karşısında daha güçlü ve seslerini çıkararak bireylere dönüşmüştü. Her ne kadar bu dönüşüm sancılı olsa da eski kuşak hala bu durumu kabullenmese de yeni kuşak artık daha ılımlı olmaya başlamıştır. Elbette ki bu ayrım tamamen kalktı diyemeyiz fakat kadınların da rollerinin değiştiği hissedilebilmektedir.

5.3.Kadınların Gelecekte Beklentileri

“Beklenti” olarak tanımlanan olgu gerçekleşmesi istenilen şey olarak ifade edilebilmektedir. Gelecek beklentisi ise bireylerin gelecek ile bağlantılı olarak henüz gerçekleşmeyen lakin bireylerin gerçekleşmesini istedikleri arzu ve isteklerinin bütünüdür (Apak, 2014, s. 37)Göçmenler göç ettikleri ev sahibi ülkelerde gelecek ile ilgili olarak sosyal uyum ve kabul süresi boyunca belirsizlikler yasabilmektedirler. Göçmenlerin yaşadıkları göç beklentileri göç edilen yerdeki durumlarına göre değişiklik göstermektedir. Çevreye uyum sağlamış, temel hak ve hizmetlere erişimi olan göçmenlerin gelecekte beklentileri daha olumlu olur iken şartlarını iyileştiremeyen göçmenler ise geleceğe yönelik umutsuz beklentiler içerisine düşmektedirler. Yani gelecek beklentisi bireyin yaşadığı ortam ve karşılaştıkları mücadeleler ile alakalıdır.

Suriyeli kadınların gelecekte beklentisine odaklandığımız zaman ise kadınların değişen yaşam pratikleri, uyum süreçleri, karşılaştıkları zorluklar ve güçlenme alanları gelecekte beklentilerini de değiştirmektedir. AFAD’ın 2017 yılında yapmış olduğu rapora göre kamp dışında yaşayan Suriyeli bireylerin geleceğe dair umutlu oldukları oran %46 olarak belirlenmiştir. Bu sonuçlar cinsiyet bağlamında ayrı ayrı ele alındığında ise Suriyeli kadınların %8,20’i gelecekte oldukça umutlu iken %32,90’ı ise gelecekte umutlu oldukları ortaya çıkmıştır(T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), 2017, s. 112).

Çalışmaya katılan katılımcılara ise gelecekte beklentileri sorulduğunda burada yıllar geçirdikçe geleceğe daha umutla baktıkları, Türkiye’de bir yaşam kurmak istediklerini belirtmişlerdir. Çocuklarının kendi ülkelerini neredeyse hiç bilmediklerini, Arapça diline yabancı kaldıklarını eğitimlerini burada tamamlamak istediklerini bu nedenle Türkiye’de yaşamlarını devam ettirmek istediklerini beyan etmişlerdir. Kadınlar Suriye’de yapmak isteyip de yapamadıkları şeyleri yapmak istemektedirler.

Katılımcı 24:

“Gelecek benim için artık burası. İlk zamanlar Suriye’de savaş bitince geri döneceğiz zaten, kendi evimize yurdumuza diye düşünürdüm. Ama artık anladım ki geride ne bir ev kaldı ne de bir yurt. Savaş çok uzadı ve artık geri

döneceğime dair bir umudum kalmadı. Bu yüzden geri de dönme istemiyorum artık. Buraya alıştık çocuklarım burada okudu ve büyüdürler. Kendi ülkelerinin dilini bile unutmaya başladılar. Çok güzel Türkçe konuşuyorlar. Büyük burada evlendi burada torunum oldu. İstedğim kötü bir şey olmasın artık. Çocuklarım meslek sahibi olsunlar. Huzurlu bir şekilde yaşayalım yeterli.”

Katılımcı 7:

“Türkçeyi öğrendim ve üniversite okuyorum şu an ayrıca Türkçe kursuna gidiyorum. Türkçeyi Türkler gibi çok güzel konuşup iş bulmak istiyorum. Anneme ve kardeşlerime bakmak istiyorum. İş bulup para kazanmak ve dayımın yanından taşınarak kendimize bir ev tutmak istiyorum. Çalışmak ve kendi paramı kazanmak istiyorum. Burada mutluyum. Kendimi geliştirmek istiyorum. Suriye’de yapamadığım, içimde kalan ne varsa gelecekte burada yapmak istiyorum. Okumak, çalışmak ve savaş olmadan, insanların öldüğünü görmeden yaşamak istiyorum.”

Katılımcı 30:

“Buraya geldik geleli çok fazla şey değişti. Biz değiştik, ailelerimiz değişti, çevremiz, kültürümüz, geleneklerimi her şeyimiz değişti. Buradaki hayata uyum sağlamaya başladık. Gelecekte de eğer her şey eskisi gibi olur ise belki ülkeme geri dönerim. Ama orada kalır mıyım bilmiyorum. Geri Türkiye’ye dönerim sanırım. Burada alıştığım düzen ve değiştiğim bir hayat var. Eski hayatıma geri dönmek istemiyorum. Burada okudum burada öğrendim her şeyi.”

Kadınların gelecek beklentisi öncelikle dil öğrenme ile kurulmuştur. Hayatlarına kendi istedikleri gibi yön verme istekleri, başarmak istediklerini yapabilecek olma umudu ile gelecek beklentilerini yükseltmeye başlamışlardır. Kadınlar Türkiye’de değişen yaşam pratiklerini iyileştirdikçe, temel hak ve hizmetleri öğrendikçe, kendi haklarının farkına vardıkça geleceğe dair daha umutlu gözler ile bakmaya başladıklarını dile getirmişlerdir.

Katılımcı 11:

“Ben Türkiye’de çok şey gördüm, çok şey öğrendim. Eğitim aldım. Kendi ayaklarımın üzerinde durmayı öğrendim. Görünür oldum. Eskiden kimse tarafından görünmez, sözlerim dinlenmez, önemsenmezdim. Burada değişti her şey. Ailem, eşim, çocuklarım herkes değişti. Çoğu şeyi artık ben yapıyorum. Türkçe de öğrendim. Çok işime yarıyor. Bu yüzden görünmediğim, görmezden gelindiğim bir hayata geri dönmek istemiyorum.”

Katılımcı 28:

“Ben Suriye’yi hatırlamıyorum bile. Nasıl bir yerdi. Okulum neredeydi. Kimler vardı. Buraya geldiğimde çok küçüktüm zaten. İlkokul dâhil burada okudum. Şimdi de üniversiteyi de burada okuyorum. Üniversiteden sonra iş bulup çalışmak istiyorum. Belki bir gün burası benim ülkemdi deyip gidip görürüm Suriye’yi ama başka bir ülkeye gitmeyi çok istiyorum. Başka ülkeler görmeyi. Yaşamayı.”

Katılımcı 19:

“Gelecekte beklediğim artık kötü bir şeylerin olmaması. Biz çok çektik. Kötü bir şey olmasın, çocuklarım, ailem yanımda olsun yeter. Böylece geleceğe daha umutlu bakabiliyorum artık.”

Katılımcı 29:

“Burada mutluym. Gelecekte de buradaki hayatımı devam ettirmek ve geliştirmek istiyorum. Burada rahatım. Yine bir göç sürecine, yolculuğa, alışım sürecine girmek istemiyorum. Evet orası bizim ülkemiz ama buraya alıştık bir kere. Özgürlüğünü aldık. Rahatlığı gördük. Oraya dönersek nasıl yeniden eski düzene alışacağız. Bu çok zor olur. Burada kalıp Türkçeyi çok güzel konuşmak ve tercümanlık yapmak istiyorum. Zaten kurslara gidiyorum. Kendimi daha da geliştirmek istiyorum. Buradaki kadınlar gibi olmak istiyorum. Belki bir gün öğretmen olurum. Çocuklara güzel şeyler öğretirim. Hayaller ile geleceğe daha güzel bakabiliyorum.”

Katılımcılar ile yapılan görüşmelerden de anlaşılacağı üzere Suriye İç Savaşı’nın uzun sürmesi, ülkeye gelen sığınmacıların ilk geldikleri zamana göre Türkiye’ye entegre olmaları geri dönme konusundaki düşüncelerinin de azalmasına neden olmuştur. Geldikleri ilk zamanlarda geri döneceklerine dair umutlarının fazla olduğu yalnız ev sahibi ülkede kalma sürelerinin uzaması bu umudu yok ettiği gözlemlenmektedir. Zaten çalışmaya katılan kadınların savaşın uzun sürmesi yanında yıllar içinde yaşadıkları değişimler sonucu eski hayatlarına geri dönmek istememektedirler. Dönmek zorunda kalırlar ise şu anki değişim ile geri dönmek istedikleri gözlemlenmiştir.

Kadınlar artık eşlerinin ya da ailelerinin baskıları altında yaşamak istememekte. Çalışmak, kendi paralarını kazanıp haklarına ulaşmayı istemektedirler. Buradan da hareketle Türkiye’de bulunan geçici koruma altındaki Suriyeli göçmen kadınların değişimlerine bir kez daha tanık olunabilmektedir.

ALTINCI BÖLÜM

TARTIŞMA VE BULGULAR

Çalışmanın bu kısmında yapılan görüşmeler sonucu ve elde edilen veriler ile kadınların yaşadıkları değişimler ele alınmıştır. Kadınlar yaşadıkları zorlu mücadeleler sonucu yıllarca içinde buldukları yaşam deneyimlerini yıkmaya başlayarak yeniden deneyimler ile yaşam pratikleri kazanmaya başladıkları gözlemlenmiştir. Konuya ilişkin yapılan görüşmelerde toplanan veriler özetlenerek tablo halinde toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış mülakatlar şeklinde gerçekleştirilen görüşmelerdeki bazı sorular ve bunlara ilişkin toplanan veriler aşağıdaki gibidir.

Tablo 5. Kadınların Yaşadıkları Deneyimler Değişimler

	Türkiye’de ki yaşama adapte olabildiniz mi?	Toplum yapısı düşünüldüğünde sizce Türkiye’de mikadın olmak daha zordur yoksa Suriye’de mi?	Bir kadın olarak Suriye’ye oranla değiştiğinizi düşünüyor musun?	Ülkenize Geri Dönmek İster Misiniz?	Yaşadığınız En Büyük Zorluk Nedir veya Nelerdir?
Katılımcı 1	Evet	Türkiye’de kadın olmak Suriye’ye oranla daha güzel. Elbette buranın da zorlukları var ama Suriye daha zor.	Fazlasıyla. Ben artık haklarımı biliyorum.	Sanırım istemiyorum	Dil problemi benim için çok zordu. Şimdi ise konuşabiliyorum. Her şey daha da kolay oldu.
Katılımcı 2	Evet	Suriye’de baskı altındaydık. Haklarımız bir kadın olarak adımız yoktu. Burada kadın olmak daha iyi.	Evet. Değiştim. Güçlendim.	Hayır. Geride bir ülkem, evim kalmadı.	Benim en büyük zorluğum ekonomik durum sonrasında ise dil problemi olmuştur. Zaten iş bulabilmek için de önce dil problemi geliyordu. Bu

					iki zorluk benim en büyük sınavımdı.
Katılımcı 3	Sayılr	Türkiye’de yaşadıkça, değişikçe elbette burada kadın olmanın kolaylığını hissedebiliyorsunuz.	Evet değiştigimi hissediyorum. Zor oluyor. Çünkü alışkın olduğunuz kalıpları yıkmak gerçekten çok zor.	Bilmiyorum . Geri dönüp dönmeme konusunda emin değilim.	Benim için en büyük zorluk hala da zorluğunu çekiyorum ki dil problemi.
Katılımcı 4	Evet	Artık Türkiye’de kadın olmak diyebilirim. Suriye’de büyürken yetiştirildiğiniz bir kalıp vardı. Her kadın öyleydi. Ama artık öyle değil.	Değiştim. Bunu görebiliyorum. Artık sesimi çıkarabiliyorum.	Kararsızım.	En büyük zorluk para sıkıntısı oldu. Paran olmadan hiçbir iş yürümüyor. Dil öğrenmek için bile para lazım.
Katılımcı 5	Hala alışmaya çalışıyorum.	Her iki ülkede kadın olmanın zorluklarını hissedebiliyorum.	Değişim zaten şart. Değişmek zorundayız. Bende değiştigimi hissediyorum elbette.	Geride dönmek isterim sanırım. İnsan vatan hasreti çekiyor.	Benim en büyük zorluğum dışlanmak oldu. Az biraz Türkçe bilince seni istemediklerini duyabiliyorsun.
Katılımcı 6	Evet. Yıllardır burdayız zaten. Çok alıştık.	Bence Suriye’de kadın olmak kim ne derse desin çok daha zor. Türkiye’de	Ben değiştim. Özellikle ilk geldiğim zamanlara	Geride dönem artık. Suriye yıkıldı. Evim yok artık.	İlk olarak dil engelinde çok zorlandım. Daha sonra ekonomik

		kadınlar özgür.	oranla. Zaten daha öncede anlatmıştım.		olarak yıprandık. Dil olmayınca çevreye de uyum sağlayamıyor sunuz.
Katılımcı 7	Evet alıştım.	Elbette Suriye’de kadın olmak çok zordu. Ben kendim yaşayarak görmedim ama annemin çektiklerini gördüm. Biz buraya gelince haklarımızı öğrendik.	Değişiyorum . Değişmeye de devam edeceğim.	Eğer her şey düzelir ve eski haline dönerse dönerim.	Dil engeli gerçekten çok zordu.
Katılımcı 8	Belki yeniler alışmadı ama benim gibi eskiler alışmıştır. Benim gibi.	Türkiye’de kadın olmak elbette daha rahat. Suriye’de çok çektik.	Herkes gibi bende değiştim. İyi yönde bir değişim oldu.	Hayatımı burada kurdum. Dönmem.	Ekonomik zorluk çok kötü. Benim için en zoru o oldu.
Katılımcı 9	Yıllar geçti ben alışmaya devam ediyorum.	Türkiye’de kadınların hakları var. Bir çok yönden daha iyi.	Gün geçtikçe değişmeye güçlenmeye devam ediyorum.	Dönecek bir evim kalmadı maalesef.	En büyük zorluğum ekonomi oldu sonrasında dil bariyeri daha sonra istenmeme.
Katılımcı 10	Evet çok alıştım.	Türkiye’de kadın olmak bence daha kolay. Suriye’de öyle değil, erkek olmadan evden çıkamazsınız. Yanınızda bir	Çok değiştim. Kendimi buldum. Yalnız da bir şeyler yapabileceği mi gördüm.	Eski ben ile geri dönmek istemem.	Dil. Ekonomik zorluklar.

		erkek olması gerekiyor			
Katılımcı 11	Henüz alışmadım ama alışacağım.	Kadın olmak her yerde çok zor.	Değişiyorum . Değişmek zorundayım zaten. Ben değiştikçe daha çok öğreniyordum.	Kararsızım.	En zoru dışlanmaktı. Burada misafirdik. Misafirin kisası makbuldür derler.
Katılımcı 12	Evet alıştım.	Türkiye kolay Suriye zor.	Değişim uyum için şart.	Geri dönmem yeniden aynı şeyleri yaşayamam.	En zoru dil bariyerini aşmaktı. Arapça daha zor ama sonuçta ana dilimiz.
Katılımcı 13	Evet alıştım. Mutluyum.	Kadın olmak Suriye’de daha zor.	Elbette değişiyorum.	Burada kalırım.	Sanırım Türkçe dili.
Katılımcı 14	Evet çok alıştım Türkiye’ye.	Türkiye’nin de zorluları var elbet ama Suriye’de kadınlık daha zor.	Kesinlikle değişiyorum. Güçleniyordum. Öğreniyordum.	Şu an ki halim ile geri dönecek isem dönerim.	Ekonomik zorluk ve barınma çok zordu.
Katılımcı 15	Hala alışmadığım şeyler var.	Suriye’de kadın olmak çok daha zor.	Alıştıkça değiştikçe hissediyordum.	Sanırım artık geri dönmem.	Ekonomik koşullar ve dil bariyeri.
Katılımcı 16	Evet alıştım.	Suriye’de sosyal hayatta kadın olarak yaşamak daha zor.	Evet değişiyorum. Burada çok şey öğrendim.	Burada bir hayat kurdum.	Çevreye uyum sağlamak çok zordu.
Katılımcı 17	Çok alıştım.	Türkiye’de daha özgürüm.	Burada her şey çok değişti bende dâhil.	Geri dönmem.	Her yerden dışlanmak çok zordu.
Katılımcı 18	Alıştım.	Suriye’de kadın olmak her kadın için çok zordu.	Burada bir sürü şey gördük.	Geri dönmem sanırım.	Dil engelini aştıktan sonra her şey daha

			Değiştik.		kolay oldu
Katılımcı 19	Evet alıştım Türkiye'yi seviyorum.	Türk kadınları daha özgür. Haklarını biliyorlar. Burada daha özgür oldum.	Evet değiştim. Ben, çocuklarım, ailem herkes değişti.	Tüm ailem buraya alıştı. İlerde döner miyiz bilmiyorum.	İlk geldiğimizde ekonomik ve dil engeli çok zorladı. Daha sonra barınma ve uyum geldi.
Katılımcı 20	Evet alıştım.	Biz Suriye'de çok kapalı büyüdük. Orda hiç hak yok.	Buraya gelen tüm kadınlar eski hayatından çok değişti.	Değiştiğimi z halimiz ile eski düzen asla aynı olmaz.	Kesinlikle dili öğrenmek çok zor oldu.
Katılımcı 21	Alışalı çok oldu.	Burada kadın olarak yaşamak Suriye'ye göre daha iyi. Daha çok görünüyorsun.	Elbette değiştim. Ve bu değişimden memnunum.	Dönmek isterim tabi. Orası benim vatanım. Ama bu halimle.	Ekonomik olarak çok zorlandım. Sonra barınma. Kimse bize ev vermiyordu.
Katılımcı 22	Alıştım.	Suriye daha zordu.	Değişiyorum , değişmeyi sevdim.	Dönmeyi istemiyorum . Burada yeni bir hayat kurdum.	Dil, dil, dil.
Katılımcı 23	Alışmaya çalışıyorum.	Bazen Suriye'yi özleyorum. Orda yaşam daha zor olsa bile. Burası da bazen çok zor olabiliyor.	Herkes gibi bende değişiyorum.	Kararsızım. Savaş varken dönmem.	Ekonomik olarak çok zorlandım. Hele yalnız anne iseniz çok daha zor oluyor.
Katılımcı 24	Alıştık tabi.	Suriye'deyken çok zor bir hayat yaşadım. Orada yok gibiydim. Evde bir eşya benden değerliydi. Burda haklarımı	Değişiyorum ve değişmeye de devam edeceğim. Çok öğreneceğim .	Buraya alıştım. Eski hayatıma geri dönmem.	Ekonomi ve dil. Benim için bu ikisi zor.

		bildim			
Katılımcı 25	Alıştım.	Suriye’de kadın olmak daha zordu.	Değiştim. Güçlendim. Okudum.	Belki bir gün. Her şey iyi olursa.	Çevreye uyum sağlayamama korkusunu çok yaşadım.
Katılımcı 26	Alıştım daha da alışıyorum.	İki ülkede de kadın olmanın zorluklarını gördüm. Ama bana sorar iseniz Suriye’de kadın olmak gerçekten zor. Bunu Türkiye yaşarken daha iyi anlıyorsun.	Hepimiz değiştik. Değişmek ve uyum sağlamak zorundayız. Burada kadınlar daha da güçlendi diyebilirim.	Belki ilk zamanlar olabilirdi. Savaş biter mi belli değil. Yıllar bize ne gösterir bilinmez.	Dil bariyeri zordu. yaşam şartları yordu. Barınma konusunda çok çektik.
Katılımcı 27	Alıştım. Burada mutluyum.	Elbette Suriye çok daha zor. Orada kadının ne adı vardı ne hakkı. Burada kadınlar ses çıkarıyor.	Değiştim. Daha da değişiyorum. Öğreniyorum. Susmuyorum artık.	O yaşama dönmek istemiyorum . Ülkemi özlüyorum sadece.	Dil bariyeri beni çok zorladı.
Katılımcı 28	Ben burada büyüdüm. Suriye’yi hatırlamıyorum.	Annemin anlattıkları kadarı ile Suriye zor bir ülkeymiş.	Ben buradaki herkes gibiyim aslında.	Ben burayı seviyorum. Ama ülkemi de merak ediyorum.	Dil problemim olmadı. Geldiğimde küçüktüm diye buradaki çocuklar ile büyüdüm. Ama ara sıra ayrımcı sözlere maruz kalmak zor oluyor.
Katılımcı 29	Çocukken geldiğim için alışmam hızlı oldu.	Suriye’de daha zordur. Çocukken bile baskıyı hissedebilirsiniz.	Buraya göre şekillendik.	Suriye’yi merak ediyorum.	Ayrımcılık ve dışlanma. Akran zorbalığı.
Katılımcı	Çocukken	Türkiye daha	Çocukken	Suriye’yi	En zoru

30	geldim. Alıştım.	rahat ve özgür bir ülke.	geldiğim için bazı değişimler oldu yine de.	gezip görmek isterim. Ama eski Suriye'yi.	benim için ayrımcılık ve dışlanma oldu. Bu bende büyüdükçe travma etkisi yarattı.
----	---------------------	-----------------------------	--	---	--

Kadın olmanın zorluklarını her ülkede hemen hemen her gün görmekteyiz. Bu zorluk ataerkil yapının hâkim olduğu Ortadoğu toplumlarında daha çok hissedilebilmektedir. Ataerkil yapının hâkim olduğu toplumlarda erkekler kadınlar üzerinde bir hâkimiyetinin olduğunu hak görür ve bu durum genellikle özel ve kamusal alanın her anında kadınların ikincil olarak kalmasına neden olur. Bunun sonucunda ise bu toplumlarda güç erkeğin elinde kalmaktadır. Özellikle aile için otorite tamamen “baba” figüründe kalmakta ve “anne” figürü devre dışı kalmaktadır. Bu sebepten ötürü kadınlar en doğal haklarından ve fırsatlara erişiminden mahrum bırakılmaktadır(Sultana & Altay, 2019, s. 420). Kadınların ikincil plana atıldığı özellikle Ortadoğu’da ataerkil yapının daha çok hissedildiği ülkelerde görmek çok alışlageldik bir durum olmaktadır. Bu durumu yaşayan kadınların olduğu ülkelerden bir tanesi de Suriye’dir. Savaş öncesine kadar Suriye’de kadın olmak oldukça zor ve ikincilliğin hissedildiği bir ortamdı. Suriye’de kadının adı neredeyse hiç yoktu. Toplum yasalarından biri olan “Kişisel Statü Yasası” kadının hak ve özgürlüklerine ulaşamadığını gözler önüne sermektedir. Her ne kadar Suriye Hükümeti kadınlara yönelik yasaları kabul etmiş görünse de bu durum pratikte uygulanmamaktadır. Kadınları ikincil planda tutmaya devam eden toplum kadınlar üzerinde egemenliklerini sürdürmeye devam etmekteydi.

Kadınların yaşadıkları bu hayat 2011 Suriye İç Savaşı çıkana kadar devam etmiştir. Sava ile birlikte tüm hukuk düzeni kaybolmuş ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet eylemlerinin artmasına sebebiyet vermiştir. Savaş tüm yaşamları alt üst ederek ülke insanlarının bambaşka hayatlar yaşamasına sebebiyet vermiştir. Özellikle Suriye’deki kadınların çıkan savaş sonucunda tüm hayatları değişmiştir. Göç ile gelen değişim bütün yaşam pratiklerini baştan değiştirmiştir.

Kıtalar ayrı olsa da, mesafeler çok olsa da her bir birey bambaşka hayatlar sürdürmektedir. Bazen bu hayatlara hiç tanık olmaz iken bazen de bir olay karşısında bu hayatlar gözler önüne serilebilmektedir. İçinde yaşadığımız yaşam denilen olgu getirdiği olaylar ile insanlığa bambaşka pencereler açabilir ya da bambaşka hayatlar sunabilir.

Bu çalışma da daha önce bambaşka hayatlar yaşayan ve savaş ile birlikte tüm yaşamlarını geride bırakarak bir bilinmezliğe doğru yelken açmış Suriyeli güçlü kadınlar ile görüşülmüş ve görüşmeler sonucunda kadınların zorluklar karşısında güçlendikleri ve değiştikleri ortaya çıkmıştır. Çalışmanın tamamı bu kısımda tabloya dökülmeye çalışılmış ve kadınların cevaplarına göre şekillenmiştir.

Tez çalışması kapsamında 30 kadın ile yapılan görüşmelerden edinilen genel bilgiler dört soru başlığı altında tabloya dökülmüştür. Kadınlar uzun süredir Türkiye’de yaşadıkları için ilk geldikleri zamanlara oranla daha alışmış ev sahibi ülkeye ve ev sahibi topluma daha çok uyum sağlamış oldukları görülmektedir. Ayrıca hükümetin ve çeşitli sivil toplum kuruluşlarının gerçekleştirmiş oldukları sosyal uyum çalışmaları ve entegrasyon politikaları ile de uyum süreci hızlanmıştır. Bu sosyal uyum çalışmaları arasında iki ülke kadınlarının katıldıkları mesleki eğitimler, etkinlikler, dil kursları oldukça yararlı ve başarılı olduğu görülmektedir. Tabii her kadın alıştığı söylenirse de kadınların büyük çoğunluğunun ülke hayatına adapte olduğu gözlemlenmiştir. Kadınlar ilk geldikleri zamana oranla daha az korkmaya ve insanlar ile iletişim becerilerini geliştirmeyi başarabilmişlerdir. Çalışmaya katılan kadınlardan iki ülkede de yaşama deneyimini tattıkları için özel ve kamusal alan karşılaştırmaları istenmiş. Bu doğrultuda Suriye’de mi kadın olmak daha zor yoksa Türkiye’de mi sorusu sorulduğunda ise kadınların hemen hemen hepsi Suriye’de yaşadıkları deneyimlere dayanarak Suriye’de kadın olmanın zorluklarının daha fazla olduğunu belirtmişlerdir. Suriye toplumunun getirdiği erkek egemen toplumun kadınlar üzerindeki yapılanması çok daha zor olduğu gözlemlenmektedir. Suriye’de kadınlar eşlerinin ve ailelerinin baskısına maruz kalmakta ve çoğu haklarına ulaşamamaktadırlar. Çoğu kadının haklarını bilmediği gözlemlenirken bazı kadınların ise haklarını bildikleri halde talep edemedikleri gözlemlenmiştir. Bu nedenle çalışmaya katılan kadınlar Türkiye’ye geldikten sonra çok değiştiklerini beyan etmişlerdir. Türkiye’ye gelen kadınlar bir süre geçtikten ve uyum sürecini atlattıktan sonra zamanla Suriye’deki yaşam pratiklerini yavaş yavaş terk etmeye ve yeni pratikler kazanmaya başlamışlardır. Kadınların da anlattıklarına istinaden kadınlar önce kendi çevrelerini öğrenmeye ve keşfetmeye başlamışlardı. Özellikle eşlerinin uzun saatlerde işlerde çalışmasından dolayı geri kalan tüm işler kadınlara kalmıştır. Daha önce Suriye’de hiçbir işi yapmadığını belirten kadınlar Türkiye’de bu işleri yaptıkları gözlemlenmiştir. Bu nedenle kadınlar keşfetmeye ve özgürleşmeye başlamışlardır. Öncelik olarak ev sahibi ülkenin dilini öğrenmek ile işe başlayan kadınlar yavaş yavaş kendilerini geliştirmeye, bilgilendikçe öğrenmeye başlamışlardır. Zamanla farklı kurumlara ulaşmaya ve aldıkları eğitimler doğrultusunda kendi haklarının farkına varmaya başlamışlardır.

Kadınlara sorulan sorulardan bir tanesinde bireysel olarak gelişip gelişmedikleri üzerine olmuştur. Alınan geri dönütler ışığında zaten göçün getirdiği zorunlu bir değişim olduğunu dile getirmişlerdir. Daha genç katılımcılar değişime daha açık olurken yaşı ilerleyen katılımcıların daha geç değiştikleri, değişmeye devam ettikleri, yeni hayata hala alışmaya çalıştıkları gözlemlenmiştir. Genç katılımcılardan bazıları küçük yaşta Türkiye'ye geldikleri için alışma süreci yaşamadıkları gözlemlenmiştir. Buna ek olarak daha önce Suriye'de yaşarken büyütüldükleri ve öğrendikleri yaşam standartlarının burada ile aynı olmadığını görmeye başlamışlardır. Suriye'de böyle büyüdükleri için bu yaşam pratiklerinin normal olduğunu düşünmektedirler. Ama Türkiye'de zamanla bu kalıpları yıkmayı başarmış ve kendi haklarını aramaya başlamışlardır. Kadınlar ile birlikte hem çocukları hem de eşleri de değişmiştir. Evde çalışan birey erkek olmalı, evin reisi erkektir algısı zamanla yıkılmaya başladığı gözlemlenmiştir. Çünkü Türkiye'de tek gelir eve yetmemekte ve kadınlar da çalışmaya başlamaktadırlar. Böylece kadınlar ekonomik olarak da güçlenmeye başlamışlardır. İlk geldiklerinde bir sürü zorluk ile karşılaşan kadınlara yaşadıkları en büyük zorluğun ne olduğu sorulduğunda ise ekonomik sıkıntılar ve dil problemi ne başla gelen zorluklar arasında sayılmıştır. Bu zorluklar aşıldıkça aslında entegrasyon sürecinin daha olumlu olduğu gözlemlenmiştir. Türkiye'ye alışan kadınlara geri dönme istekleri sorulduğunda ise ilk zamanlar geri dönmek için umutlarının olduğunu ama savaşın uzun yıllar sürmesi ve burada bir yaşam idame ettirmeleri, yaşadıkları değişim süreci de geri dönmeyi engellediği görülmüştür. Geri dönmek isteyen kadınlar ise şu anki değişimleri ile dönebileceklerini eski yaşamları gibi olacak ise dönmek istemediklerini belirtmişlerdir.

Kadınlar ile yapılan görüşmeler sonucunda da gözlemlendiği gibi Suriye'den Türkiye'ye kadın olma arasındaki farklar oldukça görünür haldedir. Ülkelerini, benliklerini, kimliklerini bırakıp bilmedikleri topraklara gelen kadınlar alıştıkları her şeyi de geride bırakarak bambaşka bir kimlik inşasına girmişlerdir. Kadınlar öğrendikçe, gördükçe Suriye'de kadına atfedilen toplumsal cinsiyet rolleri de değişmiştir. Artık evde oturan, hiç dışarı çıkmayan, sadece ev ve çocuklar ile ilgilenen kadın; ev çocuk aile üçgenini kırmış ve kendisine yeni alanlar yararmıştır. Bu durum da çoğu aileler arasında sıkıntılar ortaya çıkarsa da kadınlar artık susmamakta ve haklarını aramaktadırlar.

Yapılan görüşmeler sonucu kadınların Suriye'de var olan ataerkil toplum yapısının baskısından uzaklaşarak toplumsal cinsiyet eşitliğinin görece daha iyi olduğu bir toplumda yaşamaya başladıkça daha cinsiyet eşitliğine dayanan bir rol izledikleri gözlemlenmiştir. Öte yandan gelinen ülke olan Türkiye'de kadın hakları, aile planlaması, hijyen, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, iletişim becerileri gibi konularda aldıkları eğitimler ile hayat

kalitelerini arttırmaya, hizmet sağlayıcılar hakkında bilgi sahibi olmaya, ev içi ve ev dışı iletişimlerinin de arttırdıkları gözlemlenmiştir. Bunu takiben özellikle kadın hakları konusunda aldıkları eğitimler ev içi şiddet konusunda da kendilerini daha güvende hissettikleri gözlemlenmiş, katıldıkları seminerlerde ise yalnız olmadıklarını hissetmek, kadın arkadaşlar edinmek güçlenmelerini de sağlamıştır. Ev sahibi ülkede ekonomik koşullar nedeni ile kadınların da çalışma hayatına atılmaları ve kendi paralarını kazanmaları kendilerini psikolojik olarak da iyi hissetmelerine, kadınların kendi seslerini öğrenmelerine ve birey olarak var olmanın gücünü hissetmelerine neden olmuştur. Edindikleri yeni sosyal bağlar, yeni ilişkiler sayesinde kadın dayanışmasının da farkına varmışlardır.

Yapılan tüm bu görüşmeler sonucunda kadınların zor olsa da Suriye'deki hayatlarına kıyasla gerçekten değiştikleri, yeni yaşama uyum sağladıkları ve kendilerini geliştirdikleri gözlemlenmiştir.

YEDİNCİ BÖLÜM

SONUÇ

Zaman ve zaman içerisinde yaşanan olaylar insan hayatını alt üst ettiği gibi bazen de yaşanan kötü olaylar beraberinde güzel değişimler ve dönüşümler de getirmektedir. Yaşanılan zorlu süreçler insanların daha da güçlenmelerine sebebiyet vermektedir. Bu yaşanan değişimlerin nedenlerinden biri de göç hareketleri olmuştur. Göç hareketleri savaş, doğal afet gibi zorunlu nedenlerden de oluşacağı gibi bireyler tamamen kendi istekleri doğrultusunda gönüllü olarak da göç etmektedirler.

Göç denilen hareketlilik hemen hemen her bireyin hayatının bir döneminde yaşamış olduğu bir süreçtir. Bilimsel olarak ise yakın zamanda ele alınan bu olgu aslından insanlık tarihi kadar eski bir süreci kapsamaktadır. Yakın zamanda bilimsel konulara çalışmaya başlanınca bu olgu için çeşitli teorileri geliştirilmiş ve üzerine çeşitli çalışmalar ortaya konmaya başlanmıştır. Nitekim göç olgusu dinamik bir yapıya sahip olmasından kaynaklı olarak da her dönemde değişiklikleri ve farklılıkları içinde barındırmaktadır. Her bir birey açısından göçün getirileri farklı şekillenmektedir. Göç her daim değişimi de beraberinde getirmektedir. İnsanlar göç ettikleri ülkelerde yaşayabilmek için uyum sağlamak zorundadırlar. Her bir birey üzerinde göç hareketliliği farklı şekillerde etkisini göstermektedir. Göç olgusu cinsiyet olarak da kadın ve erkekler üzerinden farklı etkiler bırakmaktadır.

Bu çalışma da 2011 yılında meydana gelen Suriye İç Savaşı ve sonrasında Türkiye sınırlarına doğru kitlesel bir şekilde göç etmek zorunda kalan Suriyeli kadın sığınmacıların yaşadıkları deneyimler, savaş öncesi ve sonrası var olan sosyal hayatları, göç ile gelen değişimler ve dönüşümler toplumsal cinsiyet bağlamında ele alınmıştır. Göç sürecinde yaşanan bu değişim ve dönüşümler tezin ana amacı kapsamında kadınların toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde ele alınarak açıklanmaya çalışılmıştır.

Suriye İç Savaşı sonucu ülkesini terk ederek Adana iline yerleşmiş olan Suriyeli kadın sığınmacılar ile yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ve yaşam öyküsü tekniği kullanılmıştır. Görüşmeler 2021 yılının mart ve nisan aylarında gerçekleştirilmiş olup Covid-19 önlemleri de dikkate alınarak açık alanda ya da kısmi olarak telefon üzerinden gerçekleştirilmiştir. Telefon üzerinde yapılan görüşmelerde sözlü onam alınmış yüz yüze gerçekleştirilen görüşmelerde ise yazılı onamlar alınmıştır. Çalışmaya katılan katılımcıların mahremiyet gizliliğine önem verilerek tüm görüşmeler çalışmada anonim şekilde yer verilmiştir. Çalışmada gerçekleştirilen görüşmeler ve elde edilen veriler çalışmanın yapıldığı zaman diliminde ve mekânda yaşayan kadınların deneyimlerine dayalı olduğu unutulmamalıdır. Farklı bir zaman diliminde ve farklı bir mekânda yapılan çalışma daha farklı sonuçlar doğurabilecektir. Göç

olgusunun ve yarattığı etkilerin her daim dinamik bir yapıdadır. Çalışmanın ilk aşaması literatür kısmı olmakla birlikte ikinci ve üçüncü kısımları saha çalışması ile birlikte şekillenmiştir. Alınan verile ışığında;

Çalışmaya katılan katılımcıların hepsi Suriye İç Savaşı sonrası zorunlu olarak göç ederek Adana iline gelmiş ve yerleşik hayat kurmuş kadınlardır. Kadınlar zorunlu olarak göçe katılmalarının sebebi olarak savaş ortamının getirdiği güvensizlik, her gün yaşadıkları ölüm korkusu, ailecileri ve çocukları için yaşama ortamının olmaması ve temel haklara erişememe durumlarından kaynaklandığını belirtmişlerdir. Kadınlara yöneltilen göç etme kararı sorusuna karşılık daha çok ailenin reis olarak tabir edilen erkek bireylerinin bu kararı verdiği kendilerinin daha çok izleyici statüsünde pasif bir rol sergiledikleri görülmektedir. Kadınlar sadece göç etmeleri gerektiğini bildiklerini ama ne zaman, nasıl, nereye, hangi şekilde göç edeceklerini erkeklerin karar verici organ olduklarını söylemişlerdir. Yaşı daha küçük olan kadınlar bile göçe karar kararını verirken hayal meyal hatırladıklarını lakin bu kararı babasının ve abilerinin konuşarak aldıklarını beyan etmişlerdir. Kadınların anlatımları ışığında Suriye'deki hayatlarının savaş ile birlikte resmen ikiye dönüldüğünü göç ile birlikte ise göç edilen yerdeki hayatlarının da bambaşka bir ilerlediği gözlemlenmiştir. Savaş öncesi çok sıradan bir hayat yaşadıklarını ev-aile-çocuk üçgeninde günlerinin hepsini idame ettirdiklerini beyan eden kadınlar savaşın başlaması ile birlikte tüm hayat düzenlerinin yok olduğunu belirtmişlerdir. Suriye göçü öncesi kadınlar ev dışındaki hiçbir iş ile ilgilenmediklerini, en fazla dışarı çıkmak için annesine ya da kaynanasına gittiklerini, sosyalleşmek adına sadece mahalle kadınları ile bir araya geldiklerini beyan etmişlerdir. Bunlar dışında kadınlar eşlerinin her dediğini kabullenme eğilimi bulunmaktadır.

Göç sonrası ise kadınlar ev sahibi ülkede sadece ev ve eşyalarını bırakmadıklarını tamamen kendi kimliklerini de bırakarak yeniden bir hayat şekillendirdiklerini de kabul etmektedirler. Bir kadın olarak bile iki ülke arasındaki fark oldukça fazla olduğu gözlemlenmiştir. Tablo 5'te kadınlara sorulan "Suriye'de mi kadın olmak daha zor yoksa Türkiye'de mi?" sorusuna karşılık olarak Suriye'de kadın olmanın getirdiği zorlukların daha çok olduğunu söylemişlerdir. Türkiye'de ise Suriye'ye oranla daha özgür ve kolay olduğunu söylemişlerdir. Elbette Türkiye'de de kadın olmanın zorlukları var olduğunu dile getiren kadınlar yine de Suriye'ye oranla legal ortamdan dolayı daha rahat olduklarını dile getirmişlerdir. Suriye'de de aslında legal alanda kadınlara yönelik haklar bulunurken bu haklar sadece kağıt üzerinde kalmış pratikte kabul görmemiştir. Kabul görülenler ise çoğunlukla geri plana atılmaya çalışılmıştır. Bu nedenle Türkiye'de kadınlar kendi seslerini ilk defa duyduklarını ve yalnız olmadıklarını dile getirmişlerdir.

Zorunlu göç sonrası kadınlar ilk zamanlarda oldukça zorlandıklarını, ev sahibi ülkede kendilerini misafir olarak sayıp daha çok ev sahibini rahatsız etmeme yönünde hal ve hareketler sergiledikleri, Türkiye halkından gelecek tutumlara yönelik hareket ettiklerini ve sosyal olarak izolasyon dönemi geçirdikleri ve entegrasyon döneminin sancılı geçtiği gözlemlenmiştir. İlk zamanlarda bu sancılı dönem içerisinde sosyal olarak dışlanmış, ayrımcılığa maruz kalmış, dil bariyerinden dolayı kimse ile anlaşmamış ve kendilerini çok yalnız hissetmişlerdir. Türkiye'ye gelen kadınlar kendilerini o kadar yalnız hissetmişler ki kendi ülkelerinden insanlar ile iletişim kurmaya çekindiklerini beyan etmişlerdir. İlerleyen zamanlarda bu yalnızlık kalıbını kırmaya başlayan kadınların ekonomik, sosyal ve siyasi olarak bilinç düzeylerinin arttığı ve daha fazla duyarlılaştıkları da gözlemlenmektedir. Bu yalnızlıklarını ilk olarak sosyal medyayı aktif bir şekilde kullanmaya başlamaları ile kırmaya başladıkları gözlemlenmiştir. Kadınlar Suriye'ye oranla sosyal medyayı daha fazla kullanarak hem internet erişimlerinde daha özgür olmaya başlamış hem de çeşitli yerlerdeki memleketinden olan insanlar ile iletişim kurmaya başlamışlardır.

Savaşın uzaması ve Türkiye'de kalış sürelerinin uzaması ile birlikte kadınlar Suriye'deki hayatlarındaki kendilerine ait olan toprak, ev, vatan haklarını kaybettiklerini ve Suriye'ye karşı aitlik hislerinin de azaldığı ve Türkiye'ye karşı olan bağlılıklarının da arttığı gözlemlenmiştir. Çoğu kadın savaşın bitmesi ile birlikte Suriye'ye geri dönmeme konusunda oldukça kararlı duruşlar sergilemektedirler. Kadınların Türkiye'de kalma süreleri uzadıkça ve geri dönmeleri yönündeki eğilimler azaldıkça Türk toplumsal değerleri benimsemeye başladıkları ve entegrasyon süreçlerini daha da hızlandıkça için faaliyetlerde buldukları gözlemlenmiştir. Kadınlar bir gün dönmek zorunda kalırlarsa bile şu anki halleri ile dönmek istediklerini, burada öğrendiklerini de beraberlerinde götürmek istediklerini, daha önceki hayatlarının kalıplarını ve baskılarını artık kabul edemeyeceklerini beyan etmişlerdir. Çalışmaya katılan katılımcıların 18'i dönmek istemediğini, 7'si kararsız olduklarını 5'i ise dönmek istediklerini beyan etmiştir. Görüldüğü gibi katılımcıların büyük bir bölümü geri dönmeyi istememektedir. Geri dönmek isteyen kadınların ise yaşlarının daha büyük olduğu gözlemlenmiştir. Yaşları daha büyük olan kadınlar daha genç kadınlara nazaran değişimi daha yavaş yaşadıkları gözlemlenmiştir. Kadınlar kültürel değerlerin sadık birer taşıyıcısı olmalarından kaynaklı olarak Suriyeli sığınmacı erkeklere oranlara daha çabuk uyum sağladıkları ve adapte oldukları gözlemlenmektedir.

İlk geldikleri zamanlar kadınlar birçok konuda zorluk yaşadıklarını, bu zorlukları aşmak ve ortadan kaldırmak için çok fazla çaba sarf ettiklerini beyan etmişlerdir. İlk olarak ekonomik zorluklar, iş bulamama, bulunan işte emek sömürsü ile karşılaşma, dil bariyerinin

olması, barınma, sosyal dışlanma, ayrımcılık gibi birçok zorluk ile savaşmak zorunda oldukları ve bu zorluklardan güçlendikleri bu zorlukların iteklemesi sonucu öğrendikleri gözlemlenmiştir. Grafik 2’de de görülebileceği gibi kadınların hepsi ekonomik olarak çok zorlandıklarını öte yandan 28’i sosyal dışlanma konusunda, 26’sı dil bariyeri konusunda, 25’i ayrımcılık noktasında, 24’ü çevreye uyum konusunda ve 17’si barınma konusunda da zorluk yaşadıklarını beyan etmişlerdir. En az zorluğu ilişkiler ağı sayesinde akrabalarının yanında kaldıkları için yaşamışlardır. Dil bariyerinden dolayı kadınların hiçbir şey yapmaması onları Türkçe dilini öğrenmeye itmiştir. Ekonomik zorluklar yaşanması kadınların da kamusal alana giriş yapmasına katkı sağlamıştır. Ev sahibi toplum ile aralarındaki dışlanmanın bitmesi için yavaş yavaş iletişim kurma yolları ve kendilerini anlatma yollarına geçmişlerdir. Çalışmaya katılan bazı kadınların “küllerimizden yeniden doğduk”, “yaşanılan zorluklar öğrenmemizi sağladı” , “hiç konuşmadığım Türkiyeli komşularım ile artık çok yakınız” , “en yakın arkadaşım Türkiyeli” gibi sözler ile karşılaşmıştır.

Her toplum toplumsal cinsiyet rolleri bakımından birbirinden çok farklıdır. Bu toplumlar arasında var olan sınırlar, uzaklık, kapalılık bu farklılıkları yaratmış ve toplumların birbirlerinden etkilenmelerini engellemiştir. Fakat göç ile birlikte bu uzaklık algısı kırılmış ve toplumlar arası etkileşim de kaçınılmaz olmuştur. Bu etkileşimlerden ve değişimlerden bir tanesi de toplumsal cinsiyet rolleridir. Göç olgusu ile birlikte toplumsal cinsiyet rollerinde var olan değişiklik çok hızlı gerçekleşebilmektedir. Toplumsal cinsiyet rollerinin oluşması için çok uzun yıllar sürmektedir. Lakin bu rollerin değişimi göç ile birlikte daha hızlı gerçekleşmektedir.

Suriye göçü sonrası yaşam deneyimlerine bakıldığında Suriyeli kadınların kamusal ve özel alanlarda toplumsal cinsiyet rollerinde ciddi değişimler yaşadıklarında gözlemlenmektedir. Kadınlar sosyal haklarını öğrendikçe göçün getirmiş olduğu zorluklar ile daha kolay başa çıktıkları ve kapasitelerini geliştirdikleri gözlemlenmiştir. Kadınlar, Türkiyeli kadınların var olan haklarını öğrendikçe kendi haklarının da farkına varmaya ve toplumda daha çok yer edinmeye başlamışlardır. Zamanla kadınlar toplumda daha çok görünür hale gelmeye başlamış ve konuşmaya, haksızlık karşısında, şiddet karşısında susmamaya başladıkları gözlemlenmiştir. Bu değişim ilk zamanlarda aile içi şiddeti arttırmış, kadınların eşleri evde kendi hakimiyetlerinin kalmadığı için daha agresif tavırlar sergilemelerine neden olmuştur. Zamanla erkeklerde değişimi kabullenmek zorunda kalmışlar ve bu değişim süreci daha kabul edilir düzeylerde gerçekleşmeye başlamıştır. Kadınlar eşlerine karşı haklarını öğrendikleri zaman evde daha eşit yaşamaya başladıklarını beyan etmişlerdir. Örneğin Suriye’de iken evde çalışan tek bireyin erkek olması, ekmek kazanan, para kazanan kişinin erkek olması gerektiği

bilinci kaybolmaya başladığı ve kadınların da çalışmaya başladıkları gözlemlenmiştir. Aynı şekilde evin reisinin erkek olma kavramı yavaş yavaş kaybolmaya başladığı, evde kadının da söz hakkı olduğu gözlemlenmiştir. Hem özel alanda hem de kamusal alanda kadının adı daha çok geçmeye başlamıştır. Daha önce kadına yüklenen tüm değerlerin yavaş yavaş ortadan kalktığı ve kadın erkek eşitliğinin daha görünür hale geldiği gözlemlenmiştir. Suriye’de eğitim hayatlarını tamamlayamayan kadınlar zamanla Türkçeyi öğrendiklerinde Türkiye’de eğitimlerini tamamlamış ve iş sahibi olmaya başlamışlardır. Gittikleri kurslar ile sertifikalar alarak, eğitimler alarak kendilerini geliştirdikleri ve özgürleştikleri görülmektedir.

Her ne kadar bu değişim tam olması için önümüzde daha uzun yıllar olsa da yavaş yavaş değişimin varlığından söz edilebilmektedir. Kadınlar değiştikçe toplum değişmiş, çevreleri değişmiş, hayatları değişmiştir.

KAYNAKÇA

- A. Deniz, Ç., Ekinci, Y., & Hülür, A. B. (2016). Suriyeli Sığınmacıların Karşılaştığı Sosyal Dışlama Mekanizmaları. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi (SBArD)*, 14(27), 17-40. https://www.academia.edu/32191400/Suriyeli_s%C4%B1%C4%9F%C4%B1nmac%C4%B1lar%C4%B1n_Kar%C5%9F%C4%B1la%C5%9Ft%C4%B1%C4%9F%C4%B1_Sosyal_D%C4%B1%C5%9Flanma_Mekanizmalar%C4%B1_pdf. Erişim Tarihi: 20.02.2021
- Adaman, F., & Keyder, Ç. (2006). *Türkiye'de Büyük Kentlerin Gecekondu ve Çöküntü Mahallelerinde Yaşanan Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma*. Avrupa Komisyonu-Sosyal Dışlanma ile Mücadelede Mahalli Topluluk Eylem Programı. https://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/2006/study_turkey_tr.pdf. Erişim Tarihi: 20.02.201
- Adıgüzel, Y. (2016). *Göç Sosyolojisi* (1. Baskı b.). Ankara, Kızılay: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti. Erişim Tarihi: 02.12.2020
- Adıgüzel, Y. (2018). *Küreselleşme Çağında Göç*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi. http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/sosyoloji_lisans_ao/kuresellesme_caginda_goc.pdf. Erişim Tarihi: 27.11.2020
- Akıncı, B., Nergiz, A., & Gedik, E. (2015, Temmuz). Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 58-83. <http://www.gam.gov.tr/files/sayi2-2.pdf>. Erişim Tarihi: 13.03.2021
- Akkaş, İ. (2019). Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Kavramları Çerçevesinde Ortaya Çıkan Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı. *Ekev Akademi Dergisi*(ICOAEF Özel Sayısı), 97-118. http://www.ekevakademi.org/Makaleler/132721677_05%20Ibrahim%20AKKAS.pdf. Erişim Tarihi: 23.01.2021
- Akman, G. N. (2014). Nicel ve Nitel Araştırma Yöntemleri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Çay Meslek Yüksekokulu İşletme Yönetimi Programı*. Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Akyıldız, İ. E. (2016). Göç Teorilerinin Karşılaştırılmalı Analizi. *Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 35(2), 127-176. https://www.uludag.edu.tr/dosyalar/iibfdergi/genel-dokuman/2016_2/asl%2006.pdf. Erişim Tarihi: 02.12.2020

- Apak, H. (2014). Suriyeli Göçmenlerin uyumu ve Gelecek Beklentileri: Mardin Örneği. *Mardin Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*, 1-107. Mardin, Türkiye: Mardin Artuklu Üniversitesi. Erişim Tarihi: 14.03.2021.
- Ataklı Yavuz, R. (2016). Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Ekseninde Kadın İstihdamı ve Ekonomik Şiddet. *Journal of Life Economics*, 3(3), 77-100. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jlecon/issue/29423/315226>. Erişim Tarihi: 23.01.2021.
- Ayata, G., Eryılmaz Dilek, S., & Öder, B. E. (2010). *Kadın Hakları Uluslararası Hukuk ve Uygulama* (Cilt 1. Baskı). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. Erişim Tarihi: 13.02.2021.
- Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü. (2013, Nisan 11). *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu*. Türkiye Cumhuriyeti Resmi Gazete: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411-2.htm>. Erişim Tarihi: 07.12.2021.
- Bhasin, K. (2003). *Toplumsal Cinsiyet "Bize Yüklenen Roller*. (K. Ay, Çev.) İstanbul: Dayanışma Vakfı Yayınları. Erişim Tarihi: 18.04.2021.
- Biehl, K., & Danış, D. (2020). *Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Türkiye'de Göç Araştırmaları*. Sabancı Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Mükemmeliyet Merkezi (SU Gender), Göç Araştırmaları Derneği (GAR). Erişim Tarihi: 26.11.2021.
- Bingöl, O. (2014). Toplumsal Cinsiyet Olgusu ve Türkiye'de Kadınlık. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16(Özel Sayı 1), 108-114. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/107207>. Erişim tarihi: 21.01.2021.
- Birinci Gemi, N. (2016). Çalışma Hayatında Dezavantajlı Bir Grup: Göçmenler. *İş ve Hayat*, 2(4), 239 - 261. Şubat 17, 2021 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/299580>. Erişim Tarihi: 12.02.2021.
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Türkiye Temsilciliği. (tarih yok). *Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme*. Ankara. Aralık 6, 2020 tarihinde <http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf>. Erişim Tarihi: 06.12.2020.

- BM Enformasyon Merkezi UNIC. (2000). *Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Protokolü*. Ankara: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği. Aralık 6, 2020 tarihinde <http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1967-New-York-Protokolu-1.pdf>. Erişim Tarihi: 06.12.2020.
- Bozbeyoğlu, E. (2015). Mülteciler ve İnsan Hakları. *Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi - Moment Dergi*, 2(1), 60-80. Aralık 7, 2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/446911>. Erişim Tarihi: 07.12.2020.
- Bozkurt, K. (2018). Suriye İç Savaşı: Savaşın Yarattığı Mültecilik Akınının Türkiye ve Avrupa Birliği'ne Yansımaları. *Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi*, 1(1), 57-70. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/783998>. Erişim Tarihi: 20.04.2021.
- Bozok, M. (2011). *Soru ve Cevaplarla Erkeklik* (Cilt 1.Basım). (N. Bozok, Dü.) İstanbul: Sosyal Kalkınma ve Cinsiyet Eşitliği Politikaları Merkezi Derneği - Altan Yayınevi. Erişim Tarihi: 18.04.2021.
- Bulut, S. (2014). Yaşam Öyküsü Araştırması. *International Journal of Human Sciences*, 11(1),880-895.<https://www.j-humansciences.com/ojs/index.php/IJHS/article/view/2815>. Erişim Tarihi: 01.02.2021.
- Butgel Tunalı, S., Gözü, Ö., & Özen, G. (2016). Nitel ve Nicel Araştırma Yöntemlerinin Bir Arada Kullanılması "Karma Araştırma Yöntemi". *Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli Dergisi*, 24(2), 106-112. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1505567>.
- Buz, S. (2006). Kadın ve Göç İlişkisi: Sığınan ve Sığınmacı Kadınlar Örneği. 1-110. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Doktora Programı. <https://tezarsivi.com/kadin-ve-goc-iliskisi-siginan-ve-siginmaci-kadinlar-ornegi>. Erişim Tarihi: 09.03.2021.
- Çağlayan, S. (2006). Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)*(17), 67-91. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/217328>. Erişim Tarihi: 02.12.2020.
- Çakı, F. (2011). Arap Baharı: İslam Üzerine Söylemsel Dönüşümün Habercisi Mi? *Akademik İncelemeler Dergisi*, 6(2), 123 - 138. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/17777>. Erişim Tarihi: 14.02.2021.

- Cankurtaran, Ö., & Albayrak, H. (2019). *Suriye'den Türkiye'ye Kadın Olmak*. (B. Özvarış, & T. Erdost, Dü) Ankara: Merdiven Yayın. Erişim Tarihi: 13.02.2021.
- Canyurt, D. (2018). Kazananı Olmaya Savaş "Suriye İç Savaşı": Neden Bitmedi, Barış Nasıl Gelebilir? *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 14(4), 1103-1120. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1123768>. Erişim Tarihi: 14.02.2021.
- Çelebi, Ö., & Polat, A. (2018). "Yarının Kadınları" Suriyeli Kadınlara Özgün Bir Kendine Yardım Grup Çalışması. *Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimler Dergisi*, 4(3), 81-87. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/550145>. Erişim Tarihi: 20.01.2021.
- Çelik, H. Y. (2019, Kasım). Türkiye'de Kadın İstihdamı ve Toplumsal Cinsiyet Baskısı: Kırklareli Örneği. *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilimdalı Yüksek Lisans Tezi*. Kırklareli, Kırklareli, Türkiye: Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri. Erişim Tarihi: 23.01.2021.
- Çelik, H., & Halil, E. (2008). Söylem Analizi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 27(27), 99 - 117. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2114>. Erişim Tarihi: 02.02.2021.
- Çelik, M. Y. (2012). Boyutları ve Farklı Algılarıyla Küreselleşme. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(23), 57-74. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dpusbe/issue/4774/65748>. Erişim Tarihi: 26.11.2020.
- Cevad, A. (1313). *Memalik-i Osmaniyenin Tarih ve Coğrafya Lügatı*. İstanbul. Erişim Tarihi: 26.11.2020.
- Çokyaman, H. (2020). Göç ve Toplumsal Cinsiyet: Mersin İlindeki Suriyeli Kadın Sığınmacılar Üzerine Bir Araştırma. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*, 1-125. Adana: Çukurova Üniversitesi - YÖKTEZ. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> . Erişim Tarihi: 07.12.2020.
- Coştu, Y. (2005). Küreselleşme Üzerine Bazı Düşünceler. *Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4(7-8), 95-104. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/85892>. Erişim Tarihi: 26.11.2020.

- Crane, D., & Levrant, P. (2011-2015). *Looking through the Window Darkly A Snapshot Analysis of Rape in Syria*. Syracuse University College of Law. <https://syrianaccountabilityproject.syr.edu/wp-content/uploads/looking-through-the-window-darkly-a-snapshot-analysis-of-rape-in-syria-by-syrian-accountability-project.pdf>. Erişim Tarihi: 14.02.2021.
- Dağ, A. E. (2013). *Suriye, Bilad-i Şam'ın Hazin Öyküsü*. İstanbul: İHH İnsani Yardım Vakfı Araştırma ve Yayınlar Birimi.
- Dağaşan, E., & Selçuk, A. (2017). Göçün Sosyal Hayata Yansımaları: 93 Harbi Döneminde Oltu'dan Tokat'a Bir Göç Hikayesi. O. Köse, & O. Köse (Dü.) içinde, *Geçmişten Günümüze Göç II* (s. 737-744). Samsun: Canik Belediyesi Kültür Yayınları. <http://www.historystudies.net/source/g%C3%B6%C3%A7-2.pdf>. Erişim Tarihi: 21.01.2021.
- Davis, L. (2016). Isil, The Syrian Conflict, Sexual Violence, And The Way Forward: Syrian Women's Inclusion In The Peace Processes. *International Law And Politics*, 48:1157, 1157-1190. https://nyujilp.org/wp-content/uploads/2010/06/NYU_JILP_48_4_Davis.pdf. Erişim Tarihi: 14.02.2021.
- Dedeoğlu, S., & Ekiz Gökmen, Ç. (2020). Göç Teorileri, Göçmen Emeği ve Entegrasyon: Kadınların Yeri. K. Biehl, & D. Danış içinde, *Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Türkiye'de Göç Araştırmaları* (s. 1-164). Sabancı Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Mükemmeliyet Merkezi (SU Gender), Göç Araştırmaları Derneği (GAR). Erişim Tarihi: 26.11.2020.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2000). *Küreselleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/08_Kuresellesme.pdf. Erişim Tarihi: 26.11.2020.
- Dökmen, Z. Y. (2015). *Toplumsal Cinsiyet: Sosyal Psikolojik Açıklamalar*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Duby, G., & Perrot, M. (2005). *Kadınların Tarihi I Antik Tanrıçalardan Hristiyan Azizelere*. (P. Schmitt Pantel, Dü., & A. Fethi, Çev.) İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. Erişim Tarihi: 13.02.2021.

- Dulin, A. M. (2007). A Lesson on Social Role Theory: An Example of Human Behavior in the Social Environment Theory. *Advanced in Social Work*, 8(1), 104-112. <https://journals.iupui.edu/index.php/advancesinsocialwork/article/view/134/135>.
- Duruel, M. (2017). Suriyeli Sığınmacıların Türk Emek Piyasasına Etkileri Fırsatlar ve Tehditler. *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 207 - 222. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/792850>. Erişim Tarihi: 18.02.2021.
- Enloe, C. (2011, Haziran 27). *Gazatesu*. gazatesu.sabanciuniv.edu: <https://gazatesu.sabanciuniv.edu/sabanci-univ-toplumsal-cinsiyet-forumu-enloe-semineri>. Erişim Tarihi: 26.11.2020.
- Erbaş, H., & Türker, Ö. A. (2019). Göç Araştırmaları Alanında Kavramsal Sorunlar ve Etik/Politik Sorumluluk. *DTCF Dergisi*, 59(2), 883-911. <http://dctfdergisi.ankara.edu.tr/index.php/dctf/article/view/6193>. Erişim Tarihi: 06.12.2020.
- Erbay, H. (2019). Tarihsel Süreçte Dünyada ve Türk Toplumunda Kadın Algısı ve Haklarının Gelişimi Üzerine Bir Değerlendirme. *Ege Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 1-25. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/641816>. Erişim Tarihi: 13.02.2021.
- Ercan, L., Uğur, G., & Taştan Akdemir, N. (2019). Göç Sürecinde Göçmenlerin Karşılaştığı Sorunlar. *International Social Sciences Studies Journal*, 5(43), 4785-4792. http://www.sssjournal.com/Makaleler/219194720_15_5-43.ID1726_Ercan&G%c3%bcbergan_4785-4792.pdf. Erişim Tarihi: 15.02.2021.
- Ersoy, E. (2009). Cinsiyet Kültürü İçerisinde Kadın ve Erkek Kimliği (Malatya Örneği). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2), 209-230. <http://web.firat.edu.tr/sosyalbil/dergi/arsiv/cilt19/sayi2/209-230.pdf>.
- Ersoy, E. (2009). Cinsiyet Kültürü İçerisinde Kadın ve Erkek Kimliği (Malatya Örneği). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2), 209-230.
- Freedom House. (2010). *Women's Rights in the Middle East and North Africa: Syria*. https://freedomhouse.org/sites/default/files/inline_images/Syria.pdf. Erişim Tarihi: 13.02.2021.
- Giddens, A. (1999). *Elimizden Kaçıp Giden Dünya*. (O. Akınhay, Çev.) İstanbul: Alfa Yayınları. Erişim Tarihi: 26.11.2020.

- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2020). *Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyet Dağılımı*. www.goc.gov.tr. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>. Erişim Tarihi: 11.02.2020.
- Güldü, Ö. (2006). *Araştırma Yöntem ve Teknikleri*. acikders.ankara.edu.tr: https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/107027/mod_resource/content/1/KONU%209.pdf. Erişim Tarihi: 05.02.2021.
- Güldü, Ö., & Ersoy-Kart, M. (2009). Toplumsal Cinsiyet Roller ve Siyasal Tutumlar; Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 64(3), 97-116. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/35948>.
- Günay, E., Atılgan, D., & Serin, E. (2017). Dünyada ve Türkiye'de Göç Yönetimi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(2), 37-60. <http://iibfdergisi.ksu.edu.tr/tr/pub/issue/33603/372918>. Erişim Tarihi: 07.12.2020.
- Gürbüz, S., & Şahin, F. (2018). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Felsefe-Yöntem-Analiz*. Seçkin Yayıncılık. Erişim Tarihi: 01.02.2021.
- İlal, E. (2011). Magna Carta. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 34(1-4), 210-242. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/96147>. Erişim Tarihi: 13.02.2021.
- International Federation for Human Rights. (2012, Mart 8). Women and the Arab Spring: Taking their place?. <https://www.fidh.org/IMG/pdf/femmesarabangbasdef.pdf>. Erişim Tarihi: 13.02.2021
- International Organization for Migration (IOM). (2020). *Göç ve Göçmenler: Küresel Bakış*. International Organization for Migration (IOM). <https://publications.iom.int/es/system/files/pdf/wmr-2020-tu-ch-2.pdf>. Erişim Tarihi: 15.02.2021.
- International Organization for Migration. (2020). *World Migration Report*. Geneva: International Organization for Migration (IOM).
- Karataş, Z. (2015, Ocak). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.
- Kılıç, R. (2011). *Osmanlı Yönetiminde Irak ve Suriye, Tarihi Coğrafyası XIX Yüzyılda İdari Yapısı*. İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık.

- Kocak, Y., & Terzi, E. (2012). Türkiye'de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(3), 163-184. <https://www.kafkas.edu.tr/dosyalar/iibfdergi/file/03/7.pdf>. Erişim Tarihi: 07.12.2020.
- Küçükşen, K. (2017). Suriyeli Sığınmacı Kadınlarda Sosyal Dışlanma Algısı Üzerine Nitel Bir Çalışma. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(5), 2399-2413. <http://www.itobiad.com/tr/download/article-file/363001>. Erişim Tarihi: 20.02.2021.
- Kümbetoğlu, B. (2015). *Sosyoloji ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*. Ankara: Bağlam Yayınları. Erişim Tarihi: 10.02.2021.
- Lecaj, F. (2019). Küreselleşme Göç ve Kadın. *International Humanities and Social Science Review (IHSSR)*, 3(1), 49-58. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/708236>.
- Lecaj, F. (2019). Küreselleşme Göç ve Kadın. *Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi (UBSBİD)*, 3(1), 49-58. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/708236>.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook*. London: SAGE Publications. <https://vivauniversity.files.wordpress.com/2013/11/milesandhuberman1994.pdf>. Erişim Tarihi: 02.02.2021.
- Moroğlu, N. (2016). Uluslararası ve Ulusal Hukukta Kadının İnsan Hakları. *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 13(1), 285-317. <https://nazanmoroglu.com/wp-content/uploads/2018/11/Uluslararası-ve-Ulusal-Hukukta.-Yeditepe-%C3%9C.-Hukuk-makale..20.2.2018-Beykent-%C3%9C..pdf>. Erişim Tarihi: 13.02.2021.
- Nations, U. (1948). Universal Declaration of Human Rights. https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/eng.pdf. Erişim Tarihi: 11.02.2021.
- Özcan, E. D. (2016). Çağdaş Göç Teorileri Üzerine Bir Değerlendirme. *İş ve Hayat*, 2(4), 183 - 215. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/isvehayat/issue/29036/310477>. Erişim Tarihi: 02.12.2020.

- Özey, R. (2004). *Dünya Denkleminde Ortadoğu Coğrafyası, Ülkeler, İnsanlar, Sorunlar*. İstanbul: Bakanlar Medya.
- Özkoçak, Y., & Tavuz, A. (2014, Ocak). “Erkeğin ve Kadının Birbirlerini Ötekileştirmesi: “Bir Erkek Bir Kadın” Dizi Örneği. (Y. D. Yrd. Doç. Dr. Yusuf YURDİGÜL, Dü.) *Atatürk İletişim Dergisi*(6), 187-202. <https://dergipark.org.tr/tr/download/issue-full-file/2765>. Erişim Tarihi: 18.04.2021.
- Parlak Börü, Ş. (2017). Kadının Korunmasına İlişkin Uluslararası Sözleşmeler ve Türkiye'nin Konumu. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 0(2017), 43-63. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/641816>. Erişim Tarihi: 13.02.2021.
- Sapancalı, F. (2005). Avrupa Birliği'nde Sosyal Dışlanma Sorunu ve Mücadele Yöntemleri. *Çalışma ve Toplum Ekonomik ve Hukuk Dergisi*, 3(6), 51-106 . <https://www.calismatoplum.org/makale/avrupa-birliginde-sosyal-dislanma-sorunu-ve-mucadele-yontemleri>. Erişim Tarihi: 21.02.2021.
- Savcı, İ. (1999). Toplumsal Cinsiyet ve Teknoloji. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 54(01), 123-142. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/36296>.
- Sayın, Y., Usanmaz, A., & Aslangiri, F. (2016). Uluslararası Göç Olgusu ve Yol Açtığı Etkiler: Suriye Göçü Örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 18(31), 1-13.http://dergi.kmu.edu.tr/userfiles/files/2016Aral%C4%B1k/1-%20Y_%20Say%C4%B1n%20CA_%20Usanmaz%2C%20F_%20Aslangiri%20_%20Uluslararası%C4%B1%20G%C3%B6%C3%A7%20Olgusu-d%C3%BCzeltildi.pdf. Erişim Tarihi: 20.12.2020.
- Sayın, Y., Usanmaz, A., & Aslangiri, F. (2016, Aralık). Uluslararası Göç Olgusu ve Yol Açtığı Etkiler: Suriye Göçü Örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 31(18), 1-13.<http://earsiv.kmu.edu.tr/xmlui/handle/11492/1255>. Erişim Tarihi: 26.11.2021.
- Schmitt, D. P. (2003). Are men universally more dismissing than women? Gender differences in romantic attachment across 62 cultural regions. *Personal Relationships*(10), 307–331. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/1475-6811.00052>.
- Şeker. (2019). Suriyeli Mültecilerin Değişen Toplumsal. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 8(23), 227-245.

- Şeker, D., & Gülten, U. (2016, Mart). Göç Sürecinde Kadın. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 199-214. Erişim Tarihi: 21.01.2021.
- Şeker, O. (2019). Suriyeli Mültecilerin Değişen Toplumsal Cinsiyet Rollerini. *21. Yüzyılda Eğitim Ve Toplum Eğitim Bilimleri Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(23), 227 - 245. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/egitimvetoplum/issue/50275/649896>.
- Sen, K., Al-Faisal, W., & AlSaleh, Y. (2012, Kasım 23). Syria: Effects of Conflict and Sanctions on Public Health. *Journal of Public Health*, 35(2), 195 –199. https://watermark.silverchair.com/fds090.pdf?token=AQECAHi208BE49Ooan9kkhW_Ercy7Dm3ZL_9Cf3qfKAc485ysgAAAq0wggKpBgkqhkiG9w0BBwagggKaMIIClGI BADCCAo8GCSqGS1b3DQEHATAeBglghkgBZQMEAS4wEQQMXHkO5XUp9sFDGcTrAgEQgIICYFehG4kbHIDY7hGiRfzoaMUCQb8wOkkA6c5ffwnvEKmWXXAe. Erişim Tarihi: 14.02.2021.
- Steans, J. (2014). Küreselleşme ve Toplumsal Cinsiyet Temelli Eşitsizlik. D. Held, & A. McGrew içinde, *Küresel Dönüşümler: Büyük Küreselleşme Tartışması* (Cilt 2.Baskı, s. 540-549). Ankara: Phoenix Yayınları. Erişim Tarihi: 20.02.2021.
- Sultana, A., & Altay, S. (2019, Nisan). Ataerkillik ve Kadının İkincilliği: Kuramsal Bir Analiz. *e-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi/Journal of Oriental Scientific Research (JOSR)*, 11(1), 417-427. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/716405>. Erişim Tarihi: 12.04.2021.
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2016). *Suriyeliler ile Türkiye Cumhuriyeri Vatandaşları Arasında Evlilik İlişkileri Araştırması*. Ankara: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. https://ailevecalisma.gov.tr/Raporlar/ATHGM/Suriyeliler_ile_Turkiye_Cumhuriyeti_Vatandaslari_Arasindaki_Evlilik_Iliskileri_Arastirmasi.pdf. Erişim Tarihi: 12.02.2021.
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (2012). *Kadına Yönelik Şiddet İle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2012-2015*. Ankara: Elma Teknik BasımMatbaacılık. <https://www.ailevecalisma.gov.tr/uploads/ksgm/uploads/pages/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-ulusal-eylem-planı/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-ulusal-eylem-planı-2012-2015-icin-tiklayiniz.pdf>. Erişim Tarihi: 13.02.2021.

- T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2019). *Yabancıların Çalışma İzinleri İstatistikleri*. www.ailevecalisma.gov.tr.
<https://www.ailevecalisma.gov.tr/istatistikler/calisma-hayati-istatistikleri/resmi-istatistik-programi/yabancilarin-calisma-izinleri/>.
- T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). (2017). *Türkiye'deki Suriyelilerin Demografik Görünümü, Yaşam Koşulları ve Gelecek Beklentilerine Yönelik Saha Araştırması*. <https://www.afad.gov.tr/suriye-raporlari>. Erişim Tarihi: 20.02.2021.
- T.C. İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2014). *Geçici Koruma Yönetmeliği ve Getirdiği Yenilikler*. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Web Sitesi: https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/gk_yon_getirdigi_yenilikler.pdf. Erişim Tarihi: 07.12.2020.
- T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2021, Şubat 3). *T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü*. www.goc.gov.tr: <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>. Erişim Tarihi: 11.02.2021.
- Taşdelen, İ. E. (2011). Türkiye'de Mültecilerin Hukuki Durumları ve İzmir'e İlişkin Bir Araştırma. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Kamu Yönetimi Programı Yüksek Lisans Tezi*. YÖKTEZ.
- Taştan, A. (2020, Ocak). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Uluslararası Göç ve Kadın - Kırıkkale İli Örneği-. *Yüksek Lisans Tezi*, 1-236. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı. Erişim Tarihi: 05.12.2020.
- Tatlıoğlu, K. (2014). Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2012-2015'in Genel Bir Değerlendirilmesi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16(Özel Sayı 1), 115-122. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/107208>. Erişim Tarihi: 13.02.2021.
- Toksöz, G. (2006). *Uluslararası Emek Göçü*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 24(24), 543-559. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kuey/issue/10372/126941>

- Ülgül, M. (2017). Suriye İç Savaşı'na Feminist Bir Yaklaşım. *Alternatif Politika*, 9(3), 442-470. <http://alternatifpolitika.com/site/cilt/9/sayi/3/7-Murat-Ulgul-Suriye-ic-Savasina-Feminist-Yaklasim.pdf>. Erişim Tarihi: 14.02.2021.
- Uluslararası Göç Örgütü (IOM). (2018, 12 18). Uluslararası Göçmenler Günü. <https://turkey.iom.int/tr/news/uluslararasi-g%C3%B6%C3%A7menler-g%C3%BCn%C3%BC-2018>. Erişim Tarihi: 26.11.2020.
- Uluslararası Göç Örgütü. (2009). *Göç Terimleri Sözlüğü* (Cilt 31). (R. Perruchoud, & J. Redpath - Cross, Dü) Uluslararası Göç Örgütü. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2ndedition.pdf. Erişim Tarihi: 06.12.2020.
- UN Women Kadın Birimi, Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği. (2018). *Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Kadın ve Kız Çocukların İhtiyaç Analizi*. Ankara. http://sgdd.org.tr/wp-content/uploads/2018/08/The_Needs_Assessment_TR_WEB.pdf. Erişim Tarihi: 21.02.2021.
- United Nations Development Programme (UNDP). (2020). *Human Development Report 2020*. https://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/library/human_development/hdr-2020.html. Erişim Tarihi: 15.02.2021.
- United Nations Human Rights Office Of The High Commissioner (OHCHR). (2013, Mart 22). Women and the Arab Spring: an Ongoing Struggle for Equal Rights. <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/WomenandtheArabspringanongoingstruggleforequalrights.aspx>. Erişim Tarihi: 14.02.2021.
- Ünlütürk Ulutaş, Ç., & Kalfa, A. (2009). Göçün Kadınlaşması ve Göçmen Kadınların Örgütlenme Deneyimleri. *Fe Dergi: Feminist Eleştiri*, 1(2), 13-28. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/46/1117/13174.pdf>.
- Ünsal, A. (2019). Uluslararası Göç Kavramı ve Uluslararası Göçün Ülke Ekonomileri Üzerine Muhtemel Etkileri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, 19, 50-61. <http://sosyoteknik.selcuk.edu.tr/sustad/article/view/157/125>. Erişim Tarihi: 23.01.2021.

- Vatandaş, C. (2011). Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı. *Sosyoloji Konferansları*, 0(35), 29 - 56.
- Yeter, E. (2015). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadının Özneliği ve Din. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (ÇÜİFD)*, 15(2), 189-210. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cuilah/issue/27032/284635>. Erişim Tarihi: 23.04.2021.
- Yıldırımalp, S., İslamoğlu, E., & İyem, C. (2017). Suriyeli Sığınmacıların Toplumsal Kabul ve Uyum Sürecine İlişkin Bir Araştırma. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, Kış(2), 107-126. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/453989>. Erişim Tarihi: 21.02.2021.
- Yılmaz, A. (2014). Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri Ve Etkileri. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish*, 9(2), 1685-1704. https://turkishstudies.net/turkishstudies?mod=tammetin&makaleadi=&makaleurl=1475860303_95Y%C4%B1lmazAbdurrahman-sos-1685-1704.pdf&key=17279. Erişim Tarihi: 26.11.2020.

EKLER LİSTESİ

Ek 1: KATILIMCILARIN GENEL ÖZELLİKLERİ

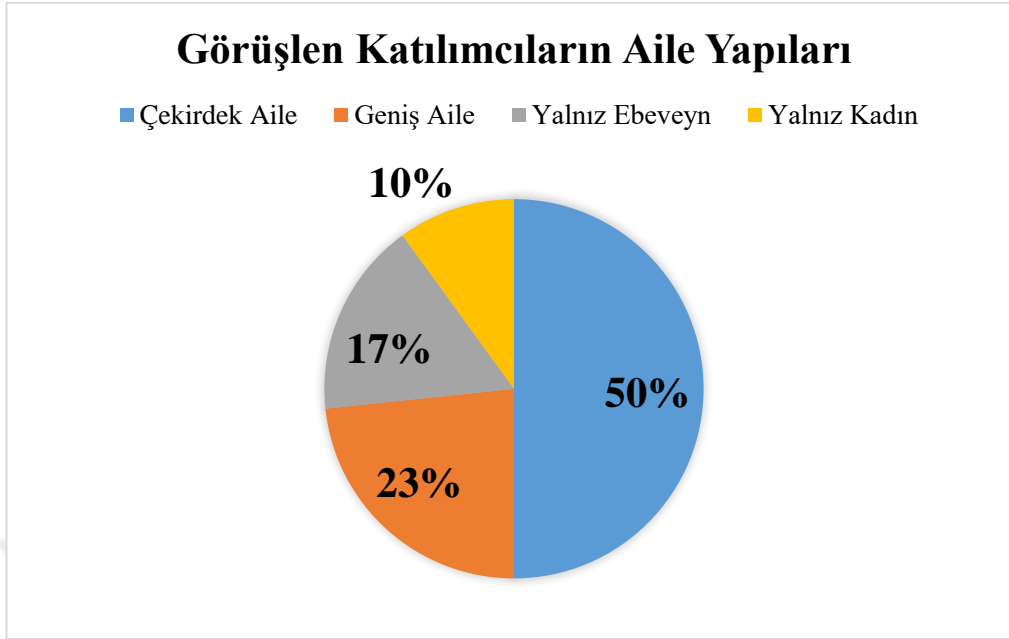
	Katılımcıların Cinsiyetleri	Katılımcıların Doğum Yılları	Medeni Durumu	Çalışma Durumu	Türkiye'ye Geliş Şekli	Haneye Giren Toplam Gelir (TL)	Eğitim Durumu
Katılımcı 1	Kadın	1992	Evli	İşsiz	İllegal	3000	Lise
Katılımcı 2	Kadın	1994	Bekâr	İşsiz	İllegal	2200	Üniversite
Katılımcı 3	Kadın	1978	Evli	İşsiz	İllegal	550	İlkokul
Katılımcı 4	Kadın	1994	Bekâr	İşsiz	İllegal	800	İlkokul
Katılımcı 5	Kadın	1996	Evli	İşsiz	İllegal	1500	İlkokul
Katılımcı 6	Kadın	1985	Evli	İşsiz	İllegal	2600	İlkokul
Katılımcı 7	Kadın	2001	Bekâr	İşsiz	İllegal	0	Üniversite
Katılımcı 8	Kadın	1985	Dul	İşsiz	Legal	360	Üniversite
Katılımcı 9	Kadın	1980	Dul	İşsiz	Legal	480	Ortaokul
Katılımcı 10	Kadın	1984	Evli	İşsiz	Legal	2600	İlkokul
Katılımcı 11	Kadın	2000	Bekâr	İşsiz	İllegal	2000	Lise
Katılımcı 12	Kadın	1987	Evli	İşsiz	İllegal	1500	Lise
Katılımcı	Kadın	1981	Boşanmış	İşsiz	Legal	240	Önlisan

13							
Katılımcı 14	Kadın	2000	Bekâr	Öğrenci	İllegal	5000	Lise
Katılımcı 15	Kadın	1979	Evli	İşsiz	İllegal	1100	İlkokul
Katılımcı 16	Kadın	1988	Bekâr	İşsiz	İllegal	800	Lise
Katılımcı 17	Kadın	1987	Evli	İşsiz	İllegal	2650	Lise
Katılımcı 18	Kadın	1985	Evli	İşsiz	İllegal	2600	Ortaokul
Katılımcı 19	Kadın	1983	Evli	Ev İşçiliği	Legal	3000	Ortaokul
Katılımcı 20	Kadın	1992	Evli	İşsiz	İllegal	2400	Üniversite
Katılımcı 21	Kadın	1977	Boşanmış	İşsiz	İllegal	0	ilkokul
Katılımcı 22	Kadın	1986	Evli	İşsiz	İllegal	1400	Ortaokul
Katılımcı 23	Kadın	2000	Boşanmış	İşsiz	İllegal	3360	Lise
Katılımcı 24	Kadın	1984	Evli	İşsiz	İllegal	0	Üniversite
Katılımcı 25	Kadın	1980	Evli	İşsiz	İllegal	1500	Ortaokul
Katılımcı 26	Kadın	1978	Evli	Üretim	İllegal	2400	İlkokul
Katılımcı 27	Kadın	1992	Dul	Hemşire	İllegal	2800	Lise
Katılımcı 28	Kadın	2003	Bekâr	Öğrenci	İllegal	Bilmiyor	Lise

Katılımcı 29	Kadın	2002	Bekâr	Öğrenci	İllegal	Bilmiyor	Lise – YÖS'e hazırlık
Katılımcı 30	Kadın	2000	Bekâr	Öğrenci	İllegal	Bilmiyor	Üniversite

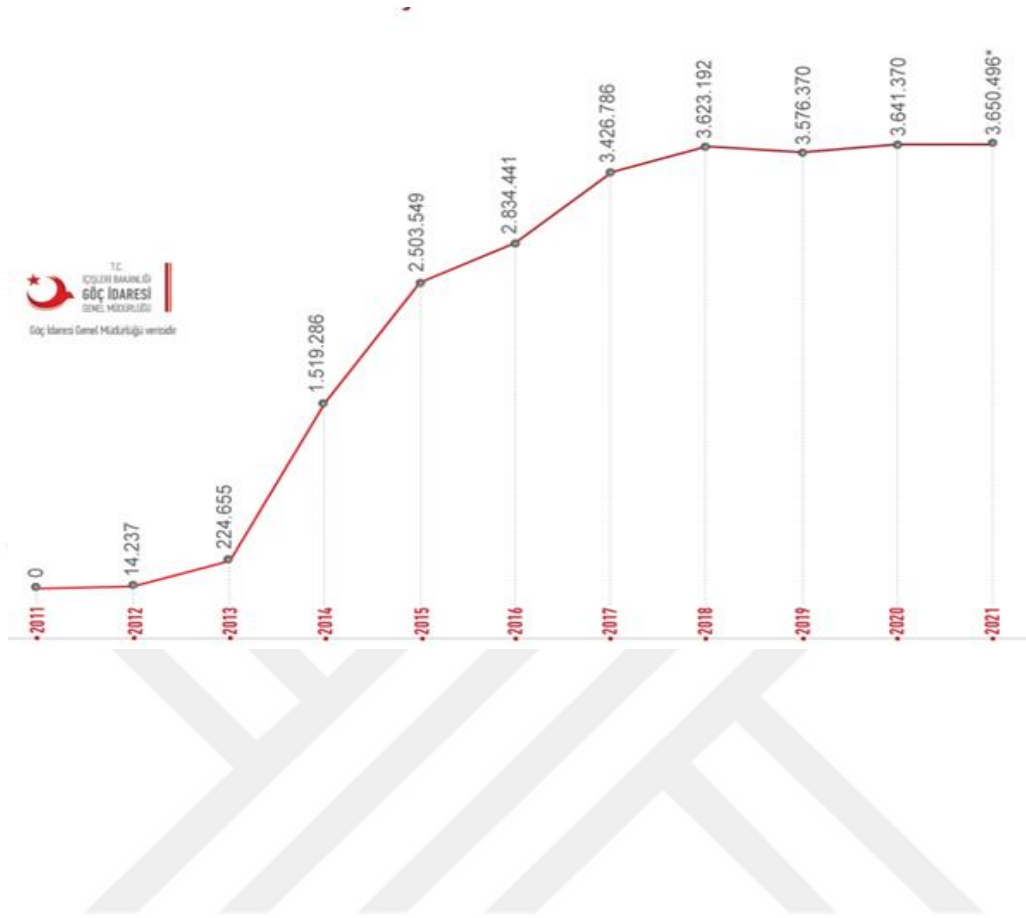
EK 2: GÖRÜŞÜLEN KATILIMCILARIN AİLE YAPILARI

EK 3: YILLARA GÖRE ULUSLARARASI GÖÇMENLERİN SAYISI

Yıl	Göçmenlerin Sayısı	Göçmenlerin Dünya Nüfusundaki %'si
1970	84.460.125	%2,3
1975	90.368.010	%2,2
1980	101.983.149	%2,3
1985	113.206.691	%2,3
1990	153.011.473	%2,9
1995	161.316.895	%2,8
2000	173.588.441	%2,8
2005	191.615.574	%2,9
2010	220.781.909	%3,2
2015	248.861.296	%3,4
1019	271.642.105	%3,5

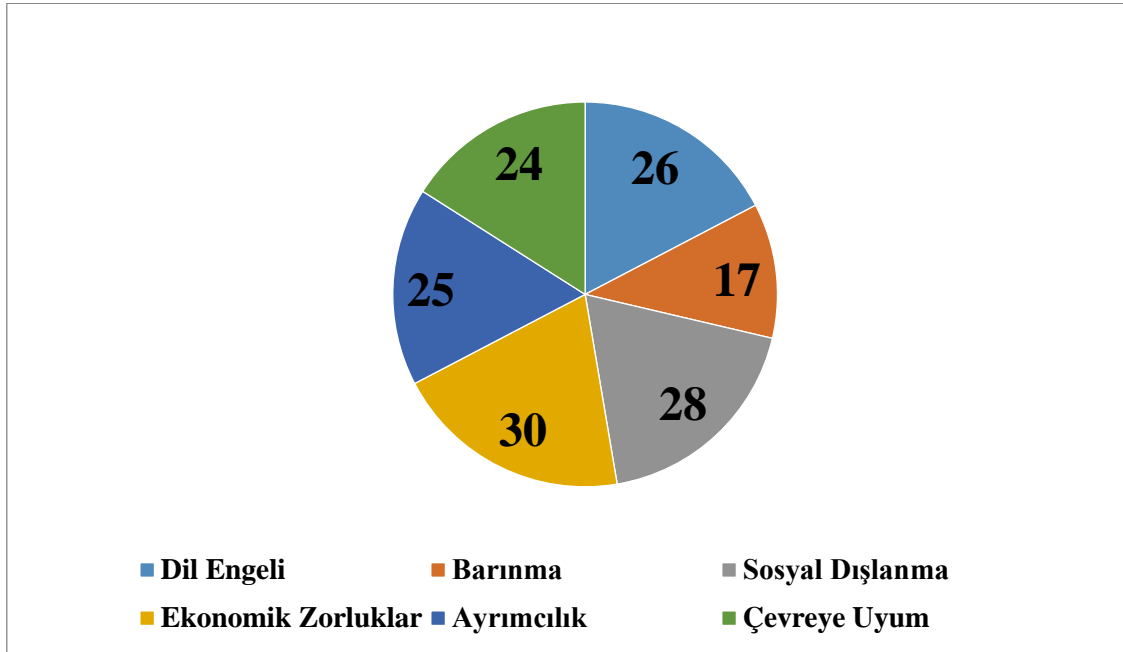
EK 4: GEÇİCİ KORUMA ALTINDAKİ SURIYELİ GÖÇMENLERİN SAYISI

EK 5: GEÇİCİ KORUMA ALTINDAKİ SURİYELİ GÖÇMENLERİN YAŞ VE CİNSİYET DAĞILIMLARI

YAŞ	ERKEK	KADIN	TOPLAM
TOPLAM	1.963.593	1.686.903	3.650.496
0-18	898,255	830,944	1,729,199
19-29	499,276	370,130	869,406
30-39	288,872	216,770	505,642
40-49	141,985	129,837	271,822
50-59	80,124	79,043	159,167
60-69	37,700	39,250	76,950
70-79	13,116	15,036	28,152
80-89	3,494	4,826	8,320
90+	771	1067	1838

EK 6: KADINLARIN EV SAHİBİ ÜLKEDE YAŞADIKLARI ZORLUKLAR

EK 7: KADINLARIN YAŞAMIŞ OLDUKLARI DENEYİMLER VE DEĞİŞİMLER

	Türkiye’de ki yaşama adapte olabildiniz mi?	Toplum yapısı düşünüldüğünde sizce Türkiye’de mikadın olmak daha zordur yoksa Suriye’de mi?	Bir kadın olarak Suriye’ye oranla değiştiğinizi düşünüyor musun?	Ülkenize Geri Dönmek İster Misiniz?	Yaşadığınız En Büyük Zorluk Nedir veya Nelerdir?
Katılımcı 1	Evet	Türkiye’de kadın olmak Suriye’ye oranla daha güzel. Elbette buranın da zorlukları var ama Suriye daha zor.	Fazlasıyla. Ben artık haklarımı biliyorum.	Sanırım istemiyorum	Dil problemi benim için çok zordu. Şimdi ise konuşabiliyorum. Her şey daha da kolay oldu.
Katılımcı 2	Evet	Suriye’de baskı altındaydık. Haklarımız bir kadın olarak adımız yoktu. Burada kadın olmak daha iyi.	Evet. Değiştim. Güçlendim.	Hayır. Geride bir ülkem, evim kalmadı.	Benim en büyük zorluğum ekonomik durum sonrasında ise dil problemi olmuştur. Zaten iş bulabilmek için de önce dil problemi geliyordu. Bu iki zorluk benim en büyük sınavımdı.
Katılımcı 3	Sayılr	Türkiye’de yaşadıkça, değişikçe elbette burada kadın olmanın kolaylığını	Evet değiştiğimi hissediyorum. Zor oluyor. Çünkü	Bilmiyorum . Geri dönüp dönmeme konusunda emin değilim.	Benim için en büyük zorluk hala da zorluğunu çekiyorum ki dil problemi.

		hissedebiliyorusunuz.	alışkın olduğunuz kalıpları yıkmak gerçekten çok zor.		
Katılımcı 4	Evet	Artık Türkiye’de kadın olmak diyebilirim. Suriye’de büyürken yetiştirildiğiniz bir kalıp vardı. Her kadın öyleydi. Ama artık öyle değil.	Değiştim. Bunu görebiliyorum. Artık sesimi çıkarabiliyorum.	Kararsızım.	En büyük zorluk para sıkıntısı oldu. Paran olmadan hiçbir iş yürümüyor. Dil öğrenmek için bile para lazım.
Katılımcı 5	Hala alışmaya çalışıyorum.	Her iki ülkede kadın olmanın zorluklarını hissedebiliyorum.	Değişim zaten şart. Değişmek zorundayız. Bende değiştiğimi hissediyorum elbette.	Geri dönmek isterim sanırım. İnsan vatan hasreti çekiyor.	Benim en büyük zorluğum dışlanmak oldu. Az biraz Türkçe bilince seni istemediklerini duyabiliyorsunuz.
Katılımcı 6	Evet. Yıllardır burdayız zaten. Çok alıştık.	Bence Suriye’de kadın olmak kim ne derse desin çok daha zor. Türkiye’de kadınlar özgür.	Ben değiştim. Özellikle ilk geldiğim zamanlara oranla. Zaten daha öncede anlatmıştım.	Geri dönem artık. Suriye yıkıldı. Evim yok artık.	İlk olarak dil engelinde çok zorlandım. Daha sonra ekonomik olarak yıprandık. Dil olmayınca çevreye de uyum sağlayamıyoruz.
Katılımcı 7	Evet alıştım.	Elbette Suriye’de kadın olmak çok	Değişiyorum . Değişmeye devam	Eğer her şey düzelişir ve eski haline	Dil engeli gerçekten çok zordu.

		zordu. Ben kendim yaşayarak görmedim ama annemin çektiklerini gördüm. Biz buraya gelince haklarımızı öğrendik.	edeceğim.	dönerse dönerim.	
Katılımcı 8	Belki yeniler alışmadı ama benim gibi eskiler alışmıştır. Benim gibi.	Türkiye’de kadın olmak elbette daha rahat. Suriye’de çok çektik.	Herkes gibi bende değiştim. İyi yönde bir değişim oldu.	Hayatımı burada kurdum. Dönmem.	Ekonomik zorluk çok kötüydü. Benim için en zoru o oldu.
Katılımcı 9	Yıllar geçti ben alışmaya devam ediyorum.	Türkiye’de kadınların hakları var. Bir çok yönden daha iyi.	Gün geçtikçe değişmeye güçlenmeye devam ediyorum.	Dönecek bir evim kalmadı maalesef.	En büyük zorluğum ekonomi oldu sonrasında dil bariyeri daha sonra istenmeme.
Katılımcı 10	Evet çok alıştım.	Türkiye’de kadın olmak bence daha kolay. Suriye’de öyle değil, erkek olmadan evden çıkamazsınız. Yanınızda bir erkek olması gerekiyor	Çok değiştim. Kendimi buldum. Yalnız da bir şeyler yapabileceği mi gördüm.	Eski ben ile geri dönmek istemem.	Dil. Ekonomik zorluklar.
Katılımcı 11	Henüz alışamadım ama alışacağım.	Kadın olmak her yerde çok zor.	Değişiyorum . Değişmek zorundayım zaten. Ben değiştikçe daha çok öğreniyordum.	Kararsızım.	En zoru dışlanmaktı. Burada misafirdik. Misafirin kıyası makbuldür derler.

Katılımcı 12	Evet alıştım.	Türkiye kolay Suriye zor.	Değişim uyum için şart.	Geri dönmem yeniden aynı şeyleri yaşayamam.	En zoru dil bariyerini aşmaktı. Arapça daha zor ama sonuçta ana dilimiz.
Katılımcı 13	Evet alıştım. Mutluyum.	Kadın olmak Suriye’de daha zor.	Elbette değişiyorum.	Burada kalırım.	Sanırım Türkçe dili.
Katılımcı 14	Evet çok alıştım Türkiye’ye.	Türkiye’nin de zorluları var elbet ama Suriye’de kadınlık daha zor.	Kesinlikle değişiyorum. Güçleniyorum. Öğreniyorum.	Şu an ki halim ile geri dönecek isem dönerim.	Ekonomik zorluk ve barınma çok zordu.
Katılımcı 15	Hala alışamadığım şeyler var.	Suriye’de kadın olmak çok daha zor.	Alıştıkça değiştiğimi hissediyorum.	Sanırım artık geri dönmem.	Ekonomik koşullar ve dil bariyeri.
Katılımcı 16	Evet alıştım.	Suriye’de sosyal hayatta kadın olarak yaşamak daha zor.	Evet değişiyorum. Burada çok şey öğrendim.	Burada bir hayat kurdum.	Çevreye uyum sağlamak çok zordu.
Katılımcı 17	Çok alıştım.	Türkiye’de daha özgürüm.	Burada her şey çok değişti bende dâhil.	Geri dönmem.	Her yerden dışlanmak çok zordu.
Katılımcı 18	Alıştım.	Suriye’de kadın olmak her kadın için çok zordu.	Burada bir sürü şey gördük. Değiştik.	Geri dönmem sanırım.	Dil engelini aştıktan sonra her şey daha kolay oldu
Katılımcı 19	Evet alıştım Türkiye’yi seviyorum.	Türk kadınları daha özgür. Haklarını biliyorlar. Burada daha özgür oldum.	Evet değiştim. Ben, çocuklarım, ailem herkes değişti.	Tüm ailem buraya alıştı. İlerde döner miyiz bilmiyorum.	İlk geldiğimizde ekonomik ve dil engeli çok zorladı. Daha sonra barınma ve uyum geldi.
Katılımcı	Evet	Biz Suriye’de	Buraya gelen	Değiştiğimi	Kesinlikle

20	alıştım.	çok kapalı büyüdük. Orda hiç hak yok.	tüm kadınlar eski hayatından çok değişti.	z halimiz ile eski düzen asla aynı olmaz.	dili öğrenmek çok zor oldu.
Katılımcı 21	Alışalı çok oldu.	Burada kadın olarak yaşamak Suriye'ye göre daha iyi. Daha çok görünüyorsun.	Elbette değiştim. Ve bu değişimden memnunum.	Dönmek isterim tabi. Orası benim vatanım. Ama bu halimle.	Ekonomik olarak çok zorlandım. Sonra barınma. Kimse bize ev vermiyordu.
Katılımcı 22	Alıştım.	Suriye daha zordu.	Değişiyorum , değişmeyi sevdim.	Dönmeyi istemiyorum . Burada yeni bir hayat kurdum.	Dil, dil, dil.
Katılımcı 23	Alışmaya çalışıyorum.	Bazen Suriye'yi özlüyorum. Orda yaşam daha zor olsa bile. Burası da bazen çok zor olabiliyor.	Herkes gibi bende değişiyorum.	Kararsızım. Savaş varken dönmem.	Ekonomik olarak çok zorlandım. Hele yalnız anne iseniz çok daha zor oluyor.
Katılımcı 24	Alıştık tabi.	Suriye'deyken çok zor bir hayat yaşadım. Orada yok gibiydim. Evde bir eşya benden değerliydi. Burda haklarımı bildim	Değişiyorum ve değişmeye de devam edeceğim. Çok öğreneceğim .	Buraya alıştım. Eski hayatıma geri dönmem.	Ekonomi ve dil. Benim için bu ikisi zor.
Katılımcı 25	Alıştım.	Suriye'de kadın olmak daha zordu.	Değiştim. Güçlendim. Okudum.	Belki bir gün. Her şey iyi olursa.	Çevreye uyum sağlayamama korkusunu çok yaşadım.
Katılımcı 26	Alıştım daha da alışıyorum.	İki ülkede de kadın olmanın zorluklarını gördüm. Ama	Hepimiz değiştik. Değişmek ve uyum	Belki ilk zamanlar olabilirdi. Savaş biter	Dil bariyeri zordu. yaşam şartları yordu. Barınma

		bana sorar iseniz Suriye’de kadın olmak gerçekten zor. Bunu Türkiye yaşarken daha iyi anlıyorsun.	sağlamak zorundayız. Burada kadınlar daha da güçlendi diyebilirim.	mi belli değil. Yıllar bize ne gösterir bilinmez.	konusunda çok çektik.
Katılımcı 27	Alıştım. Burada mutluyum.	Elbette Suriye çok daha zor. Orada kadının ne adı vardı ne hakkı. Burada kadınlar ses çıkarıyor.	Değiştim. Daha da değişiyorum. Öğreniyorum. Susmuyorum artık.	O yaşama dönmek istemiyorum. Ülkemi özlüyorum sadece.	Dil bariyeri beni çok zorladı.
Katılımcı 28	Ben burada büyüdüm. Suriye’yi hatırlamıyorum.	Annemin anlattıkları kadarı ile Suriye zor bir ülkeymiş.	Ben buradaki herkes gibiyim aslında.	Ben burayı seviyorum. Ama ülkemi de merak ediyorum.	Dil problemim olmadı. Geldiğimde küçüktüm diye buradaki çocuklar ile büyüdüm. Ama ara sıra ayrımcı sözlere maruz kalmak zor oluyor.
Katılımcı 29	Çocukken geldiğim için alışmam hızlı oldu.	Suriye’de daha zordur. Çocukken bile baskıyı hissedebilirsiniz.	Buraya göre şekillendik.	Suriye’yi merak ediyorum.	Ayrımcılık ve dışlanma. Akran zorbalığı.
Katılımcı 30	Çocukken geldim. Alıştım.	Türkiye daha rahat ve özgür bir ülke.	Çocukken geldiğim için bazı değişimler oldu yine de.	Suriye’yi gezip görmek isterim. Ama eski Suriye’yi.	En zoru benim için ayrımcılık ve dışlanma oldu. Bu bende büyüdükçe travma etkisi yarattı.

EK 8. KATILIMCI BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Bu formun amacı katılmanız rica edilen araştırma ile ilgili olarak sizi bilgilendirmek ve katılmanız ile ilgili izin almaktır.

Hasan Kalyoncu Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler yüksek lisans bölümünde tez aşamasında olan araştırmacı “Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Kadınların Değişen Toplumsal Cinsiyet Rollerini: Adana İli Örneği” başlıklı araştırma tarafımda **gönüllü katılımcılarla** birlikte yürütülmektedir. Araştırma sırasında sizden alınacak bilgiler gizli tutulacak ve sadece araştırma amaçlı kullanılacaktır. Araştırmada isim künyeniz kullanılmayacak anonim olarak geçecektir. Bu araştırmaya **katılmama** hakkınız bulunmaktadır. Aynı zamanda çalışmaya katılım esnasında çalışmadan **çıkabilirsiniz**. Bu formu onaylamanız, **araştırmaya katılım için onam verdiğiniz** anlamına gelecektir.

Araştırmayla İlgili Bilgiler:

Araştırmanın Amacı: Bu çalışmanın amacı Suriyeli kadın mültecilerin cinsiyet üzerinden değişen rollerinin incelenmesi, değişen toplumsal rollerin yarattığı değişimlerin özelden genele doğru bir yönde yeni bakış açıları kazandırması açısından literatüre katkı sağlaması açısından önem arz etmektedir.

Araştırmanın Nedeni: Bu çalışma “kadın” figürünün özellikle sığınmacı kadınların literatür çalışmalarında daha görünür hale gelmesinin ve farkındalığın artırılmasının sağlanması açısından ele alınmıştır.

Süresi: 30 Dakika

Çalışmaya Katılım Onayı:

Katılmam beklenen çalışmanın amacını, nedenini, katılmam gereken süreyi okudum ve gönüllü olarak çalışma süresince üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma ile ilgili ayrıntılı açıklamalar sözlü olarak araştırmacı tarafından yapıldı. Bu çalışma ile ilgili faydalar ve riskler ile ilgili bilgilendirildim.

Bu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının

Adı-Soyadı:

İmzası:

Araştırmacının

Adı-Soyadı:

e-posta:

İmzası: